

Harde aanpak, hete zomer

Harde aanpak, hete zomer

**Een onderzoek naar de ontmanteling
van hennepkwekerijen in Nederland**

Marije Wouters . Dirk J. Korf . Bas Kroeske

m.m.v.

**Patrick van Ginkel . Sanna Koet
Susan Place . Berfin Yesilgöz**

Dit onderzoek is uitgevoerd door het Bonger Instituut voor Criminologie, in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatie Centrum van het Ministerie van Justitie.

De begeleidingscommissie bestond uit:

- dhr. prof. dr. T. Decorte, ISD, Universiteit Gent (voorzitter)
- mw. mr. N.C.P. Matt, afdeling Politieel Veiligheidsbeleid, Ministerie van Binnenlandse Zaken
- mw. dr. M.M.J. van Ooyen-Houben, WODC, Ministerie van Justitie
- dhr. K. Valk, DNRI, KLPD
- dhr. mr. P.P. de Vrijer, afdeling Criminaliteit & Veiligheid, Ministerie van Justitie

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

M. Wouters

Harde aanpak, hete zomer / M. Wouters, D.J. Korf & S. Kroeske
Met lit. opgave, met Engelstalige samenvatting

Amsterdam: Rozenberg Publishers (2007)

ISBN: 978 90 5170 556 0

NUR 740

Trefw.: Hennepkwekerijen, cannabis, teelt, ontmantelen.

© 2007 WODC, Ministerie van Justitie, auteursrechten voorbehouden.

INHOUD

1 INLEIDING	7
Schets van de problematiek	8
Doel en onderzoeksvragen.....	10
Onderzoeksaanpak	15
Opzet van dit rapport	16
2 ONDERZOEKSAANPAK	17
Onderzoek in drie fasen	17
Van verkenning naar verdieping	19
Respondenten in verbredende ronde	23
3 BELEID EN ONTMANTELINGEN	25
Integrale aanpak en convenanten	26
Convenantpartners.....	26
Aanwezigheid bij ontmantelingen.....	28
Rooidagen.....	31
Growshops	33
Conclusie	34
4 DEFINITIES	37
Stekken en planten	37
Wat is een kwekerij?	38
Wat is een grote kwekerij?	40
Wat is een professionele kwekerij?	40
Conclusie	41
5 TELLEN OF SCHATTEN?	43
Planten	43
Stekken.....	45
Kleine aantallen planten.....	46
Conclusie	47
6 REGISTRATIE VAN ONTMANTELINGEN	49
Hoe worden ontmantelingen geregistreerd?	49
Wat telt als kwekerij?	51
Mate van professionaliteit.....	53
Overige informatie	54
Conclusie	54
7 AANTALLEN ONTMANTELDE KWEKERIEN	57

Achterhalen van aantal ontmantelingen.....	57
Volledigheid.....	60
Dubbeltellingen en valse meldingen.....	61
Veranderingen in de registratie.....	62
Keuze van databronnen voor schatting van het aantal ontmantelde kwekerijen ...	62
Finale selectie van databronnen.....	66
Schatting van het aantal ontmantelingen per regio in 2005.....	69
Schatting van het aantal ontmantelingen per regio in 2006.....	71
Vergelijking van de jaarcijfers.....	74
Kleine kwekerijen.....	75
Conclusie.....	78
8 AANTALLEN PLANTEN EN STEKKEN.....	81
Achterhalen van het aantal planten.....	81
Achterhalen van het aantal stekken.....	83
Planten en stekken in 2005.....	85
Onderscheid planten en stekken.....	87
Finale selectie van databronnen.....	88
Schatting van het aantal planten en stekken per regio in 2005.....	89
Schatting van het aantal planten en stekken per regio in 2006.....	91
Vergelijking van de jaarcijfers.....	92
Planten en stekken per kwekerij.....	96
Conclusie.....	96
9 TRENDS EN BELEID.....	101
Belangrijkste verschuivingen.....	101
Soort kwekerijen.....	102
Type kwekers.....	105
Markt.....	109
Sinds wanneer is er sprake van verschuiving?.....	112
Ontmantelen als oorzaak van verschuivingen?.....	112
Marktextperts: coffeeshophouders en inkopers.....	114
Prijs en kwaliteit.....	115
Dynamiek met bestrijding.....	117
Conclusie: harde aanpak of hete zomer?.....	120
10 SAMENVATTING EN CONCLUSIES.....	123
Onderzoeksaanpak.....	123
Beleid.....	124
Definities.....	125
Aantallen ontmantelingen.....	126
Aantallen planten en stekken.....	127
‘Kleine’ kwekerijen.....	128

Monitoring.....	128
Ontwikkelingen en beleid	132
11 SUMMARY AND CONCLUSIONS.....	135
Research design	135
Policy	136
Definitions	137
Numbers of dismantling operations.....	138
Numbers of plants, clones and seedlings	139
‘Small’ cultivation sites	140
Monitoring.....	140
Trends and policies	144
 BIJLAGE: KAART VAN POLITIEREGIO’S	 147
 LITERATUUR	 149

1

INLEIDING

Op een druilerigere woensdagochtend in december 2006 rijden we mee in een politieauto naar een huis in een straat met verder voornamelijk bedrijven. De agenten hebben een sterk vermoeden dat hier een hennepkwekerij zit. Alle ramen zijn afgedekt en aan de zijkant van het huis hangt een afvoerslang uit het badkamerraam op de eerste verdieping, vermoedelijk voor de luchtafvoer van de kwekerij. Met een meegenomen trap klimt een rechercheur via het badkamerraam naar binnen. Kort daarop steekt hij triomfantelijk het hoofd uit het raam: *'We hebben er één'*. Dit is het signaal voor het team om het huis te betreden. Probleem hierbij is dat alle deuren van het huis op slot zijn. Nadat enkele pogingen om de huisdeur te forceren mislukken, besluit de agent die al binnen is een raam in de woonkamer te openen. Eén voor één klimmen de agenten, de medewerkers van energiebedrijf Essent, de mannen van de reinigingsdienst en ook wijzelf het huis binnen. Al snel wordt duidelijk dat hier niet continu mensen wonen, maar uit lege bierflesjes en een gevulde asbak blijkt wel dat er regelmatig mensen aanwezig zijn. Op de eerste etage zijn drie kamers die helemaal vol staan met hennepplanten. Vanuit de badkamer worden de planten via waterslangen voorzien van water en voedingstoffen. In deze slangen zijn gaatjes aangebracht zodat de vloeistof in de plantenspotten druppelt. Ook de zolderruimte staat helemaal vol met planten. Aan de muur langs de zoldertrap hangen schakelkasten die de lichtschema's voor de lampen regelen. Nadat iedereen rustig rondgekeken heeft, wordt er overlegd. De medewerkers van de milieudienst mogen voorlopig niets aanraken. Wel mogen ze een raam openbreken aan de voorzijde van het huis. Onder dit raam parkeren zij hun vrachtwagen om daar straks de planten in te kunnen gooien.

Voor vertrek vanaf het hoofdbureau hebben we de registratieset ter inzage gekregen die de politie moet invullen bij het aantreffen van een hennepkwekerij. In de praktijk wordt die amper gebruikt en vragen de 'groentjes' de meer ervaren collega's wat ze precies moeten noteren. De aanwezige rechercheurs wijzen drie agenten aan die de planten moeten tellen. Ze nemen ieder een kamer voor hun rekening. De potten staan in een redelijk rechte lijn, maar toch worden ze stuk voor stuk handmatig geteld en de tellingen worden opgeschreven in een notitieblok. Een andere politieman maakt foto's van de kamers, de planten, de lampen, de schakelkasten en de stoppenkast.

Daarnaast wordt er een schets gemaakt van de kamer en worden het aantal lampen en verdere bijzonderheden genoteerd.

Ondertussen breken de mensen van Essent de meterkast open, voor hen duidelijk een routineklus. De politie bemoeit zich er niet mee. Een medewerker van het energiebedrijf legt ons uit hoe zichtbaar is dat de stroom wordt afgetapt. Over de originele stop loopt het normale stroomverbruik van het huis. Aan de stoppenkast zijn twee nieuwe stoppen toegevoegd waar de stroomvretende lampen voor de hennepkweek op zijn aangesloten. Deze zijn niet aangesloten op de meterkast; hiervoor wordt dus niet betaald. De mensen van Essent overleggen met de politie over hoelang deze kwekerij al actief is. Op basis hiervan, gecombineerd met het gemiddelde stroomverbruik van de lampen, kan het bedrag worden berekend waarvoor illegaal stroom is afgetapt. De vraag is of er een verdachte gevonden zal worden om de kosten op te verhalen. Het betreft hier namelijk een koopwoning die is verhuurd en de huurder heeft een valse legitimatie gebruikt bij het huurcontract.

Schets van de problematiek

De illegale hennepcultuur in Nederland is de afgelopen twintig jaar fors toegenomen (Bovenkerk & Hogewind, 2002; Jansen, 2002; Van der Heijden, 2006; Korf e.a., 2006). Enerzijds heeft een verschuiving plaatsgevonden van uit het buitenland geïmporteerde hasjiesj naar in eigen land geteelde marihuana (wiet), een fenomeen dat Decorte en Boekhout van Solinge (2006) typeren als marktsubstitutie. Anderzijds heeft een ontwikkeling plaatsgevonden van in de buitenlucht geteelde wiet naar het kweken binnenshuis. Volgens Bovenkerk & Hogewind (2002) heeft deze binnenteelt de afgelopen jaren een steeds professioneler karakter gekregen. Het brengt veel problemen met zich mee in de vorm van overlast, verloedering en gevaar in woonwijken en gaat vaak gepaard met uitkeringsfraude, belastingontduiking en energiediefstal. In vervolg op de Cannabisbrief van 2004 van de regering aan de Tweede Kamer zijn verschillende maatregelen getroffen om de aanpak van de illegale cannabiscultuur te intensiveren. Centraal staat een integrale aanpak (Notitie Integrale Aanpak Hennepcultuur, 2006), waarbij overheidsdiensten en benadeelde bedrijven gemeenschappelijk actief hennepkwekerijen oprollen (zie hoofdstuk 3). Door een gebrek aan specifieke informatie en onduidelijkheden omtrent de beschikbare gegevens is het echter moeilijk deze maatregelen aan de hand van cijfers te evalueren. Door sterke verschillen in

de aard van de betrokken actoren, aanpak en gehanteerde definities tussen politieregio's is de informatie lastig te interpreteren.

Hiermee komen we op de aanleiding voor ons onderzoek. Ten eerste is er op het niveau van politiek en beleid behoefte aan nauwkeurige cijfers. Hierop ligt de primaire focus van het onderzoek. Ten tweede willen we – exploratief – meer inzicht krijgen in de gevolgen van het beleid op de cannabismarkt.

In de eerdergenoemde Cannabisbrief van eind 2004 en de Notitie Integrale Aanpak Hennepteelt van juni 2006 kondigde de regering een intensievere en bredere integrale aanpak van de hennepteelt aan. Om inzicht te krijgen in de feitelijke uitvoering van het beleid moeten in elk geval basale, doch nauwkeurige cijfers over ontmantelingen beschikbaar zijn. Aan dergelijke gegevens is ook behoefte in het kader van de Nationale Drugs Monitor (NDM). Tot nu toe kon de NDM hier niet over beschikken. Onlangs is echter een rapport verschenen van de KLPD¹ (2006) met landelijke cijfers over het aantal ontmantelingen en het aantal in beslag genomen hennepplanten in 2005. Hiermee lijkt voor het eerst een landelijk dekkend overzicht beschikbaar te zijn. Niettemin acht het WODC, het wetenschappelijke onderzoeksinstituut van het Ministerie van Justitie, het noodzakelijk om de betrouwbaarheid en validiteit van de gepubliceerde cijfers nader te onderzoeken.

Wat betreft het tweede punt, de wenselijkheid van meer inzicht in de gevolgen van het beleid, nemen we als pragmatisch uitgangspunt dat ontmantelingen geen doel op zich vormen. Weliswaar vormt het aantal ontmantelingen een belangrijke indicator voor de mate waarin politie en justitie er, samen met anderen, in slagen om de hennepteelt te bestrijden, maar uit de reeds genoemde Cannabisbrief en de Notitie Integrale Aanpak Hennepteelt blijkt tevens dat de overheid ook de aan de hennepteelt gerelateerde overlast en georganiseerde misdaad wenst te bestrijden.

Bestrijding van drugshandel heeft niet alleen gevolgen voor de drugsmarkt, andersom beïnvloedt de structuur en organisatie van de drugsmarkt ook de drugsbestrijding. Toen cannabis nog vooral als hasjiesj Nederland werd binnengesmokkeld lag het voor de hand om juist aan de grens te controleren, nu het tegenwoordig vaak om in eigen land geteelde marihuana gaat, vraagt het beleid om een andere focus in de aanpak. Door meer te focussen op het opsporen van hennepkwekerijen zullen niet alleen meer kwekerijen opgerold worden, ook valt te verwachten dat hennepkwekers zullen proberen om ontdekking te voorkomen. In eerder onderzoek hebben we, theo-

¹ Korps Landelijke Politiediensten

retisch geïnspireerd door McIntosh (1975), empirisch vastgesteld dat cannabishandelaars op het midden- en hogere niveau maatregelen troffen om ontdekking te voorkomen (Korf & Verbraeck, 1993). Decorte en Boekhout van Solinge (2006) stellen dat de opkomst van (binnenlands geteelde) nederwiet mede werd beïnvloed door de bestrijding van de hasjismokkel, en dat intensivering van de aanpak van hennepkwekerijen in Nederland heeft bijgedragen aan de toename van de hennepteelt in Vlaanderen. Gezien de beschikbare tijd van vijf maanden was het onmogelijk om dergelijke complexe processen in het onderhavige onderzoek diepgaand na te gaan. Wel hebben we geprobeerd een (verkenkend) beeld te schetsen van de belangrijkste ontwikkelingen en na te gaan hoe aannemelijk het is dat deze samenhangen met (veranderingen in) beleid.

Doel en onderzoeksvragen

Het uiteindelijke doel van ons onderzoek is om op termijn te komen tot een zo adequaat mogelijke methodiek voor het maken van betrouwbare schattingen van de jaarlijkse aantallen ontmantelde hennepkwekerijen, in beslag genomen hennepplanten en hennepstekken. Het nevendoeel is het verkrijgen van zicht op effecten van het beleid op de cannabismarkt.

Deze doelen hebben we uitgewerkt in een vijftal vraagstellingen. De vraagstellingen A, B, C en D hebben betrekking op het eerste doel (schattingen) en vraagstelling E op het tweede doel (inzicht in gevolgen).

- A. *Welk beleid wordt er in concreto gevoerd en welke actoren zijn betrokken bij ontmantelingen en op welke wijze?*
- B. *Welke informatie is er beschikbaar over ontmantelingen en wat is de kwaliteit van de beschikbare data?*
- C. *Hoeveel ontmantelingen zijn er naar schatting in Nederland op jaarbasis, hoeveel hennepplanten en hennepstekken worden geconfisqueerd?*
- D. *Hoe kan het aantal ontmantelde kwekerijen in Nederland het beste in beeld worden gebracht ten behoeve van monitoring?*
- E. *Zijn er aanwijzingen voor gevolgen van het (in de praktijk) gevoerde beleid?*

Onderzoeksvragen

De vijf vraagstellingen hebben we uitgewerkt in de onderstaande 12 onderzoeksvragen. Aansluitend worden deze nader toegelicht, c.q. uitgewerkt.

- A. *Welk beleid wordt in concreto gevoerd en welke actoren zijn betrokken bij de ontmantelingen en op welke wijze?*
1. Is er concreet beleid ten aanzien van ontmantelingen? Geldt dit voor een gehele politieregio, of zijn er verschillen binnen een regio?
 2. Wie is betrokken bij ontmantelingen en op welke wijze: wat is de taakverdeling, wie is in welke fase en bij welk onderdeel betrokken? Wat zijn hierin overeenkomsten en verschillen tussen politieregio's?
- B. *Welke informatie is er beschikbaar over ontmantelingen en wat is de kwaliteit van de beschikbare data?*
3. Welke informatiebronnen over ontmantelingen zijn er in de verschillende regio's? Wie legt wat vast, welke sleutelfiguren zijn er m.b.t. informatie?
 4. Welke (operationele) definities hanteren actoren, bijvoorbeeld van 'kwekerij', 'planten' en 'stekken'?
 5. Wat is de kwaliteit van de beschikbare data in termen van volledigheid, nauwkeurigheid en vergelijkbaarheid?
- C. *Hoeveel ontmantelingen zijn er naar schatting in Nederland op jaarbasis, hoeveel hennepplanten en hennepstekken worden geconfisqueerd?*
6. Hoeveel hennepkwekerijen zijn (naar schatting) ontmanteld in 2005 en 2006?
 7. Hoeveel hennepplanten en hennepstekken zijn (naar schatting) in beslag genomen in 2005 en 2006?
 8. Is het mogelijk en verantwoord om eventuele hiaten in registraties van een bepaalde regio in te vullen op basis van informatie van andere regio's?
- D. *Hoe kan het aantal ontmantelde hennepkwekerijen in Nederland het beste in beeld worden gebracht ten behoeve van monitoring?*
9. Welke mogelijkheden zijn er om het aantal ontmantelde kwekerijen per regio en landelijk ten behoeve van monitoring structureel vast te stellen?
 10. Welke komt als beste uit de bus na afweging van de kwaliteit van de data, de uitvoerbaarheid en kosten?
- E. *Zijn er aanwijzingen voor gevolgen van het (inde praktijk) gevoerde beleid?*
11. Wordt er een relatie waargenomen tussen (veranderingen) in beleid en het aantal ontmantelingen en/of aantal geconfisqueerde hennepplanten en hennepstekken?

12. Welke ontwikkelingen worden waargenomen in de (structuur en organisatie van de) hennepcultuur en aan de aanbodzijde? Welke aanwijzingen zijn er dat deze ontwikkelingen samenhangen met het gevoerde beleid?

(A.) Beleid en actoren

De eerste twee onderzoeksvragen gaan over 'law in action'. Is er beleid op papier en hoe ziet dit er concreet in de praktijk uit? Ligt de nadruk binnen een regio bijvoorbeeld op het ontmantelen van kwekerijen in woningen of richt men zich meer op grootschalige kwekerijen? Welke algemene patronen, c.q. (organisatie)structuren zijn er in het concrete beleid te ontdekken?² Op basis van deze informatie willen we komen tot een zekere clustering, waarmee in de loop van het onderzoek een beargumenteerde selectie gemaakt kan worden van meer gedetailleerd te bestuderen regio's.

(B.) Kwaliteit van beschikbare informatie

De volgende drie onderzoeksvragen (3 t/m 5) hebben betrekking op informatiebronnen, beschikbare cijfers en de wijze waarop die tot stand komen. Nu het KLPD een rapport heeft geschreven waarin van alle politieregio's het aantal ontmantelingen wordt vermeld, dringt zich de vraag op hoe het zit met de kwaliteit van de data. Het antwoord op deze vraag kan worden gegeven door de volgende aspecten onder de loep te nemen: volledigheid, nauwkeurigheid en vergelijkbaarheid. Hiermee wordt inzichtelijk gemaakt wat eventuele hiaten zijn.

Hoe *volledig* zijn de rapportages per regio? Welke informatie wordt vastgelegd over ontmantelingen? Zijn alle ontmantelingen binnen een regio meegeteld? Wordt de informatie met andere actoren uitgewisseld/gedeeld? Vullen registraties elkaar aan? Is er overlap? Is er een centraal punt waar alle ontmantelingen in een regio worden gemeld (centrale dossiervorming)? Wie heeft de meest volledige informatie over ontmantelde hennepkwekerijen?

Hoe *nauwkeurig* zijn de gerapporteerde cijfers per regio? Wat zijn de teleenheden (ontmantelingen, verdachten, planten, stekjes)? Welke gegevens worden wel/niet geregistreerd? Worden gegevens vastgelegd over stekkenkwekerijen en 'hennepdrogerijen'? Hoe onderscheidt men stekken van planten?³ Is er een ondergrens voor re-

² Dit beeld is uiteraard een momentopname aangezien deze vormen van beleid vaak onderhevig zijn aan veranderingen, die zich soms zelfs in een fors tempo kunnen ontwikkelen.

³ Opvallend in dit verband is dat in het KLPD rapport van slechts 6 van de 25 politieregio's cijfers staan over hennepstekken.

gistratie? Als het gaat om grote kwekerijen, hoe bepaalt men dan het aantal planten? Worden alle planten nauwkeurig geteld (b.v. bij het inladen). Wordt er steeds een steekproef genomen (bijvoorbeeld aantal planten per m² of per lamp) of hanteert men een vaste formule (x planten per m² of per lamp)?

Hoe *vergelijkbaar* zijn de gerapporteerde cijfers? Worden alle kwekerijen die in een regio bij de politie bekend zijn daadwerkelijk ontmanteld of hanteert men bijvoorbeeld een (verondersteld) minimum aantal planten? Zijn er andere prioriteiten? Indien een onderscheid wordt gemaakt tussen kleine en grote kwekerijen, hoe worden die dan gecategoriseerd?

(C.) Schattingen

Volgens cijfers van het KLPD (2006) is het aantal ontmantelde hennepkwekerijen de afgelopen jaren fors gestegen. Over 1998 werden 616 ontmantelingen gerapporteerd, in 2005 ging het om 5.630. Dat is negen keer zo veel. In absolute aantallen zit de grootste sprong tussen 2004 en 2005, namelijk van 2.261 naar 5.630. Een cruciaal probleem bij deze cijferreeks is dat pas in 2005 alle politieregio's gegevens aanleverden, daarvoor ontbraken steeds cijfers van meerdere regio's. Eerder had Van der Heijden (2006) al een poging gedaan om op basis van cijfers over wel rapporterende politieregio's een landelijke schatting te maken van het jaarlijkse aantal ontmantelingen. Hij deed dit door voor de ontbrekende regio's het gemiddelde aantal ontmantelingen in te vullen van de regio's die wel cijfers hadden aangeleverd. Een blik op de cijfers over 2005 van het KLPD laat zien hoe riskant een dergelijke onderneming is. Gemiddeld werden toen 224 hennepkwekerijen per politieregio ontmanteld.⁴ Het KLPD rapport laat echter een sterke regionale variatie zien: in 2005 van 53 ontmantelingen in Twente tot 1.020 in Rotterdam-Rijnmond. Die variatie laat zich niet simpel verklaren. Het aantal ontmantelingen kunnen we beschouwen als een functie van het aantal aanwezige hennepkwekerijen en de pakkans, maar beide parameters zijn onbekend. We kunnen voorlopig slechts gissen. Is een dichtbevolkte omgeving faciliterend voor hennepsteelt in woningen en een plattelandsomgeving voor hennepsteelt in schuren? We weten dat er verschillen zijn in opsporingsbeleid, maar hoe pakken die concreet uit voor de pakkans?

Mogelijk leveren de antwoorden op deelvragen 1 (beleid) en 2 (actoren) hier zicht op. Indien dit lukt, kunnen hiaten in principe met behulp van data uit andere regio's ingevuld worden.

⁴ Twintig kwekerijen kwamen voor rekening van het KLPD. De rest (5610) voor 25 politieregio's. Het gemiddelde hebben we berekend op basis van beide laatstgenoemde getallen.

(D.) Monitoring

Het antwoord op de vraag hoe het aantal ontmantelingen en de confiscaties in de toekomst het beste gemonitord kunnen worden, is niet alleen een kwestie van de kwalitatief beste (meest betrouwbare), maar evenzeer praktisch meest haalbare methode. Kwaliteitscriteria zijn reeds besproken bij vraagstelling B.

Met betrekking tot de haalbaarheid zijn van belang: de *kosten* die (gecoördineerde) registratie binnen een regio met zich mee brengen, de specifieke expertise binnen (databeheer) en de *toegankelijkheid* van regionale data voor analyse. Zijn er alleen totaalcijfers (op geaggregeerd niveau)? Of is er een databestand van alle ontmantelingen? Welke variabelen worden er standaard in zo'n bestand opgenomen? In hoeverre zijn deze bestanden overdraagbaar en toegankelijk voor wetenschappelijk onderzoek?

(E.) Gevolgen van (in de praktijk) gevoerd beleid

Veranderingen in beleid kunnen een direct gevolg hebben voor de cijfers. Indien bijvoorbeeld besloten wordt om zich vanaf een bepaald moment wel of juist niet meer op kleine kwekerijen te richten, zal dit consequenties hebben voor de grootte van de opgerolde kwekerijen. Volgens het eerdergenoemde KLPD rapport steeg het aantal in beslag genomen planten tussen 1998 en 2005 van 353.178 naar 1.672.103. Hiervoor gelden dezelfde kanttekeningen als bij de kwekerijen, met dien verstande dat in de rapportage over het jaar 2005 nog steeds cijfers over enkele regio's ontbreken. Interessant is het verschil tussen 2004 en 2005. Het aantal opgerolde kwekerijen steeg met bijna 150% veel sterker dan (voor zover gerapporteerd) het aantal planten (+48%).⁵ Dit suggereert dat de kwekerijen kleiner werden. Maar wellicht kwam er (ook) meer aandacht voor kleinere kwekerijen, en/of zijn regio's die relatief meer kleine kwekerijen oprollen in 2005 wel in de tellingen meegenomen, die daar in 2004 nog buiten vielen.

Zoals we reeds stelden, kunnen veranderingen in beleid ook consequenties hebben voor de hennepproductie en -handel. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het profiel van de hennepkwekers, aan de locaties waar kwekerijen worden gevestigd, taakverdeling en nieuwe taken en/of nieuwe technieken om de kans op ontdekking te reduceren. Naast eventuele veranderingen in de structuur en organisatie van de

⁵ Stekken niet meegerekend. Het KLPD rapport meldt het aantal inbeslagnemingen hennepplanten van 21 en het aantal hennepstekken voor 6 regio's. Hierover worden geen cijfers gerapporteerd van het KLPD, terwijl die volgens het rapport wel 20 kwekerijen heeft ontmanteld.

hennepsteelt, is denkbaar dat beleid consequenties heeft voor het aanbod. Ontstaat er schaarste bij de levering van nederwiet aan coffeeshops? Verandert de kwaliteit? Stijgt de groothandelsprijs (bijvoorbeeld op kiloniveau)?

Nu zijn ontwikkelingen in de hennepsteelt niet vanzelfsprekend oorzakelijk gerelateerd aan (veranderingen) in de bestrijding. Een helder voorbeeld hiervan is de toegenomen beveiliging van opslagplaatsen (stashes) die we indertijd constateerden bij drugshandelaren. Dit bleek tevens, soms primair, een reactie te zijn op ripdeals, met andere woorden op de interne dreiging binnen de drugsmarkt (Korf & Verbraeck, 1993).

Causaliteit is dus een belangrijk probleem (zie o.a. Van Ooyen-Houben, 2006). We houden de pretenties laag en zullen trachten, exploratief, in kaart te brengen of, en zo ja welke, ontwikkelingen de politie met name waarneemt, in hoeverre verklaringen hiervoor kunnen worden aangedragen en welke verklaringen dit zijn. Meer in het bijzonder willen we nagaan in hoeverre er betrouwbare informatie is over prijsontwikkelingen en eventuele schaarste op het niveau van levering aan coffeeshops.

Onderzoeksaanpak

Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden, hebben we van begin oktober 2006 tot half februari 2007 informatie verzameld. Het onderzoek is opgedeeld in drie onderdelen, grotendeels in de vorm van opeenvolgende fasen. We begonnen met een verkennende ronde, daarna volgde een verdiepingsfase in een zestal politieregio's en aansluitend was er een verbredende ronde waarin alle politieregio's werden onderzocht.

In de verkennende ronde legden we de basis voor de verdieping. Aan de hand van interviews met experts die goed zicht hebben op de landelijke situatie en met een sleutelpersoon in elk van de 25 politieregio's kregen we een overzicht van overeenkomsten en verschillen in aanpak bij ontmantelingen. Op grond van deze informatie selecteerden we zes politieregio's voor de verdiepende fase. Deze regio's stonden samen voor variatie in de aanpak en registratie van ontmantelingen. De informatie uit deze tweede fase vormde de basis voor de verbredende ronde, waarin met behulp van een vragenlijst een survey werd gehouden in alle 25 politieregio's. Deze survey had een meer kwantitatief karakter, waarbij ook antwoordcategorieën werden gehanteerd die waren afgeleid van de meer kwalitatieve verdiepende ronde.

Opzet van dit rapport

In hoofdstuk 2 beschrijven we hoe dit onderzoek uitgevoerd is en welke methoden daarbij gehanteerd zijn. In hoofdstuk 3 gaan we als eerste in op het gevoerde beleid in de verschillende politieregio's en de betrokken actoren. Daarna bespreken we in hoofdstuk 4 de definities die de politie hanteert. In hoofdstuk 5 beschrijven we de werkwijze bij het tellen van planten en stekken, gevolgd door een nadere blik op de registratiewijze in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7 zetten we kanttekeningen bij de betrouwbaarheid van de cijfers, om vervolgens een zo reëel mogelijke schatting te geven. In hoofdstuk 8 doen we hetzelfde met de aantallen planten en stekken. Vervolgens bekijken we in hoofdstuk 9 de trends en ontwikkelingen op de cannabismarkt, en in hoeverre deze mogelijk samenhangen met de bestrijding van hennepkwekerijen. In hoofdstuk 10 zullen we ten slotte alle bevindingen van het onderzoek nog eens samenvatten en tot algemene conclusies komen.

Hoe de tabellen te lezen

De survey heeft tot twee soorten resultaten geleid. Enerzijds kan de informatie op het niveau van de respondent worden geïnterpreteerd, anderzijds op het niveau van de politieregio's. In de tabellen hebben we soms het een, soms het ander en ook wel eens allebei weergegeven, afhankelijk van wat bij het onderwerp het meest van belang was. Alleen wanneer de resultaten uitsluitend op het niveau van de respondenten worden gepresenteerd, wordt dit niet nader gespecificeerd. In alle andere gevallen wordt steeds aangegeven waar de cijfers in de tabellen betrekking op hebben. Aangezien er soms verschillen in aanpak binnen een regio bestaan, kan het voorkomen dat er op regioniveau gecombineerde antwoorden zijn.

2

ONDERZOEKSAANPAK

In dit hoofdstuk geven we eerst een kort overzicht van de drie onderzoeksfasen en daarna lichten we elke fase afzonderlijk toe. Vervolgens gaan we in op de respondenten van de derde fase. Ten slotte bespreken we de verdeling van de respondenten over de politieregio's.

Onderzoek in drie fasen

In de *verkennende* fase, die vooral het karakter droeg van een inventarisatie, hebben we gesproken met verschillende experts en sleutelpersonen. De experts konden ons vertellen over de landelijke situatie en de regionale verschillen daarbinnen. De regionale aanpak werd toegelicht door de sleutelpersonen, waarvan we er in elke regio een gesproken hebben.

Op basis van de bevindingen in de verkennende ronde hebben we voor de *verdiepende* fase zes qua aanpak en registratie van ontmantelingen uiteenlopende regio's geselecteerd, daar veldwerk gedaan en (meestal face-to-face) interviews gehouden met personen die konden vertellen over de regionale aanpak of de aanpak binnen een district.

De informatie uit deze verdieping vormde de basis voor de *verbredende* ronde, tijdens de *verbredende* fase hebben we in alle 25 politieregio's een enquête gehouden onder actoren die betrokken zijn bij, c.q. over informatie beschikken over het ontmantelen van hennepkwekerijen. Dit gebeurde met behulp van een semi-gestructureerde vragenlijst met items over samenwerking, definities, registratie, cijfers en ontwikkelingen. Deze survey had een meer kwantitatief karakter, waarbij ook antwoordcategorieën werden gehanteerd die waren afgeleid van de meer kwalitatieve verdiepingsronde.

Al deze informatie hebben we gecombineerd om tot een zo volledig mogelijk beeld van ontmantelingen van hennepkwekerijen te komen, inclusief de haken en ogen van schattingen, en tot suggesties te komen voor monitoring van ontmantelingen in de toekomst.

Onderdeel/fase	Activiteit / Methode
1. Verkenning	Interviews met 7 experts (face-to-face). Interviews met 25 regionale sleutelpersonen (telefonisch).
2. Verdieping	6 geselecteerde regio's. Interviews met 38 regionale/lokale deskundigen (grotendeels face-to-face). 'Blik in de keuken' bij ontmantelingen en bij databeheer en -analyse.
3. Verbreding	Survey onder 113 regionale/lokale functionarissen in alle politieregio's, samen 119 vragenlijsten (telefonisch / elektronisch). Korte face-to-face interviews met 20 medewerkers van coffeeshops in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam.

Landelijke verkennende ronde

Deze eerste fase van het onderzoek is vooral besteed aan het interviewen van experts en van regionale sleutelpersonen. Centraal hierbij stond in meer algemene zin beantwoording van vraagstellingen A (beleid en actoren) en B (kwaliteit van beschikbare informatie).

De (landelijke) experts moesten vooral licht werpen op de vragen over (verschillen in) beleid en definities, betrokken actoren en centrale registraties. Er zijn 7 experts geïnterviewd, waaronder politiemensen van de KLPD en het NND (National Network Drugs), medewerkers van energiebedrijven en een onderzoeker. Deze experts werden face-to-face geïnterviewd.

Naast hun kennis van beleid en praktijk van ontmantelingen vroegen we deze experts naar namen van sleutelpersonen in de 25 politieregio's. Deze lijst combineerden we met namen waar we zelf al over beschikten en vulden die aan met suggesties die we in gesprekken met sleutelpersonen kregen over geschikte sleutelpersonen in andere regio's. Bij de regio's waarvoor dit niet lukte of waar de gesuggereerde persoon bijvoorbeeld inmiddels een andere functie had gekregen, vroegen we net zo lang door tot we de sleutelpersoon hadden met het beste overzicht van zowel het concrete beleid en de uitvoering ('law in action'), als van de beschikbare data binnen zijn of haar regio. In elke regio werd één sleutelpersoon geïnterviewd, in totaal dus 25 regionale sleutelpersonen.

In beide gevallen werden open interviews gehouden, aan de hand van een topiclijst. In de interviews werd ook zoveel mogelijk gevraagd naar beschikbare data(bronnen) en relevante documenten. De experts werden face-to-face, en de regionale sleutelpersonen grotendeels telefonisch geïnterviewd.

Van verkenning naar verdieping

Voor de verdiepende fase was het van belang om differentiatie te krijgen tussen de te onderzoeken verschillende politieregio's. Op die manier zouden de verschillen, maar ook de eventuele overeenkomsten duidelijker aan het licht komen. Op grond van de informatie uit de verkennende fase over de 25 politieregio's maakten we een selectie. Als uitgangspunt namen we de overeenkomsten en verschillen in het concrete beleid in de dagelijkse praktijk van de aanpak van hennepkwekerijen.

We begonnen met de *prioriteit* die het ontmantelen van hennepkwekerijen feitelijk in de dagelijkse praktijk heeft, onder andere blijkend uit het feit of een regio wel of geen zogeheten 'rooidagen' hanteert (zie hoofdstuk 4 voor definitie) en de frequentie waarmee die plaatsvinden. Op basis hiervan zijn de 25 politieregio's getypeerd. Daarbij is er een glijdende schaal die loopt van minder actief en meer reagerend op signalen van buiten tot aan zeer actief en relatief vaak rooidagen. In een meer afwachtende regio heeft het ontmantelen geen echt hoge prioriteit en gaat de politie niet systematisch en intensief op zoek naar zoveel mogelijk signalen van hennepkwekerijen. Men reageert wel op signalen, bijvoorbeeld van de brandweer in het geval van wateroverlast door gebroken leidingen. En bij concrete vermoedens van een kwekerij wordt er ook ontmanteld. In een zeer actieve regio wordt er frequent vergaderd met verschillende partners, die onderling ook informatie uitwisselen over mogelijke kwekerijen, zowel vanuit energiebedrijven als bijvoorbeeld via Meld Misdaad Anoniem (MMA) en zijn er frequent, soms meermaals per week, rooidagen. Weliswaar wordt in het hele land ontmanteld naar aanleiding van meldingen via MMA, maar de prioriteit die men geeft aan zulke meldingen over (vermoedelijke) hennepkwekerijen, varieert.

Bij de uiteindelijke selectie hebben we naast de feitelijke prioriteit rekening gehouden met de volgende kenmerken:

- Wat voor registratie(s) is (zijn) voorhanden?
- Wordt er een ontmantelbedrijf ingehuurd?
- Landelijke spreiding.
- Geen overlap met lopend ander onderzoek.

Wat betreft de *registratie* is gekeken of een regio, naast de gangbare informatie (processen verbaal en X-Pol of BPS) beschikte over een eigen interne registratie van ontmantelingen en/of een registratie door een ontmantelbedrijf. Bij het inhuren van een *ontmantelbedrijf* was de eerste vraag of het überhaupt gebeurt en indien dit zo is, of dit slechts af en toe of juist altijd geschiedt. Met de *landelijke spreiding* wilden we stre-

ven naar een zo representatief mogelijk beeld. En met het vermijden van *overlap met lopend onderzoek* wilden we voorkomen dat de politie en relevante andere actoren in een regio geïrriteerd zouden raken door ‘alweer een onderzoek’, en bovendien in een enkel geval ook vermijden dat een atypisch beeld zou ontstaan vanwege een experiment dat mede aanleiding was voor een aldaar lopend wetenschappelijk onderzoek naar hennepkwekerijen.⁶

BPS en andere basisregistratiesystemen bij de Nederlandse politie

Het Bedrijfs Processen Systeem (BPS) is het meest gebruikte systeem voor de basisregistratie bij de politie in Nederland. Andere systemen zijn X-pol en Genesys. Deze systemen werken in principe hetzelfde: alle ‘incidenten’ worden vastgelegd. Hieronder vallen meldingen, overtredingen en misdrijven. Aan elk van de geregistreerde feiten of gebeurtenissen wordt vervolgens een incidentcode gegeven. Die moet gezien worden als een categorisering van de incidenten; zo valt de ontmanteling van hennepkwekerijen onder de incidentcode ‘softdrugs’.

Uiteindelijk viel de keuze op de volgende zes regio’s: Amsterdam Amstelland, Drenthe, Gooi- en Vechtstreek, Haaglanden, Noord Holland Noord en Twente. In het onderstaande schema worden deze zes regio’s kort getypeerd.

politieregio	aanpak	rooidag	ontmantel bedrijf betrokken	eigen registratie	registratie ontmantel bedrijf
Amsterdam Amstelland	minder actief	af en toe	ja	nee	nee
Drenthe	actief	af en toe	nee	ja	nee
Gooi en Vechtstreek	actief	vaak	ja	ja	nee
Haaglanden	zeer actief	heel vaak	ja	ja	ja
Noord Holland Noord	actief	vaak	ja	ja	ja
Twente	minder actief	af en toe	nee	ja	nee

⁶ Het betreft hier primair een onderzoek door het Willem Pompe Instituut van de Universiteit Utrecht en een ander onderzoek door de Erasmus universiteit in samenwerking met de Universiteit van Tilburg.

Regionale verdieping

In deze zes regio's hebben we veldwerk gedaan en uitgebreide interviews gehouden met de volgende personen:

- *Beleidsmensen* die het beste op de hoogte zijn van het concrete beleid ten aanzien van ontmanteling van hennepkwekerijen in hun regio. Dit waren vooral politiemensen in een leidinggevende functie.
- *Ontmantelaars* die het beste op de hoogte zijn van de wijze waarop ontmantelingen in de regio plaatsvinden. Zij weten hoe kwekerijen eruit zien (nu en voorheen) en hoe planten en stekken geteld worden. Deze personen waren vaak politiemensen in een executieve functie of werkzaam bij een commercieel ontmantelbedrijf.
- *Databeheerders of data-analisten* die het beste op de hoogte zijn van de databoekhouding. Zij geven vooral inzicht in de kwaliteit van de data. Zij weten hoe (volledig) informatie wordt aangeleverd en/of wordt verzameld en hoe systematisch de gegevensverzameling geschiedt. Zij kunnen uitleggen waarom bepaalde data ontbreken, en vertellen hoe eventuele hiaten (in principe) in gevuld kunnen worden. Bij deze personen ging het om politiemedewerkers (op bureau) en medewerkers van ontmantelbedrijven.
- *Marktdeskundigen* die het beste op de hoogte zijn van ontwikkelingen op de hennepmarkt wat betreft structuur en organisatie en/of prijzen. Bij deze deskundigen ging het om vooral om specialisten bij de politie en (andere) kenners van de coffeeshopbranche.

De interviews zijn zoveel mogelijk face-to-face afgenomen. De thema's die hierbij aan de orde kwamen, werden toegespitst op de specifieke expertise van de geïnterviewde. Binnen elk van de zes regio's zijn vijf tot acht personen geïnterviewd, met uiteenlopende expertise en ook uit meerdere districten binnen een politieregio. Een enkele keer is voor meerdere regio's volstaan met één interview, hoofdzakelijk bij ontmantelbedrijven die voor meerdere politieregio's werken. In totaal ging het om interviews met **42** personen.

Daarnaast is veldwerk verricht. We waren aanwezig bij een vijftal ontmantelingen (waar soms helemaal geen stekken of planten stonden!), vooral om beter zicht te krijgen op hoe het tellen of schatten van aantallen planten in de praktijk in zijn werk gaat. Ook hebben we ter plekke 'in de keuken' van databeheerders of data-analisten gekeken hoe er geregistreerd wordt, welke databases men heeft, etc.

Landelijke verbreding

Op basis van de kennis die is verkregen in de verdiepingsronde, is een survey gehouden in alle 25 politieregio's. Dit gebeurde aan de hand van een gestructureerde vragenlijst, meestal met gesloten antwoordcategorieën maar ook enkele met open antwoorden. Verreweg de meeste vragenlijsten zijn telefonisch afgenomen, in enkele gevallen werden ze per e-mail, post of fax teruggestuurd. Telefonische afname bleek het beste te werken, zowel vanuit het perspectief van de respondenten, die kennelijk toch niet zo e-mail minded zijn als aanvankelijk werd gedacht, als vanuit het perspectief van de onderzoekers, die zodoende de afname beter konden stroomlijnen en zonodig konden doorvragen. Bovendien leerde de ervaring al snel dat een toezegging om de ingevulde vragenlijst te retourneren (per post, e-mail of fax) nogal eens op zich liet wachten. Voor de telefonische interviews moesten we soms herhaaldelijk bellen, maar in de meeste gevallen was snel een afspraak gemaakt voor afname van de vragenlijst of kon het vraaggesprek meteen beginnen.

In alle 25 politieregio's hebben we in principe van elk de bij de verdieping genoemde vier categorieën personen er steeds minstens één ondervraagd. Een enkele keer vertegenwoordigde een respondent meer dan één categorie (bijvoorbeeld zowel beleidspersoon als ontmantelaar). De meeste geïnterviewde personen werkten bij de politie. De andere respondenten waren gemeenteambtenaar, medewerker van een ontmantelbedrijf, afvalverwerkingsbedrijf of energiebedrijf, of werkzaam in de coffeeshopbranche. Doorslaggevend bij de keuze van de respondenten was de combinatie van kenniskwaliteit (de beste informant) en haalbaarheid.

Hoewel het soms veel tijd en energie vergde om een gewenste respondent te bereiken, was er over het algemeen een grote bereidheid om mee te werken. Weigeringen kwamen nauwelijks voor. Wel bleek in één politieregio sprake van een monopolisering van de informatiepositie, waarbij we telkens weer (terug) werden verwezen naar dezelfde politiefunctionaris. In de coffeeshopbranche was het, mede gezien de tijd, lastiger. Deze branche leent zich niet zo goed voor een telefonische enquête en al helemaal niet als het gaat om gevoelige informatie over inkooprijzen. Daarom zijn we hier anders aan de slag gegaan en hebben we face-to-face vraaggesprekken gevoerd. De vragenlijsten bevatten enkele items die aan alle respondenten – behalve de meeste respondenten uit de coffeeshopbranche - werden voorgelegd, maar werden vooral toegespitst op de onderzoeksvragen die het meest aansloten bij de expertise van de afzonderlijke respondenten.

In de meeste regio's is ervoor gekozen mensen in meerdere politiedistricten te enquêteren. Hierdoor werd vermeden dat respondenten spraken over districten waar zij eigenlijk niet zoveel vanaf wisten – een punt dat we hadden opgestoken in de verdiepingsfase - en konden we een zo volledig mogelijk beeld van de hele regio scheppen. Ook hier lag de focus op deskundigheid die direct gerelateerd is aan de thematiek van dit onderzoek.

In totaal zijn enquêtes afgenomen bij 113 respondenten, waarvan er, in het geval van ontmantelbedrijven, drie konden vertellen over twee of meer regio's. Hierdoor komt het totaal aantal vragenlijsten op **119**. Hierin zijn niet meegerekend een 20-tal medewerkers van coffeeshops die we alleen (face-to-face) vragen hebben gesteld over (ontwikkelingen op) de cannabismarkt. Hun informatie wordt wel verwerkt in hoofdstuk 9.

Respondenten in verbredende ronde

Uitgaand van het aantal vragenlijsten (119) waren 87 respondenten werkzaam bij de politie (73.1%), 16 bij een ontmantelbedrijf (13.4%), en 9 bij een gemeente (7.6%). Van de resterende 7 respondenten werkten er 6 bij een energiebedrijf en de laatste bij een woningbouwvereniging. Deze verdeling geeft al een eerste beeld van waar de daadwerkelijke, praktische kennis over ontmantelingen van hennepkwekerijen zit. Kennelijk moeten we die niet echt zoeken bij gemeenteambtenaren, maar vooral bij politiemensen, in combinatie met specifieke sectoren uit het bedrijfsleven.

De meeste respondenten van de politie hebben in hun functie als 'taakaccenthouder' te maken met hennepkwekerijen, of hebben als leidinggevende meer of minder direct te maken met ontmantelingen. We spraken zowel met rechercheurs en buurtregisseurs, als met informatiebeheerders en fraudespecialisten. Bij de energiebedrijven ging het onder andere om fraudecoördinatoren.

Aan het begin van de vragenlijst moesten de respondenten aangeven of zij vragen konden beantwoorden voor een hele politieregio of voor een district daarbinnen. De helft van de respondenten kon de vragen beantwoorden voor de hele politieregio waar zij werkzaam waren (49.6%), en de andere helft voor een district (50.4%).

Daarnaast werd de respondenten bij het begin gevraagd wat hun specifieke expertise was en daarbij konden zij kiezen uit één of meer van dezelfde vier categorieën als in de verdiepende ronde: beleidspersoon, ontmantelaar, databeheerder/-analist of

marktdeskundige. Vaak kozen de respondenten voor twee categorieën. Tellen we de aantallen respondenten per categorie bij elkaar op, dan is het totaal 195, op 119 vragenlijsten (gemiddeld 1.6 per vragenlijst).

- 72 respondenten rekenden zichzelf tot ontmantelaars (60.5%),
- 65 tot beleidsmensen (54.6%),
- 32 gaven aan voldoende kennis te hebben van de databoekhouding (26.9%) en
- 26 typeerden zichzelf als deskundig op het terrein van de cannabismarkt (21.8%).

Deze indeling werd tijdens het afnemen van de enquête gebruikt als handvat voor het kiezen van de items die wel of niet aan bod moesten komen, maar bleek in de praktijk niet altijd te kloppen. Sommige respondenten zeiden bijvoorbeeld aan het begin dat zij ontmantelaar waren, maar bleken ook te kunnen vertellen over het beleid en/of het databeheer. Maar het kwam ook voor dat respondenten aanvankelijk zeiden op alle thema's deskundig te zijn, maar uiteindelijk wisten zij bijvoorbeeld geen aantallen ontmantelingen of prijzen te noemen. Dit resulteert in een wisselend aantal respondenten per vraag. Voor de onderzoekers was het vooral van belang dat de respondenten juiste antwoorden gaven. Dat was belangrijker dan dat zij per se alle vragen van een bepaalde categorie beantwoordden. Bij twijfel of onzekerheid lieten we een vraag onbeantwoord, in plaats van een respondent ertoe over te halen toch een vermoeden uit te laten spreken.

Een belangrijke bevinding is verder dat de kennis over ontmantelingen soms heel verbrokkeld is over verschillende personen binnen een regio en ook wel over verschillende districten binnen een regio. We hebben dit zoveel opgelost door met meerdere personen over hetzelfde thema te spreken.

3

BELEID EN ONTMANTELINGEN

Aan de ene kant zijn er in Nederland regio's die veel tijd en aandacht besteden aan de ontmanteling van hennepkwekerijen, die de aanpak ervan stroomlijnen en onderzoek verrichten naar de georganiseerde misdaad die achter hennepkwekerijen kan zitten. Aan de andere kant zijn er regio's die er minder prioriteit aan geven. De nadruk ligt dan vooral op handhaving van de openbare orde en niet zozeer op de illegaliteit van het exploiteren van een hennepkwekerij. De meeste politieregio's bevinden zich ergens ertussen; ze ontmantelen met enige regelmaat, gaan serieus in op de meldingen die binnenkomen, bijvoorbeeld via energiebedrijven of Meld Misdaad Anoniem (MMA), maar investeren niet in uitgebreid (vervolg)onderzoek. Kortom: in de meeste gevallen kan de aanpak nog steeds getypeerd worden als 'hit and run' (Bovenkerk & Hogewind, 2002). Dit althans waar het gaat om het investeren in de aanpak van de eventuele criminele organisatie achter een hennepkwekerij, want over het geheel genomen is het beleid in de verschillende politieregio's sterk aan verandering onderhevig. Dat blijkt uit de interviews in alle drie fasen van het onderzoek; in veel regio's horen we dat er binnenkort nog wat aan de aanpak gaat veranderen. En het wordt bevestigd als we in de loop van het onderzoek weer ergens terugkomen of naar toe bellen. De ontwikkelingen in beleid gaan allemaal dezelfde kant op; er wordt ingezet op een (intensivering van de) 'integrale aanpak', waarbij meerdere instanties betrokken worden, in elk geval na de ontmanteling.

In dit hoofdstuk gaan we eerst wat dieper in op de integrale aanpak van hennepkwekerijen, met name op de partners bij het afsluiten van convenanten en hun aanwezigheid bij, alsmede hun belangen in, het ontmantelen van kwekerijen. Meer specifiek besteden we hierbij aandacht aan de rol van ontmantelbedrijven. Vervolgens gaan we in op het zich de laatste jaren verder verspreidende verschijnsel 'rooidagen', waarbij op een van tevoren geplande dag meerdere hennepkwekerijen worden opgerold en ontruimd. Daarna maken we een kort uitstapje naar zogeheten growshops, winkels waar allerlei benodigdheden voor het telen van marihuana worden verkocht. Afsluitend vatten we de bevindingen samen en trekken we conclusies.

Integrale aanpak en convenanten

Veel van de politiemensen die we in de loop van het onderzoek spreken, hebben de wens om zoveel mogelijk instanties te betrekken bij de aanpak en opsporing van hennepkwekerijen en/of bij onderzoek na de ontmantelingen, een zogenoemde 'integrale aanpak'. De taken die nu grotendeels door de politie vervuld worden, kunnen dan deels (ook) door anderen uitgevoerd worden. Op die manier krijgt de politie meer ruimte voor andere activiteiten; veel politiemensen hebben het dan over met name uitgebreidere onderzoeken naar de geldschieters achter kwekerijen.

Het belangrijkste startpunt voor een integrale aanpak, althans in formele zin, is het opstellen van een convenant. Een convenant is een op papier vastgelegde afspraak tussen verschillende instituties om samen te werken. In alle 25 politieregio's blijken wel convenanten inzake de aanpak van hennepkwekerijen te bestaan, maar slechts 2 van de 25 regio's hebben convenanten voor alle districten en alle gemeenten. In de andere 23 regio's betreft dit convenanten voor sommige gemeenten of sommige districten. Dit laatste is begrijpelijk met bijna 500 gemeenten in Nederland. De politie ervaart niet steeds de noodzaak om alle gemeenten binnen een regio of district om tafel te krijgen. Het grootste voordeel van een convenant is dat er uitwisseling van (persoons)gegevens plaats kan vinden. Hierdoor is niet alleen de politie op de hoogte van iemands illegale activiteiten, maar ook bijvoorbeeld de woningcorporatie en de uitkeringsinstantie. Zo'n integrale aanpak zorgt ervoor dat de exploitanten van de kwekerijen op meerdere fronten financieel moeten inleveren. Dat kan op de volgende manieren:

- De gestolen stroom moet betaald worden aan het energiebedrijf;
- De verdachte moet de kosten van de ontmanteling betalen;
- Via de 'pluk ze' wetgeving kan de winst behaald met oogsten worden ontnomen, ook van eventuele voorgaande oogsten (mits aannemelijk gemaakt);
- Er moet belasting worden betaald over deze winst;
- Verdachten met een uitkering of WAO moeten deze terugbetalen;
- De schade aan de huurwoning moet worden terugbetaald aan de woningbouwcorporatie.

Convenantpartners

Op twee manieren kunnen we de betrokkenheid van convenantpartners in kaart brengen. De eerste manier is door te kijken naar wat formeel de partners zijn, de an-

dere is door na te gaan welke partners daadwerkelijk bij ontmantelingen aanwezig zijn. We beginnen met de formele kant. Uiteraard is de politie altijd convenant partner. Afgaand op wat de respondenten in de survey vertellen, zijn daarnaast in verreweg de meeste gevallen het Openbaar Ministerie (OM), energiebedrijven, gemeenten en woningbouwverenigingen convenantpartners. Ongeveer de helft noemt ook de belastingdienst, uitkeringsinstanties en ontmantelbedrijven. Wat minder vaak wordt de reinigingsdienst genoemd, maar dat kan verklaard worden doordat het vaak een keuze is tussen of de reinigingsdienst of een ontmantelbedrijf. Verzekeringsmaatschappijen zijn meestal geen convenantpartner.

Tabel 3.1 Wie zijn binnen de regio of het district partners op bestuurlijk niveau behalve de politie? (n=65)

	n	%
Justitie / OM	60	92.3
Energiebedrijf	58	89.2
Gemeente	56	86.2
Woningbouwvereniging	56	86.2
Reinigingsdienst	20	30.8
Ontmantelbedrijf	32	49.2
Belastingdienst	34	52.3
Uitkeringsinstantie	34	52.3
Verzekeringsmaatschappij	7	10.8

De cijfers in de bovenstaande tabel hebben betrekking op respondenten. Zoomen we in op de regio's, dan zien we ook binnen regio's soms nogal wat variatie. Dit heeft te maken met het feit dat binnen een politieregio niet steeds elk district precies hetzelfde convenant, c.q. dezelfde convenantpartners heeft.⁷

- In alle regio's is het Openbaar Ministerie convenantpartner; slechts in enkele districten wordt het niet genoemd.
- Vrijwel hetzelfde geldt voor energiebedrijven, gemeenten en woningbouwcorporaties.
- Reinigingsdiensten/-bedrijven zijn in drie regio's wel en in acht regio's soms convenantpartner.
- Ontmantelbedrijven zijn geen partner in vijf regio's, in de rest zijn ze dat wel in de hele regio of in één of meer districten.
- In vier regio's zijn de reinigings- noch de ontmantelbedrijven convenantpartner. In 21 regio's dus wel.

⁷ Maar we sluiten ook niet uit dat de respondenten soms een convenantpartner niet hebben aangekruist, die het formeel wel is.

- De belastingdienst is geen convenantpartner in vijf regio's, in de andere regio's soms voor de hele regio, maar meestal voor één of meer districten.
- Uitkeringsinstanties zijn in zeven regio's geen convenantpartner, in de andere regio's soms voor de hele regio, maar meestal voor één of meer districten.
- Verzekeringsmaatschappijen zijn in slechts zes regio's convenantpartner – en dan telkens niet voor de hele regio.

Aanwezigheid bij ontmantelingen

Richten we de blik op de praktijk, dan blijkt dat mensen ook bij ontmantelingen aanwezig kunnen zijn als hun instelling of bedrijf geen convenantpartner is, maar evenzeer dat het niet vanzelfsprekend is dat een convenantpartner elke keer bij ontmantelingen vertegenwoordigd is. Voordat we meer gedetailleerd op de verschillende actoren ingaan, schetsen we eerst het algemene beeld.

Altijd is de politie aanwezig bij ontmantelingen, terwijl het OM er meestal niet bij is. Dit laatste is goed verklaarbaar, aangezien een politiefunctionaris het OM als hulpofficier kan vervangen. Wel zijn er heel vaak medewerkers van een energiebedrijf bij, net als die van een ontmantelbedrijf of de reinigingsdienst.

In de meeste gevallen vinden ontmantelingen plaats zonder iemand van de gemeente of de woningbouwvereniging. De belastingdienst, uitkeringsinstanties en verzekeringsmaatschappijen zijn zelden bij een ontmanteling vertegenwoordigd.

Tabel 3.2 Wie zijn er bij een ontmanteling aanwezig? (n=79)

	altijd		meestal		soms		nooit	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Politie	79	100	0	-	0	-	0	-
Justitie / OM	5	6.3	2	2.5	19	24.1	53	67.1
Energiebedrijf	68	86.1	9	11.4	2	2.5	0	-
Gemeente	9	11.4	4	5.1	17	21.5	49	62.0
Woningbouwvereniging	1	1.3	12	15.2	44	55.7	22	27.8
Reinigingsdienst	12	15.2	7	8.9	10	12.7	50	63.3
Ontmantelbedrijf	41	51.9	15	19.0	5	6.3	18	22.8
Belastingdienst	1	1.3	1	1.3	21	26.6	56	70.9
Uitkeringsinstantie	1	1.3	3	3.8	15	19.0	60	75.9
Verzekeringsmaatschappij	0	-	1	1.3	2	2.5	76	96.2

Energiebedrijven

In alle politieregio's wordt gebruik gemaakt van het energiebedrijf. De belangrijkste reden hiervoor is praktisch: voordat een hennepkwekerij ontmanteld kan worden, moet de stroom van een woning of pand afgesloten worden. Medewerkers van energiebedrijven zijn dus vrijwel altijd aanwezig bij de ontmanteling zelf. Daarnaast wordt het energiebedrijf in meerdere regio's benaderd door de politie met de vraag of er sprake is van ongewoon hoog of laag energieverbruik op een bepaald adres, dan wel of er een vermoeden is van energiediefstal. Vaak gaan de mensen van het energiebedrijf ook daadwerkelijk naar binnen bij een pand, omdat zij onderzoek willen doen naar deze energiediefstal. Dan kan het zo zijn dat zij hun eigen onderzoek opstarten, waarbij ze zelf foto's maken en een verslag schrijven van de aangetroffen situatie. Soms verwijst de politie in het proces verbaal hiernaar als bewijslast. Omgekeerd komt het regelmatig voor dat het energiebedrijf aangifte doet op grond van het proces verbaal van de politie.

Ontmantelbedrijven

In veel regio's wordt gebruik gemaakt van ontmantelbedrijven. Dit zijn particuliere ondernemingen die zich gespecialiseerd hebben of zich aan het specialiseren zijn in het ontmantelen van hennepkwekerijen. Vaak hebben deze bedrijven al activiteiten die op de een of andere manier overlap hebben met het ontmantelen van hennepkwekerijen, zoals het opruimen van schadelijke stoffen of het verwerken van afval. In tabel 3.3 staan de antwoorden van de respondenten met daarnaast de regio's. De respondenten hebben soms zicht op een deel van de regio, anderen weer op de hele regio. Zo kan het dat binnen een regio verschillende werkwijzen gehanteerd worden. Zeven regio's ontmantelen bijvoorbeeld in het ene district alles met behulp van een bedrijf en in het andere vanaf een bepaald aantal planten. In vijf regio's nemen de ontmantelbedrijven alle hennepkwekerijen voor hun rekening. Doordat deze bedrijven een kwekerij, dankzij hun specialisatie en routine, meestal sneller kunnen opruimen dan de politie en zij bovendien de mogelijkheid hebben meteen het afval af te voeren, zijn politiemensen er vaak erg over te spreken. Ook in de regio's die (nog) geen gebruik maken van deze bedrijven, wordt regelmatig de wens geuit dit in de toekomst wel te doen. Maar er zijn ook politiemensen die er niet veel voor voelen om de verantwoordelijkheid van de politie over te dragen aan een particulier bedrijf. Bij de regio's waar (in de hele regio of in een of meer districten) ontmantelbedrijven vanaf een bepaald aantal planten ingeschakeld worden, is er geen gemeenschappelijke ondergrens. Het minimum aantal planten varieert van 50 tot 400. Gemiddeld gaat

het om minimaal 164 planten, in doorsnee zijn het er 150 (mediaan). In de helft van de gevallen konden de respondenten zelfs geen vaste ondergrens noemen. Dit onderstreept temeer dat er geenszins sprake is van een landelijk geldende standaard.

Tabel 3.3 Wordt er in uw regio gebruik gemaakt van een ontmantelbedrijf?

	Respondenten		Regio's
	n	%	n
Ja, bij alle kwekerijen	49	45.4	5
Ja, vanaf bepaald aantal planten	27	25.0	3
Ja, combinatie bij alle kwekerijen / vanaf bepaald aantal planten	-	-	7
Nee, politie doet alles zelf	3	2.8	1
Nee, de politie i.s.m. reinigingsbedrijf	13	12.0	-
Nee, de politie i.s.m. ander bedrijf	16	14.8	-
Nee, de politie i.s.m. reiniging of ander bedrijf	-	-	2
Ja + nee, de politie i.s.m. en/of ander bedrijf	-	-	5
Ja + ja, vanaf ... + nee, de politie i.s.m. en/of ander bedrijf	-	-	2
Totaal	108	100	25

Reinigingsdienst

In sommige regio's wordt geen of niet altijd gebruik gemaakt van een ontmantelbedrijf. In die gevallen is vaak de plaatselijke reinigingsdienst betrokken bij het afvoeren van afval en soms ook bij de ontmanteling zelf.

Woningcorporaties

In veruit de meeste regio's zijn de woningcorporaties formeel (als convenantpartner) en soms ook in de praktijk betrokken bij ontmantelingen. Bij een strikt formele overeenkomst komt het er over het algemeen op neer dat informatie-uitwisseling tussen de politie en de woningcorporaties mogelijk wordt gemaakt. Daarnaast stuurt de politie een brief naar de woningcorporatie om die ervan op de hoogte te stellen dat er in een van hun woningen een hennepkwekerij is aangetroffen en ontruimd. Veel woningcorporaties hebben tegenwoordig een clausele in het huurcontract opgenomen, waardoor het ontbinden van het huurcontract mogelijk wordt bij de vondst van een kwekerij. (In hoeverre hier in de praktijk ook gebruik van wordt gemaakt, is niet echt duidelijk en verdient nader onderzoek.) In sommige regio's is de woningcorporatie eveneens aanwezig bij de ontmantelingen zelf. Dat is vaak omdat zij daar zelf om gevraagd hebben in verband met de schade die aan een woning wordt toegebracht door het hebben van een kwekerij. De huurder wordt dan geacht deze schade te herstellen of te vergoeden.

Uitkeringsinstanties

In een minderheid van de regio's zitten ook de uitkeringsinstanties in het convenant. In enkele regio's gaan soms sociaal rechercheurs mee in verband met uitkeringsfraude. De uitkeringsinstanties kunnen met de gegevens die zij (achteraf) van de politie krijgen immers uitkeringen terugvorderen. Nergens zijn uitkeringsinstanties echter *regelmatige* deelnemer aan ontmantelingen.

Belastingdienst

Bij het exploiteren van een hennepkwekerij komt aardig wat geld kijken. Omdat het hier gaat om inkomsten waar geen belasting over wordt betaald, kan het voorkomen dat de politie ook convenanten heeft gesloten met de belastingdienst. Door middel van een berekening op basis van het proces verbaal van het 'wederrechtelijk verkregen voordeel' kan de belastingdienst een aanslag opstellen en die naar de uitbater van de kwekerij sturen. Net zoals bij de uitkeringsinstanties komt het sporadisch voor dat de belastingdienst bij een ontmanteling meegaat.

Gemeente

Indien iemand van de gemeente bij een ontmanteling aanwezig is, komt dit vaak omdat de gemeente bij overlast formele verantwoordelijkheden heeft. Daarnaast kan de gemeente een rol hebben bij huisuitzettingen.

Overige diensten en bedrijven

Verzekeringsmaatschappijen zijn zelden aanwezig bij ontmantelingen; zij kunnen later zelf de schade opnemen en meestal hebben ze genoeg aan het proces verbaal. Ten slotte zijn er nog enkele diensten en ondernemers die steeds maar in één of twee regio's betrokken zijn bij de ontmantelingen. Hieronder vallen stadswachten, de milieudienst, particuliere woningverhuurders en de brandweer. Bij allemaal komt het voor dat zij ook echt bij de ontmanteling aanwezig zijn.

Rooidagen

Er bestaan uiteenlopende benamingen voor het op geplande wijze ontmantelen van meerdere kwekerijen op één dag. Wij kwamen tijdens het veldwerk, in de interviews en in documenten de volgende tegen: rooidagen, acties, feestdagen, hennepdagen, ruimdagen, veegdagen en hennepaaldagen. Op zo'n dag worden van tevoren de nodige instanties ingelicht, bijvoorbeeld het energiebedrijf en een ontmantelbedrijf of

een andere ‘opruimer’. De adressen waar de kwekerijen zouden moeten zitten worden vaak over een langere periode ‘gespaard’.

Als voordeel van het plannen van rooidagen wordt met name de kostenbesparing genoemd. Dit komt doordat de hele logistiek zich dan concentreert op het ontmantelen – dat is efficiënter en goedkoper. Vooral als er gebruik gemaakt wordt van een ontmantelbedrijf scheelt het in de kosten, omdat bijvoorbeeld de voorrijkosten dan maar eenmaal berekend worden. Ook worden bij een rooidag minder uren van de politie gebruikt en het energiebedrijf hoeft niet heen en weer te blijven rijden. Daarnaast kan alle afval in één keer verwerkt worden.

Als belangrijkste nadeel wordt genoemd dat het lastig is om zo’n dag te plannen, omdat er meerdere politiemensen tegelijk voor beschikbaar moeten zijn. Dit nadeel geldt vooral als er geen geroutineerd ontmantelbedrijf wordt ingeschakeld.

In alle politieregio’s geldt dat als een kwekerij ontdekt wordt die een direct gevaar⁸ vormt, deze meteen ontmanteld wordt. Wanneer we die gevallen buiten beschouwing laten, dan werken wel enkele districten uitsluitend met rooidagen, maar geldt dit voor geen enkele regio als geheel. Drie regio’s werken vooral met rooidagen. In twaalf regio’s hanteert het ene district vooral rooidagen en ontmantelt het andere vooral op ad hoc basis (dat wil zeggen: van geval tot geval). Deze situatie komt dus het meeste voor. Een regio ontmantelt alleen ad hoc, een andere vooral ad hoc en in nog eens vier regio’s wisselt het per district. Voor de resterende vier regio’s gelden andere combinaties van rooidagen en ad hoc ontmantelingen.

Tabel 3.4 Plant uw regio wel eens ‘rooidagen’ met meerdere ontmantelingen of wordt er ad hoc ontmanteld?

	Regio’s n
Aanpak voor regio als geheel:	
Alleen rooidagen <u>of</u> vooral rooidagen <u>of</u> vooral ad hoc	1
Vooral rooidagen (maar ook ad hoc)	3
Vooral ad hoc (maar ook rooidagen)	1
Alleen ad hoc ontmantelingen	1
Wisselend per district:	
Vooral rooidagen <u>of</u> vooral ad hoc	12
Vooral rooidagen <u>of</u> vooral ad hoc <u>of</u> alleen ad hoc	2
Vooral rooidagen <u>of</u> alleen ad hoc	1
Vooral ad hoc <u>of</u> alleen ad hoc	4
Totaal	25

⁸ Met direct gevaar wordt bedoeld op situaties die voor brandgevaar, ontploffingsgevaar (bijv. door meststoffen) of ernstige wateroverlast kunnen zorgen.

Volgens de informatie die we in de survey kregen over rooidagen in 2005 en 2006 lopen de aantallen per regio sterk uiteen, van een enkele keer tot meer dan 200 per jaar. Gemiddeld gaat het om 22 à 23 ontmantelingen, in doorsnee zijn het er 10-11 per jaar (mediaan), ofwel ruwweg eens per maand. Ook het aantal ontmantelingen per rooidag varieert, van slechts één tot zelfs 40 op een dag (in 2006). In doorsnee gaat het om vijf ontmantelingen per rooidag.

Bij het aantal ontmantelingen per rooidag springt geen enkele regio er heel duidelijk uit. Maar bij het aantal ontmantelingen per regio zien we wel uitschieters naar boven, met name de regio's Brabant Noord, Brabant Zuid Oost, Haaglanden, Limburg Zuid, Rotterdam Rijnmond en Utrecht.

Tabel 3.5 Hoeveel rooidagen en ontmantelingen vonden plaats...

	gemiddelde	mediaan	min-max	n
Rooidagen				
... in 2005	22.2	11.0	1-204	59
... in 2006	22.6	10.0	1-260	72
Ontmantelingen per rooidag				
... in 2005	5.9	5.0	1-27	62
... in 2006	5.4	5.0	1-40	79

Bij deze cijfers past wel de kanttekening dat niet elke ontmanteling daadwerkelijk een kwekerij (in bedrijf) betreft en dat er ook niet altijd planten in beslag genomen worden. We komen hier in latere hoofdstukken op terug.

Growshops

Growshops zijn winkels waar van alles te krijgen is dat van pas komt bij het kweken van hennep, van zaadjes tot warmtelampen en soms complete kweekinstallaties. In verschillende regio's heeft de politie de laatste tijd relatief veel aandacht besteed aan onderzoek naar en het aanpakken van growshops, vooral vanwege de rol die ze kunnen spelen in het exploiteren van hennepkwekerijen. Ook anderen geven aan dat de growshop niet alleen een bron van technische middelen en know-how is, maar dat sommige zaken eveneens beginnende kwekers financieren. Ze bieden dan de startvoorzieningen 'gratis' aan, tegen (een deel van) de eerste opbrengst. Ook zijn er growshops die de opbrengst van de kwekerijen opkopen en de wiet distribueren, bijvoorbeeld als schakel tussen kwekers en coffeeshops. Dit beeld komt ook naar voren in een publicatie van onderzoeksbureau Intraval (Snippe e.a., 2004).

In een aantal regio's wordt al actief opgetreden tegen zulke ondernemers, met sluitingen als resultaat. Tijdens ons onderzoek gonst het vooral bij de politie van verhalen over de rol van growshops bij de (georganiseerde) hennepkweek die ze te horen krijgen van of over regio's die projecten op growshops hebben gedraaid. Dit heeft een paar andere regio's aangezet tot het opstarten van onderzoek door de politie en weer andere uiten de wens dit te gaan doen.

Conclusie

In het beleid ten aanzien van hennepkwekerijen tekent zich landelijk een duidelijke trend af waarbij de politie steeds vaker en steeds intensiever samenwerkt met andere instanties en ook met commerciële bedrijven. Dit wordt geformaliseerd onder de noemer integrale aanpak waarbij convenanten worden afgesloten. Naast de politie is in alle politieregio's het Openbaar Ministerie convenantpartner, meestal samen met gemeenten, woningbouwcorporaties en energiebedrijven. Ook reinigingsdiensten of meer gespecialiseerde ontmantelbedrijven zijn vaak partner bij een convenant. Wat minder vaak geldt dit voor de belastingdienst en uitkeringsinstanties.

Van deze partners zijn bij ontmantelingen, behalve uiteraard de politie, in veel gevallen mensen van een energiebedrijf en een ontmantelbedrijf of een andere 'opruimer' aanwezig. Energiebedrijven vervullen hierbij een dubbelfunctie. Voor hennepkwekerijen wordt vaak illegaal stroom afgetapt en dan is het voor de politie veiliger als een professional van het energiebedrijf zorgt dat de elektriciteit wordt afgesloten. Maar energiebedrijven hebben er zelf ook baat bij dat zoveel mogelijk van dit soort panden worden opgerold, want met het proces verbaal kunnen ze een forse navordering voor illegaal verbruikte elektriciteit innen. We hebben geen concrete aanwijzingen dat energiebedrijven fungeren als tipgevers van (vermoedelijke) hennepkwekerijen, maar het gebeurt wel dat iemand van het energiebedrijf die meegaat op rooidagen met een warmtecamera op zoek gaat naar kwekerijen. Ontmantelbedrijven winnen aan populariteit; zij nemen de politie veel vuil werk uit handen en zorgen voor een kostenbesparing.

Het ontmantelen van hennepkwekerijen heeft de afgelopen jaren steeds meer het karakter gekregen van een gestructureerde, gestroomlijnde en ook meer routinematige aanpak, waarbij commerciële belangen eveneens sterker een rol lijken te spelen. Afgezien van gevallen van acuut gevaar, waarin altijd meteen tot ontmanteling wordt

overgegaan, heeft het fenomeen 'rooidagen' zich over grote delen van het land verspreid. Veel regio's organiseren dagen waarop gepland meerdere kwekerijen achter elkaar worden opgerold. Grosso modo gaat het om één rooidag per maand, waarbij telkens vijf kwekerijen worden ontmanteld. Tussen en binnen politieregio's zijn er wel verschillen. Slechts enkele regio's werken vrijwel alleen met rooidagen en andersom zijn er ook maar een paar regio's waar nauwelijks of helemaal geen rooidagen plaatsvinden. In de meeste regio's hanteert men een combinatie van rooidagen en ad hoc ontmantelingen. Bij de regio's die rooidagen organiseren zijn er die dit wekelijks doen en andere waar dit slechts een paar keer per jaar gebeurt.

Growshops trekken in toenemende mate de aandacht van politie en justitie bij de aanpak van (organisaties achter) hennepkwekerijen.

4

DEFINITIES

In voorgaande hoofdstukken is onder andere gesproken over planten, stekken en kwekerijen. Maar wat is nu precies het onderscheid tussen een hennepstek en een – plant? Is voor de politie elke locatie waar hennepplanten staan een kwekerij, of geldt hiervoor bijvoorbeeld een minimum aantal planten? Maakt de politie een onderscheid tussen kleine en grote kwekerijen? En zo ja, wat zijn dan de criteria? Is een grote kwekerij altijd een professionele kwekerij?

Stekken en planten

In de meeste politieregio's wordt in de registratie geen strikt onderscheid tussen stekken en planten gemaakt. Wat wel veel gebeurt, is dat er bij het invoeren in het datasysteem bij de beschrijving (het 'vrije invulveld') wordt aangegeven of het stekken of planten betreft. Soms wordt er helemaal geen onderscheid gemaakt tussen planten en stekken maar wordt wel het groeistadium van de planten beschreven in het vrije invulveld. Hiervoor zijn twee redenen. De eerste reden heeft te maken met het terugvorderen van wederrechtelijk verkregen voordeel. Voor de berekening van dit voordeel is het namelijk van belang te weten hoeveel eerdere oogsten er geweest zijn. Het combineren van de informatie over hoe lang de kwekerij er al zit en hoe groot de planten zijn, maakt dit mogelijk. Ten tweede kan berekend worden hoeveel stroom er verbruikt is. Als aan de hand van het groeistadium vastgesteld kan worden hoe oud de stekken of planten zijn en er is bovendien informatie voorhanden over het aantal lampen en het wattage van de lampen, dan kan het energiebedrijf deze berekening maken.

Volgens het overgrote deel van de geïnterviewden vallen stekken net zo goed onder de Opiumwet als planten. Toch wordt dit door sommigen genuanceerd; zij vinden dat het wel iets anders is, zeker als grote hoeveelheden worden aangetroffen. Zij stellen dat bijvoorbeeld 20.000 stekken veel minder geld opleveren dan 20.000 planten met toppen. Wat ook de opvatting is, in de beschrijving van de kwekerij komt welis-

waar vaak te staan of het planten of stekken waren, maar telt een stekkerij wel als kwekerij, en telt het aantal stekken ook als planten.

Wat is het verschil tussen een plant en een stek?

Wanneer met een open vraag in de survey gevraagd wordt wat het verschil is tussen een stek en een plant, antwoordt een kwart van de respondenten dat hier formeel helemaal geen onderscheid tussen wordt gemaakt. Nog een kwart vertelt dat dit aan de grootte, hoogte (bijvoorbeeld vanaf 10 cm is het een plant) of leeftijd van de plant ligt en/of er al toppen aan zitten. Bijna een kwart weet helemaal geen antwoord te geven op deze vraag. De overige respondenten zeggen meestal dat het niet aan de planten zelf ligt, maar in welke context zij aangetroffen worden. Zo kan een even groot plantje in een stekken tray als stek tellen, maar in de volle grond als plant.

Kortom: er is geenszins een heldere en eenduidige scheidslijn tussen een stek en een plant.

Wat is een kwekerij?

Veel van de geïnterviewden geven een vergelijkbare beschrijving van wat een kwekerij eigenlijk is. De locatie moet zo ingericht zijn dat er hennepplanten gekweekt kunnen worden. Vaak is die ook op die manier ingericht dat de politie en (andere) ontmantelaars eruit afleiden dat het gaat om 'commerciële kweek'. Daarbij moet gedacht worden aan de opstelling van de lampen, van de potten of bakken en het gebruik van dompelpompen, bevoeiingssystemen en andere (semi-)professionele apparaten. Vijf of zes planten in een kastje mag officieel niet maar wordt door de meesten niet gezien als een echte kwekerij. Vaak leidt dit ertoe dat de planten wel verwijderd worden maar er geen proces verbaal wordt opgemaakt. Bij hoeveel planten dit omslagpunt zit, verschilt van regio tot regio, soms zelfs van district tot district en van persoon tot persoon.

Meestal wordt een kwekerij pas als kwekerij gezien als er planten in staan. Maar er zijn regio's waar de kwekerij ook als zodanig telt als er *geen* planten (meer) zijn. Veelal gebeurt dit dan wanneer er wel plantresten gevonden worden en er dus sterke aanwijzingen zijn dat de locatie kort geleden nog als hennepkwekerij dienst deed. In enkele regio's telt zoiets zelfs als kwekerij wanneer er *nog geen* planten in hebben gestaan. Maar in de meeste regio's wordt de locatie dan wel ontruimd en wordt het vervolgens geregistreerd als overtreding van de milieuwetgeving. Men mag immers

niet in een woonhuis of bedrijfspand een kwekerij hebben, of deze nu voor tomaten of wiet bedoeld is.

Praktijkdefinities van een kwekerij

Wanneer met een open vraag in de survey gevraagd wordt wanneer de respondent spreekt van een kwekerij, dan noemt tweederde een bepaald aantal planten. De helft hiervan hanteert de vijf-planten-norm uit de richtlijnen van het Openbaar Ministerie, zij beschouwen vijf planten of meer als een kwekerij. Anderen zetten de grens bij een groter aantal planten, bijvoorbeeld tien, dertig of vijftig. De een omdat die vijf planten toch wel strikt is, de ander omdat kwekerijen van minder dan vijftig planten eigenlijk nooit voorkomen. Er zijn echter ook enkele respondenten die juist vanaf *minder* dan vijf planten tellen. Zij vinden dat drie of soms zelfs één plant al een kwekerij is.

Volgens een op de zes blijkt alleen uit de combinatie tussen een bepaald aantal planten en de inrichting of het om een kwekerij gaat. Nog iets minder (ongeveer één op de tien) respondenten hebben het helemaal niet over het aantal planten; zij kijken uitsluitend naar de inrichting van de ruimte. De rest hanteert een ander soort definitie, vindt dat er geen officiële afbakening bestaat of weet helemaal geen omschrijving te geven, want het is immers “vanzelfsprekend wat een hennepkwekerij is”.

Samengevat: vaak is de ondergrens in de praktijk: meer dan vijf planten. Maar ook hier geldt dat de afbakening bepaald niet eenduidig is.

“In het convenant staat precies beschreven wat wij verstaan onder een hennepkwekerij. Wanneer er anders dan het voor strikt persoonlijk gebruik van vijf planten, hennep wordt geteeld, bewaard, bewerkt of verwerkt.”

“Wij hanteren hier altijd: je mag helemaal niets hebben. Dat staat in de wet, zegt iedereen. Dan zeg ik: pak die Opiumwet er eens bij. Daar staat in je mag niets hebben. Vijf plantjes is sepotbeleid. Dan wordt er niet vervolgd. Dan is het in één keer: vijf plantjes mag je wel hebben. We halen vijf plantjes ook gewoon weg want het mag niet. Anders is het zo in een keer vijftien plantjes mag je ook wel hebben.”

“Kijk, vijf planten is gedoogd, alles wat erboven is dat kun je vervolgen. Maar als er dan negen planten staan is het voor ons nog niet interessant, dan kun je gewoon zeggen: opruimen die handel.”

Wat is een grote kwekerij?

Als in de survey aan de respondenten de open vraag wordt voorgelegd wat ze onder een grote kwekerij verstaan, dan reageren twee op de drie spontaan met het noemen van een bepaald aantal planten als ondergrens. Bijna een kwart zegt spontaan dat vanaf 500 planten sprake is van een grote kwekerij. Wat minder beginnen bij 1000 planten, nog iets minder bij 200 en daarnaast zijn er nog allerlei andere spontaan genoemde varianten.

De overige respondenten zeggen dat ze geen omschrijving of definitie van een grote kwekerij kunnen geven, of ze hebben het niet over aantallen maar over de inrichting van de kwekerij. In het laatste geval geldt meestal: een professionele kwekerij heet een grote kwekerij en vice versa.

Overigens geven sommige van de respondenten die wel een minimum aantal planten noemen uit zichzelf al aan dat het onderscheid tussen grote en kleine kwekerijen niet wordt geregistreerd.

Tabel 4.1 Moet er sprake zijn van een minimum aantal planten voordat u spreekt van een grote kwekerij?

	n	%
Nee	36	35.6
Ja, namelijk ... planten	65	64.4
Totaal	101	100

Als we vervolgens aan alle respondenten bij dit thema expliciet vragen of er sprake moet zijn van een minimum aantal planten om te spreken van een grote kwekerij, geeft tweederde aan dat dit het geval is. De ondergrens varieert van 12 tot en met 5000 planten. Gemiddeld gaat het dan om 756 planten, in doorsnee om 500.

Wat is een professionele kwekerij?

Als het gaat om het onderscheiden van een professionele kwekerij van een niet-professionele kwekerij, blijkt al in de verdiepingsronde dat veel politiefunctionarissen verwijzen naar de (technische) inrichting van de kwekerij. Dat beeld wordt bevestigd in de survey. Tweederde van de respondenten noemt de inrichting het belangrijkste kenmerk van een professionele kwekerij. Hierbij wordt gelet op: dure apparatuur, bijvoorbeeld de belichting; geautomatiseerde processen zoals bevoeiings-

systemen; vakkundige ventilatie en goede filters; ongediertebestrijding en specifieke voeding.⁹ Ruim één op de tien heeft het over zowel het aantal planten als de inrichting van de kwekerij. Andere criteria die genoemd worden, zijn: als er een organisatie achter zit, als de kwekerij zich niet in een woning bevindt, als er sprake is van langdurige exploitatie of als er sprake is van recidive (kwekerij op eerder ontmantelde locatie en/of door een eerder voor hennepkweek veroordeelde persoon). Niemand geeft echter 'harde' criteria en er wordt dikwijls verwezen naar de ervaring van de politieman of -vrouw en het totale plaatje dat aangetroffen wordt.

Conclusie

Er bestaat geen heldere en eenduidig gehanteerde scheidslijn tussen een stek en een plant. Ook is er geen gemeenschappelijke, landelijk dekkende definitie van een hennepkwekerij. Er is verschil van opvatting over het minimum aantal planten (of stekken) dat aanwezig moet zijn om van een kwekerij te kunnen spreken. Als meest toegepaste criterium geldt: tenminste vijf planten. Maar er zijn ook regio's die al bij twee of drie planten van een kwekerij spreken, en andere waar de grens in de praktijk bij enkele tientallen planten ligt. Bovendien wordt een locatie waar geen planten (meer) worden aangetroffen, maar die wel ingericht is als hennepkwekerij door de een wel en door de ander niet als kwekerij beschouwd. Kortom: de wijze van definiëren wisselt en dit heeft consequenties voor de registratie. We gaan hier in latere hoofdstukken verder op in.

Er wordt in het veld wel vaak gesproken van kleine versus grote kwekerijen. Het belangrijkste onderscheidende criterium is het aantal planten. Maar ook hierbij is er geen eenduidige grens. Dat heeft er onder andere mee te maken dat daarnaast gekeken wordt naar de technische inrichting van een kwekerij. Wanneer ook of vooral gelet wordt op het aantal planten zien we wederom dat hier tussen en binnen regio's heel verschillend over gedacht kan worden. In doorsnee is de ondergrens voor een grote kwekerij: 500 planten.

Om te kunnen spreken van een professionele kwekerij, geldt vooral het criterium van de technische inrichting. Hoe vakkundiger een kwekerij is ingericht, hoe eerder die

⁹ Dit is min of meer conform de richtlijnen van het Openbaar Ministerie. We komen hier later op terug.

getypeerd wordt als professioneel. Men laat zich hierbij vooral leiden door eigen ervaring bij eerdere ontmantelingen.

Samengevat is er dus wel een redelijk breed geaccepteerd minimum van vijf planten vooraleer gesproken wordt van een hennepkwekerij. Maar dit is niet algemeen geldend en bovendien wordt soms ook een locatie als kwekerij geteld als er geen planten of stekken in staan. Door gebrek aan eenduidigheid over wat een grote of een professionele kwekerij is, dienen eventuele cijfers hierover zeer terughoudend te worden gehanteerd.

TELLEN OF SCHATTEN?

We begonnen dit rapport met de ontmanteling van een hennepkwekerij waarbij alle planten stuk voor stuk geteld werden. Gebeurt dit altijd zo netjes? Kan het eigenlijk wel als er een heleboel planten staan? In het vorige hoofdstuk zagen we dat niet overal in het land onderscheid wordt gemaakt tussen planten en stekken. Als zo'n onderscheid wel gemaakt wordt, gebeurt dit dan ook daadwerkelijk bij het tellen of schatten?

Planten

In de verkennende en de verdiepende ronde van ons onderzoek krijgen we vaak te horen dat het nauwkeurig bepalen van het aantal planten heel belangrijk is, onder andere omdat dit aantal nodig is voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Uit de interviews en de observaties bij ontmantelingen leiden we af dat er verschillende manieren zijn waarop het tellen of schatten van het aantal planten in de praktijk in zijn werk gaat. Deze variatie in methoden hebben we in de survey vervolgens getalsmatig in kaart gebracht.

Alle respondenten die in de survey weten te vertellen hoe het aantal planten in hun regio of district wordt vastgesteld, zeggen dat de planten geteld worden. Wanneer we vervolgens doorvragen, dan blijken volgens de meeste respondenten altijd alle planten geteld te worden, maar zegt een minderheid dat vanaf een bepaald aantal planten een berekening of schatting gemaakt wordt. Indien alles echt geteld wordt, gebeurt dit in essentie op twee manieren. (1) Eerst worden de planten geknipt of uit de potten gehaald. Vervolgens worden ze per tien of vijftwintig op stapeltjes gelegd. En daarna gaat iemand met papier en pen alle stapeltjes langs en telt die bij elkaar op. (2) Iemand staat bij de deur waar alle planten langskomen om afgevoerd te worden en turft ze stuk voor stuk.

Slechts 14% van de respondenten zegt dat vanaf een bepaald aantal planten een berekening of schatting gemaakt wordt. Maar wanneer we kijken naar het aantal regio's, dan blijkt dit voor 10 van de 25 op te gaan (tabel 5.1). Daarbij valt op dat er in al deze 10 regio's zowel respondenten zijn die zeggen dat altijd alle planten geteld

worden, als respondenten die vertellen dat vanaf een bepaald aantal niet meer precies geteld wordt, maar berekend of geschat. Kennelijk wordt er dus binnen de eigen regio minder consequent nauwkeurig geteld dan sommigen denken.

Tabel 5.1 Telt u altijd alle planten of wordt er vanaf een bepaald aantal planten een berekening of schatting gemaakt?

	Regio's	
	n	%
Ze worden altijd precies geteld	15	60.0
(Ook) vanaf een bepaald aantal planten een berekening of schatting	10	40.0

Als het aantal planten niet precies geteld wordt, maar berekend of geschat, dan gebeurt dit doorgaans vanaf een fors aantal planten (minimaal 500, 1000 of nog meer). Dit verklaart wellicht waarom zoveel respondenten zeggen dat er altijd geteld wordt, want over het algemeen staan er minder planten in een kwekerij, zoals we zullen zien in hoofdstuk 8.

Hoe wordt het aantal planten bepaald indien er niet geteld wordt? Zowel uit de verdiepende ronde als de survey komen drie methoden naar voren.

(1) Bij een ordelijke opstelling is het mogelijk om bijvoorbeeld de potten te tellen. Vervolgens wordt steekproefsgewijs het aantal planten in de potten geteld en door vermenigvuldiging van het aantal potten met het (gemiddeld) aantal planten per pot wordt het totale aantal planten bepaald. Dit kan ook met bakken, slabs of plastic trays.

(2) Het berekenen of schatten gebeurt ook wel per vierkante meter. Soms maakt een kweker gebruik van grote bakken met aarde en dan heeft deze methode vaak de voorkeur. Maar ook bij potten wordt er wel per vierkante meter een berekening gemaakt. Sommigen meten de totale oppervlakte van de bakken of potten op met een meetlint, anderen schatten dat. Vervolgens wordt steekproefsgewijs het aantal planten of potten per vierkante meters geteld. En daarna wordt door vermenigvuldiging het totale aantal planten bepaald.

(3) Er wordt een schatting gemaakt, analoog aan de tweede methode. Het verschil is dat het aantal planten of potten per vierkante meter niet steekproefsgewijs wordt geteld, maar dat men uitgaat van een vast aantal planten of potten per oppervlakte.

De keuze voor een van deze methoden is zowel afhankelijk van wat gangbaar is in een regio als van de situatie die aangetroffen wordt in een kwekerij. De telmethode

van knippen en op stapeltjes leggen van de planten zien we hoofdzakelijk bij particuliere ontmantelbedrijven. De algemene lijn is dat er bij minder planten vaak per stuk wordt geteld en de planten door de handen van de teller gaan, terwijl men bij grotere aantallen eerder overgaat tot het berekenen of schatten per vierkante meter.

Daarnaast is het voor de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel van belang om het aantal planten per vierkante meter vast te stellen. Er zijn richtlijnen voor de zogeheten "Standaardberekening wederrechtelijk verkregen voordeel hennepkwekerij bij binnenteelt onder kunstlicht." Voor het bepalen van de opbrengst zijn er vijf bouwstenen (zie onderstaand kader). Eén daarvan is het aantal planten per vierkante meter.

Bouwstenen voor het bepalen van de opbrengst van een hennepkwekerij.

Ten eerste wordt vastgesteld hoe lang er al hennep gekweekt wordt op deze plek ('periode van hennepkweek'). Ten tweede het aantal oogsten ('periode gedeeld door een kweekcyclus van 10 weken')¹⁰ De derde bouwsteen is het aantal planten tijdens de ontmanteling. Vervolgens wordt dan de opbrengst van de hennep in grammen berekend. Deze is afhankelijk van het aantal planten per m². Is die bekend dan wordt aan de hand van een tabel de opbrengst bepaald. In die tabel staan de standaarden voor 1 tot en met 40 planten per m². Voor 1 plant per m² is dit 34,3 gram per plant, voor 10 planten per m² 30,5 gram per plant, voor 20 planten per m² is het 25,7 gram per plant, etc. Ten slotte wordt de opbrengst berekend, uitgaand van een bepaald bedrag per kilogram.

Stekken

In de meeste regio's wordt bij het tellen, berekenen of schatten geen onderscheid gemaakt tussen planten en stekken. Door de manier waarop stekken doorgaans in de kwekerij staan, is het precieze tellen vaak gemakkelijker. Stekken zijn kleine 'plantjes in wording' die vaak in zogenaamde 'slabs' staan, ook wel bekend als 'stekken trays'. Iedereen die wel eens naar een tuincentrum gaat, kent deze slabs wel; het gaat hier om de kleine plastic bakjes waarin de prille plantjes staan. Bij de kweek van hennep staat er een vast aantal stekjes in deze slabs.

¹⁰ Terzijde zij opgemerkt dat dit een wel heel optimistische inschatting is, zeker wanneer ervan uitgegaan wordt dat na het oogsten – die kennelijk nooit mislukken – altijd meteen weer met een nieuwe kweek begonnen wordt en er dus vijf oogsten per jaar zouden zijn.

In de survey zeggen verreweg de meeste respondenten dat de stekken ook geteld worden (96%). In slechts 3 van de 25 regio's is er steeds één respondent die zegt dat dit niet altijd gebeurt. Als we vragen of de stekken altijd *precies* geteld worden, dan krijgen we een ander beeld. In de ene helft van de regio's worden alle stekken altijd stuksgewijs geteld. In de andere helft zijn er (ook) respondenten die vertellen dat vanaf een bepaald aantal planten een berekening of schatting gemaakt wordt. Dat gebeurt in het algemeen pas vanaf 1.000 of meer stekken, hoewel sommige regio's al bij een kleiner aantal afzien van stuksgewijze telling.

Tabel 5.2 Telt u altijd alle stekken of wordt er vanaf een bepaald aantal stekken een berekening of schatting gemaakt?

	Regio's	
	n	%
Ze worden altijd precies geteld	12	48.0
(Ook)vanaf een bepaald aantal planten een berekening of schatting	13	52.0

Bij het berekenen of schatten van het aantal stekken worden in wezen dezelfde methoden gehanteerd als bij de planten. In de meeste gevallen wordt dan eerst het aantal potten, bakken of slabs precies bepaald, in de andere gevallen wordt het aantal vierkante meters bepaald of worden beide methoden gecombineerd. Vrijwel altijd wordt het aantal potten, bakken of slabs precies geteld en/of wordt de oppervlakte precies opgemeten. Vervolgens wordt het aantal stekken per eenheid of per vierkante meter steekproefsgewijs geteld of, minder vaak, wordt uitgegaan van een vast aantal stekken per eenheid of oppervlakte.

Kleine aantallen planten

Als het gaat om het toegestane aantal planten, dan lopen in de (politie)praktijk de interpretaties van de Opiumwet uiteen. In sommige regio's wordt stellig gezegd dat het hebben van een enkele plant al strafbaar is. Andere regio's spreken van aantallen *tot en met* vijf planten. En in weer andere regio's wordt verteld dat men soepel omgaat met deze grens. Daar wordt niet op een plant meer of minder gekeken maar weegt het argument zwaarder dat de planten aantoonbaar wel of niet voor eigen gebruik zijn. Dit valt vaak uit de context op te maken, over 'een paar plantjes in de meerkast' maakt men zich dan niet druk. Soms vertelt men dat vijf planten of minder

helemaal nooit voorkomt, maar dat het eigenlijk altijd gaat om twintig, vijftig of meer.

In de meeste regio's worden ook bij kleine aantallen de planten in beslag genomen, maar wordt geen proces verbaal opgemaakt. Waar de grens van het aantal planten dan precies ligt, is variabel. In de ene regio wordt een 'kwekerijtje' van drie of vier planten wel in het registratiesysteem gezet, maar in andere weer niet.

"Tot vijf planten wordt er niet strafrechtelijk vervolgd. We slopen ze wel weg, die vijf planten, maar verder doen we niks."

"De officiële regeling is dat je helemaal geen plantjes mag hebben. Tot vijf planten wordt de zaak echter geseponneerd. Het is wel strafbaar, de planten worden meegenomen en vernietigd."

In 10 van de 25 regio's worden ook kleine aantallen planten altijd meegeteld, terwijl het in de meeste andere regio's soms wel en soms niet gebeurt. In 7 van de 25 regio's worden deze gevallen ook altijd als ontmanteling geteld, maar in de meeste andere regio's gebeurt dit de ene keer wel, de andere niet.

Tabel 5.3 Worden in de cijfers ook de planten meegeteld als het gaat om kleine hoeveelheden (bijv. als er geen proces verbaal wordt opgemaakt)?

	Regio's	
	n	%
Ja	10	40.0
Nee	1	4.0
Soms wel, soms niet	14	56.0

Tabel 5.4 Wordt dit dan ook als een ontmanteling geteld?

	Regio's	
	n	%
Ja	7	28.0
Nee	3	12.0
Soms wel, soms niet	15	60.0

Conclusie

Bij het ontmantelen van hennepkwekerijen worden meestal de planten stuksgewijs geteld. Echter: bij een fors aantal planten gaat men vaker over tot berekeningen of schattingen. Hoewel dit doorgaans weloverwogen en beredeneerd geschiedt, is dus

juist bij de grotere aantallen planten de kans aanwezig van over- of onderrapportage van het aantal planten.

Ook stekken worden meestal nauwkeurig geteld, maar hier gaat men iets vaker over tot het berekenen of schatten. Door de wijze waarop stekken worden gekweekt zijn de aantallen doorgaans gemakkelijker te berekenen dan bij planten. Toch geldt ook hier dat de kans op over- of onderrapportage toeneemt naarmate er meer stekken in een kwekerij staan.

Bij het bepalen van het aantal planten en stekken zien we variatie tussen en binnen regio's. Die zien we ook bij het wel of niet meetellen van kleine aantallen planten, bijvoorbeeld minder dan vijf. Van speciaal belang hierbij is dat sommige regio's die wel altijd meetellen in hun registratie en andere niet. Omdat het om relatief geringe aantallen gaat, wordt het totaal aantal geregistreerde planten niet sterk beïnvloed. Belangrijker is dat sommige regio's kleine kwekerijen van minder dan vijf planten wel altijd meetellen als een ontmanteling en andere niet altijd of zelfs nooit. Dit kan het totaal aantal geregistreerde ontmantelingen binnen een regio sterker beïnvloeden.

6

REGISTRATIE VAN ONTMANTELINGEN

In voorgaande hoofdstukken zagen we dat niet overal in het land steeds dezelfde definities worden gehanteerd van wat een hennepkwekerij is, wat nog een stek is en wat al als plant beschouwd wordt. Ook bleken er verschillen te zijn in wat meetelt als kwekerij en wat niet, in hoe aantallen planten en stekken worden vastgesteld en in hoeverre deze worden meegeteld in de regionale cijfers.

De volgende stap is: hoe worden ontmantelingen van hennepkwekerijen geregistreerd? Met andere woorden: welke databronnen zijn er om het aantal ontmantelingen per regio en per jaar te achterhalen? En wat voor informatie staat er in de databestanden? Pas nadat we deze vragen hebben beantwoord, kunnen we in het volgende hoofdstuk beoordelen in hoeverre de cijfers over ontmantelde kwekerijen van de afzonderlijke regio's onderling vergelijkbaar zijn.

Hoe worden ontmantelingen geregistreerd?

Ontmantelingen van hennepkwekerijen worden net zoals andere zogeheten incidenten ingevoerd in de politieregistratie. De politie in Nederland heeft niet één overkoepelend systeem, maar gebruikt in verschillende regio's verschillende registratiesystemen. In al deze systemen wordt het vermoeden van een kwekerij op een bepaald adres vastgelegd. Vaak komen deze vermoedens voort uit meldingen via Meld Misdaad Anoniem (MMA) en deze worden altijd in het systeem ingevoerd. Wanneer dan de daadwerkelijke ontmanteling plaatsvindt, wordt er voortgeborduurd op de melding. Veelal komt een kwekerij te staan onder de code 'softdrugs' of 'vervaardiging softdrugs'.

"Er is uit te halen hoeveel hennepkwekerijen wij ontmantelen, dat is een code, maar de rest staat in het vrije veld. Dat heeft natuurlijk nadelen in zoekfunctie en ook in de monitoring."

Soms houdt in een regio een politiefunctionaris er een aparte registratie op na. Dat heeft ermee te maken dat er uit de politieregistratie over het algemeen niet simpel gehaald kan worden hoeveel kwekerijen er ontmanteld zijn, of hoeveel planten hier-

bij aangetroffen zijn. Dan komt het voor dat iemand zich daar verantwoordelijk voor voelt en bijvoorbeeld een Excel bestand maakt met daarin alle ontmantelingen. Sommigen doen dit stapsgewijs door het jaar heen, anderen zijn er in de eerste weken van het volgende jaar continu mee bezig. Zo kan het jaarverslag veel gemakkelijker en vollediger worden afgeleverd.

Daarnaast hebben alle particuliere ontmantelbedrijven een tamelijk uitgebreide registratie. Daarin staat niet alleen het adres waar men langs is geweest, maar worden ook alle in beslag genomen goederen, het aantal planten, de gewerkte uren en het afgevoerde afval opgenomen.

Uit de interviews met mensen die goed zicht hebben op hoe de gegevens bij de politie geregistreerd worden en welke consequenties dit heeft voor de volledigheid van de registratie, blijkt dat er sprake kan zijn van dubbeltellingen. Daarnaast zijn er signalen van toegenomen volledigheid van de registratie. Dit heeft als consequentie dat een vergelijking van een reeks van jaren mogelijkwijs wel een toename indiceert, die er in werkelijkheid niet is, of niet zo sterk als de registratiecijfers suggereren.

“Je krijgt eerst een melding binnen, wordt er een nummer aangemaakt, twee weken daarna komt er een MMA-melding binnen, wordt er weer een nummer aangemaakt. Zo kan het gebeuren dat je drie registraties hebt op een pand.”

“Hennep is nu weer belangrijk, het moet in het nieuws dus wordt de registratie ook aangescherpt.”

In de survey zegt een op de drie respondenten dat er binnen hun eigen regio alleen maar politieregistratie in de vorm van BPS, X-pol, Genesis en dergelijke te vinden is. Een kwart noemt zowel een dergelijke politieregistratie als de registratie van het ontmantelbedrijf en bij ruim een kwart is dat de politieregistratie in combinatie met een eigen interne registratie, zoals een apart Excel of Word bestand dat bijgehouden wordt. Ten slotte zegt een op de zeven respondenten dat al deze drie registraties voorhanden zijn.

Kijken we op het niveau van de regio's dan ontstaat een meer verbrokkeld beeld en zien we allerlei combinaties. Dit heeft te maken met het feit dat er binnen een regio verschillen kunnen zijn tussen de districten, plus dat lang niet iedereen een even compleet beeld heeft van wat er binnen de eigen regio aan data over ontmantelingen beschikbaar zijn. Deze bevinding is des te meer van belang, omdat hiermee duidelijk

wordt dat het van de specifieke persoon aan wie informatie over aantallen ontmantelingen wordt gevraagd af kan hangen welke cijfers men krijgt.

Prikken we door de wirwar aan combinaties in tabel 6.1 heen, dan blijkt dat alle politieregio's in elk geval beschikken over gegevens over ontmantelingen in hun basisregistratie (BPS, X-Pol en dergelijke). Slechts 2 regio's moeten het uitsluitend doen met gegevens uit hun basisregistratiesysteem. Daarnaast zijn er in 14 van de 25 regio's cijfers van ontmantelbedrijven. En 19 regio's houden er (ook) een interne registratie op na.

Tabel 6.1 Wat voor registratie van ontmantelingen is er binnen de regio?

	Respondenten		Regio's
	n	%	n
A.) alleen BPS, X-Pol e.d.	32	32.0	2
B.) BPS, X-Pol e.d. en van ontmantelbedrijf	24	24.0	1
C.) BPS, X-Pol e.d. en interne registratie	29	29.0	1
D.) alle drie	15	15.0	1
Soms A, soms C	-	-	7
Soms A, soms B, soms C	-	-	5
Soms A, soms B, soms D	-	-	2
Soms A, soms B, soms C, soms D	-	-	1
Soms B, soms D	-	-	4
Totaal	100	100	25

Wat telt als kwekerij?

Eerder was bij de definities (hoofdstuk 4) te lezen dat de ene regio bij een gering aantal planten eerder van een kwekerij spreekt dan de andere. Ook werd geconstateerd dat de ene regio eerder dan de andere bij het aantreffen van kleine aantallen planten proces verbaal opmaakt (hoofdstuk 5). Ook zonder proces verbaal worden de planten vernietigd, maar er vindt dan geen registratie van een kwekerij of ontmanteling plaats.

Het kan ook voorkomen dat een melding via bijvoorbeeld Meld Misdad Anoniem niet blijkt te kloppen, dus dat er op het adres geen kwekerij wordt aangetroffen. Toch is er dan al een incident binnen het registratiesysteem aangemaakt, zo leerden we onder andere tijdens de observaties van ontmantelingen. Deze 'loze' meldingen zijn achteraf lastig te onderscheiden van echte ontmantelde hennepkwekerijen.

Soms wordt er op een verdacht adres een 'lege' kwekerij aangetroffen, waar de planten al geoogst zijn of voortijdig weggehaald. Deze worden soms wel en soms niet als kwekerij meegerekend. Vaak wordt er gekeken of er resten zijn van planten, of dat er

op een andere manier hard gemaakt kan worden dat er een kwekerij heeft gezeten. Wanneer dit niet het geval is, maar er nog wel apparatuur staat, wordt het gezien als een overtreding van de milieuwet. Dat wordt dan ook onder die code in de registratie gezet.

“Ja voor ons geldt gewoon dat als er planten in staan, er sprake is van een kwekerij. Tegenwoordig proberen we ook wel als er geen planten staan het bewijs zodanig te maken dat er of planten gestaan hebben of we proberen aan te tonen dat de ruimte bedoeld is voor een hennepkwekerij.”

“Soms gebeurt het nog wel dat anderen incidenten doorgeven waarbij, toen ze de kwekerij binnenkwamen, er al geen planten meer stonden. Die tel ik niet meer mee, dus die haal ik er dan uit. In een enkel geval zal ik het meegeteld hebben, terwijl de planten er niet meer bij waren, maar dat gezien de feiten of omstandigheden duidelijk is dat een kwekerij heeft gestaan.”

Speciale gevallen zoals een stekkerij (= locatie waar alleen stekken staan) of een drogerij (= locatie waar geoogste planten gedroogd worden) vallen niet altijd onder een kwekerij. Wanneer een stekkerij wel als een kwekerij wordt meegenomen, dan gebeurt dit met de redenering dat er in een kwekerij levende planten moeten staan – en daar valt een stekkerij dus ook onder, want, zo wordt dan verder geredeneerd: “een stekje is ook gewoon een plantje.” Lang niet iedereen die we spreken is het hier mee eens, vooral niet omdat het in de aantallen planten nogal uitmaakt. Maar omdat er nou eenmaal geen echt hard onderscheid gemaakt kan worden, komt dit lang niet altijd in de registratie te staan en is het onderscheid ook niet in de cijfers terug te vinden.

“In den lande hoor je wel eens verhalen over een hennepkwekerij met 20.000 plantjes. Dan heb je het over een grote kwekerij maar blijken het alleen maar stekjes te zijn. Dat klinkt heel spannend maar eigenlijk is het helemaal niks natuurlijk.”

“Ja wij praten natuurlijk over stekkenkwekerij als het over stekken gaat en over een hennepkwekerij als het gewone planten betreft.”

“Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen kwekerijen en stekkerijen. Wel is in de beschrijving terug te vinden of het om een stekkerij of kwekerij gaat.”

In de survey geven verreweg de meeste respondenten aan dat zij een stekkerij als een kwekerij tellen. Het merendeel van hen geeft ook aan dat er in principe wel een on-

derscheid valt te maken, maar dat je dan per geval in de beschrijving moet kijken. Een op de tien zegt dat zo'n onderscheid ook achteraf niet meer te maken is en een nog kleiner deel geeft aan dat stekkerijen wel apart geregistreerd worden.

Hennepdrogerijen worden vaker wel apart geregistreerd. Volgens slechts een paar respondenten worden ze gewoon als kwekerij geregistreerd en valt het later ook niet uit te splitsen, want het staat niet in de beschrijving. Ruim de helft zegt dat drogerijen wel als kwekerijen geteld worden, maar dat aan de hand van de toegevoegde beschrijving per geval kan worden vastgesteld dat het eigenlijk om een drogerij gaat.

Tabel 6.2 Telt u een stekkerij als kwekerij?

	Respondenten		Regio's
	n	%	n
A.) nee, dat wordt apart geregistreerd	7	7.2	-
B.) ja, maar we zetten het wel in beschrijving	80	82.5	13
C.) ja, en dat valt verder niet meer te splitsen	10	10.3	1
Soms A, soms B	-	-	5
Soms A, soms B, soms C	-	-	1
Soms B, soms C	-	-	5
Totaal	97	100	25

Tabel 6.3 Telt u een hennepdrogerij als kwekerij?

	Respondenten		Regio's
	n	%	n
A.) nee, dat wordt apart geregistreerd	38	40.4	2
B.) ja, maar we zetten het wel in beschrijving	53	56.4	5
C.) ja, en dat valt verder niet meer te splitsen	3	3.2	-
Soms A, soms B	-	-	15
Soms A, soms B, soms C	-	-	2
Soms B, soms C	-	-	1
Totaal	94	100	25

Mate van professionaliteit

De mate van professionaliteit wordt in de meeste registraties niet expliciet opgenomen. Vaak staat er wel een beschrijving van de professionaliteit in de vrije invulvelden binnen het registratiesysteem, maar is er geen apart invulveld voor. De politiefunctionarissen zelf hebben wel ideeën over waar je de mate van professionaliteit aan af kan zien en er bestaan zelfs richtlijnen van het Openbaar Ministerie om dit vast te stellen, maar meestal is er geen standaard manier om dit in de registratie vast te leggen. Er zijn 2 politieregio's waar de professionaliteit helemaal niet wordt geregistreerd en 4 waar het niet in de basisregistratie staat, maar wel uit de beschrijving

valt te achterhalen. In de overige 19 regio's wisselt het van district tot district of persoon tot persoon.

"De professionaliteit van de hennepkwekerij staat in de beschrijving in BPS (=bedrijfsprocessen systeem)."

"Soms schrijf je wel iets op als 'hennepkwekerij aangetroffen, zeer professioneel'. Maar goed, dat is verder niet van belang voor de strafafhandeling of zo."

Overige informatie

Welke informatie wordt nog meer vastgelegd in de registratie? Zoals veel van de reeds genoemde kenmerken van kwekerijen, wordt de meeste informatie in de beschrijving verwerkt. Bepalend voor wat er wel en niet wordt vastgelegd is meestal het nut dat deze informatie in een later stadium nog zou kunnen hebben. Zo wordt er veel informatie beschreven die nodig is bij de berekening van het wederrechtelijk verkregen voordeel. Hierbij moet gedacht worden aan het aantal planten, groeistadium van de planten, bewijs van vorige oogsten zoals plantenresten, aantal lampen, bemestingsmiddelen en vele andere kenmerken van de inrichting van de kwekerij. Bij het berekenen van het wederrechtelijk verkregen voordeel worden namelijk de gemaakte kosten afgetrokken van de behaalde winst.

Tevens is van belang dat er goed wordt vastgelegd wat in beslag genomen of vernietigd is. Wanneer de persoon in kwestie in een later stadium vrijgesproken wordt, heeft hij of zij namelijk nog recht op deze spullen of een vergoeding ervoor.

Voor de opsporing is verder van belang wie de verdachten zijn en wie er aangetroffen zijn op het adres; ook de verhoren van getuigen en van de verdachten worden in de registratie gezet. Daarnaast wordt andere informatie die behulpzaam kan zijn bij het verdere politieonderzoek vastgelegd.

Conclusie

Als er een ding duidelijk is geworden in dit hoofdstuk, dan is het wel dat het vaststellen van het aantal ontmantelingen binnen een regio per jaar vaak een kwestie is van het bij elkaar sprokkelen van gegevens en naast elkaar leggen van databestanden. Dat is overigens niet uniek voor hennepkwekerijen, want bijvoorbeeld ook in

het geval van moord en doodslag is het niet eenvoudig om volledig dekkende landelijke jaarcijfers te krijgen (Leistra en Nieuwbeerta, 2003).

Er bestaat geen vaste standaardregistratie van ontmantelingen. Bovendien worden locaties niet overal en steeds op dezelfde manier als hennepkwekerijen geïnclassificeerd. Geen enkele politieregio registreert stekkerijen altijd als aparte categorie, maar in de meeste regio's worden ze (soms of altijd) wel geregistreerd als kwekerijen. Drogerijen lijken wat vaker dan stekkerijen niet als kwekerij geregistreerd te worden. Maar slechts enkele regio's registreren hennepdrogerijen – plekken waar reeds geoogste planten liggen te drogen – consequent als een aparte categorie.

Daarnaast kan het gebeuren dat een locatie waar helemaal geen hennepplanten staan of niet meer aanwezig zijn, toch als een kwekerij in de registratie wordt opgenomen, maar een vaste, algemeen geldende lijn is er niet. Ten slotte komt het voor dat dezelfde ontmanteling meer dan een keer wordt geregistreerd.

AANTALLEN ONTMANTELDE KWEKERIJEN

Er is geen algemeen landelijk dekkend registratiesysteem waar op betrouwbare manier het jaarlijkse aantal ontmantelde hennepkwekerijen uit kan worden gehaald. De registratie van ontmantelde hennepkwekerijen is vaak verbrokkeld en dan moeten gegevens bij elkaar worden gesprokkeld, zo zagen we in het vorige hoofdstuk. Dit komt onder andere doordat de algemene registratiesystemen van de politie, zoals BPS en X-Pol, zich in het algemeen niet eenvoudig lenen voor het achterhalen van aantallen. Dit geldt ook voor de aantallen ontmantelde hennepkwekerijen, aangezien deze in de registratie uiteindelijk op een hoop komen met bijvoorbeeld inbeslagnames van softdrugs of meldingen van hennepkwekerijen die later onterecht blijken te zijn.

Toch zullen we in dit onderzoek trachten een zo goed mogelijke schatting te maken van het aantal ontmantelingen in 2005 en 2006. Daartoe bekijken we eerst hoe het achterhalen van het aantal ontmantelingen in de praktijk in zijn werk gaat. Vervolgens gaan we na in hoeverre de verkregen aantallen volledig zijn en of er wellicht sprake is van dubbeltellingen. Ook brengen we in kaart welke veranderingen er hebben plaatsgevonden en of deze van invloed zouden kunnen zijn op de jaarcijfers. Dan komen we bij de lastigste klus: hoe kunnen we tot schattingen van het aantal ontmantelde hennepkwekerijen komen? We houden hierbij rekening met de haken en ogen en proberen hier oplossingen voor te vinden. Ook gaan we na of de verschillende manieren van registreren consequenties hebben voor de aantallen per regio.

Achterhalen van aantal ontmantelingen

Op de vraag of en hoe het aantal ontmantelde kwekerijen boven water gehaald kan worden, krijgen we uiteenlopende reacties. De een zegt lachend dat hij al dacht dat de vragen daarop uit zouden draaien en dat dit gewoon niet mogelijk is, de ander vertelt dat hij elke dag alle meldingen binnen BPS aan het nalezen is. Tijdens ons onderzoek wordt al snel duidelijk dat het leveren van jaarcijfers over ontmantelingen vrijwel overal als een probleem ervaren wordt. Binnen de politie zijn er verschillende mensen die een oplossing gezocht hebben voor de beperkingen van BPS. Soms is dit

geëindigd in een aanpassing van BPS voor alleen hun eigen regio, vaak vertrouwen zij op de registratie van anderen en sommige gedreven 'hobbyisten' hebben hun eigen Excel registratie. De manieren van registreren lopen dus zeer uiteen, maar allemaal zijn ze het eens over één ding: dat het bijzonder lastig is om het aantal ontmantelde kwekerijen uit de politieregistratie, zoals BPS, te halen.

De regio's die gebruik maken van particuliere ontmantelbedrijven hebben hier een stuk minder last van, want alle door zo'n bedrijf ontmantelde kwekerijen worden consequent geregistreerd. Het aantal planten en stekken wordt echter niet overal bij de bedrijven opgeslagen en verdwijnt soms, net als in andere regio's, in het BPS systeem. Wanneer dat gebeurt, is het erg lastig om ze terug te vinden. Deze thematiek behandelen we in het volgende hoofdstuk. Echter, lang niet alle kwekerijen worden door de bedrijven ontmanteld. In regio's waar wel vaak een ontmantelbedrijf wordt ingeschakeld, vallen vooral de kleine kwekerijen buiten de telling en is er dus sprake van een systematische afwijking in de registratie.

"Wij kunnen daar niet bij, we hebben altijd wel een deel van de cijfers aan kunnen leveren maar nooit het totaal." (databeheerder politie)¹¹

"De registratie was bij ons heel slecht. We konden eigenlijk niet eens nakijken, niet eens met een druk op de knop boven water halen wat we eigenlijk gedaan hadden." (rechercheur politie)

"Als we het terugzoeken is het onder softdrugs maar die incidentcode is groter dan alleen hennepkwekerijen. Daar heb je dus wel last van." (politie)

"Meestal wordt dat hier geverifieerd hoor. Dan bellen ze hier naar kantoor, hoeveel kwekerijen hebben jullie ontmanteld, hoeveel zaten er negatief bij, meer houden we niet bij." (ontmantelbedrijf)

Als we in de survey aan de respondenten – in dit hoofdstuk zijn dit vooral databeheerders en medewerkers van ontmantelbedrijven – vragen hoe zij het aantal ontmantelingen voor 2005 uit de registratie halen, blijkt dat iets minder dan de helft daarvoor alleen BPS (of een vergelijkbaar systeem, afhankelijk van de regio) gebruikt. Een op de drie gebruikt BPS in combinatie met een interne registratie, een op de zeven combineert gegevens uit BPS met de registratie van het ontmantelbedrijf en een klein deel combineert al deze drie databronnen.

¹¹ Ten behoeve van de anonimiteit geven we bij de citaten over het algemeen niet aan van wie deze afkomstig zijn. Omdat er op deze pagina verwarring zou kunnen ontstaan, doen we het ditmaal wel.

Tabel 7.1 Hoe heeft u het aantal ontmantelingen voor 2005 uit de registratie gehaald? (n=47)

	n	%
BPS	20	42.6
BPS en registratie van ontmantelbedrijf	7	14.9
BPS en interne registratie	16	34.0
BPS, registratie ontmantelbedrijf en interne registratie	4	8.5

Tabel 7.2 Hoe heeft u in BPS gezocht? (n=44)

	n	%
code softdrugs, alle zaken	4	9.1
code softdrugs en alles nalezen	8	18.2
code softdrugs en andere codes, alles nalezen	11	25.0
code softdrugs alle zaken, andere codes alles nalezen	1	2.3
via speciale code hennepkwekerijen	4	9.1
via speciale code hennepkwekerijen, alles nalezen	1	2.3
anders, namelijk	15	34.1

Indien BPS wordt geraadpleegd, hoe gebeurt dit dan? Een kwart van de respondenten heeft gezocht door de code softdrugs en andere hennepgerelateerde codes op te vragen en deze zaken vervolgens allemaal na te lezen. Ruim de helft zoekt onder de code softdrugs. Bijna een op de vijf heeft van de code softdrugs alles opgevraagd en vervolgens nagelezen, maar een op de tien telt alle zaken mee die onder de code softdrugs staan. Daartegenover staat een respondent die er een flinke klus aan heeft: hij combineert alle zaken onder de code softdrugs met het nalezen van zaken onder hennepgerelateerde codes. Er is dus duidelijk variatie in de nauwkeurigheid waarmee onder deze code gezocht wordt, de een zoekt nauwkeurig en specifiek, de ander zoekt grof en telt vrijwel zeker ook zaken mee die geen betrekking hebben op ontmantelingen.

Ongeveer een op de tien kan gebruik maken van een speciale code voor hennepkwekerijen. Deze zaken worden bij elkaar opgeteld en in een enkel geval wordt binnen deze speciale code alles ook nog eens nagelezen. De rest hanteert andere methoden. Sommigen hebben binnen BPS een speciaal formulier, op basis waarvan zij kunnen tellen hoeveel kwekerijen er ontmanteld zijn. Enkele anderen gebruiken speciale zoekprogramma's die binnen BPS kunnen zoeken op termen in de vrije velden. Ook zijn er die de lijst van in beslag genomen goederen gebruiken om erachter te komen hoeveel ontmantelingen er zijn geweest. Of men vraagt het ontmantelbedrijf om de cijfers te leveren. Ook is er iemand die zegt dat zij elke dag alle dagrapporten door nemen om de informatie over hennepkwekerijen eruit te filteren. Ten slotte is er nog een respondent die er duidelijk mee in zijn maag zit: "Die vraag achtervolgt ons, men onderkent niet de noodzaak het goed te registreren."

Volledigheid

Bij het terugvinden van het aantal ontmantelingen in BPS is het voornaamste probleem dat deze niet alleen onder de code softdrugs terechtkomen, maar ook onder andere codes. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer bij een melding van overlast blijkt dat een van de betrokkenen een kwekerij in huis heeft. Dan kan de ontmanteling onder een andere code dan softdrugs komen te staan. Uit de interviews valt niet goed af te leiden hoe vaak dit nu gebeurt.

Om hier toch enig zicht op te krijgen hebben we in de survey gevraagd welk deel van het aantal ontmantelingen in 2005 en 2006 de respondenten uit hun registratie hebben kunnen halen. Tweederde antwoordt *alle* ontmantelde kwekerijen terug te kunnen vinden, dat is dus een ruime meerderheid. De rest zegt 90% of meer, maar sommigen noemen lagere percentages en een enkeling zegt zelfs helemaal geen kwekerijen terug te kunnen vinden.

Van de respondenten die aangaven dat zij niet alles kunnen terugvinden, wijt tweederde dit aan het feit dat niet iedereen de ontmantelingen onder de code softdrugs invoert. Nog eens een derde zegt dat niet alle ontmantelingen in de registratie ingevoerd worden. De rest geeft er andere redenen voor, die allemaal te maken hebben met het gebruik van het systeem. Het invoeren van gegevens blijft mensenwerk en niet alles wordt op dezelfde, c.q. juiste wijze ingevoerd. Als er een speciaal formulier is, wordt dit niet altijd ingevuld.

Tabel 7.3 Waarom is het niet dekkend? (n=26)

	n	%
niet iedereen vult het in onder de code softdrugs	16	61.5
niet iedereen voert de ontmantelingen in het systeem in	8	30.8
Anders	9	34.6

“Je hebt de incidentcode softdrugs, maar er zijn meerdere drugsgerelateerde codes. Het kan zo zijn dat een incident net onder een andere code is weggeschreven. En het kan natuurlijk ook zo zijn dat je bij een burenruzie komt en een hennepkwekerij vindt. Dan staat dit alsnog onder de code burenruzie. En dan is het maar de vraag of dit gewijzigd wordt. Dat kan er nog wel eens doorheen fietsen.”

“Ik moet wel de vinger aan de pols houden dat ik niet klakkeloos op de incidentcodes afga, dat is absoluut niet zo.”

“Er zijn ook kwekerijen die we gewoon wegschrijven, dat zijn zo weinig planten daar doen we dan niks mee.”

Dubbeltellingen en valse meldingen

Naast een onvolledige registratie (die een onderschatting oplevert) kan er ook sprake zijn van dubbeltellingen (die zonder correctie leidt tot een overschatting). Dubbeltellingen ontstaan doordat verschillende personen dezelfde ontmanteling onder een ander nummer registreren. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren wanneer de ontmantelende politiefunctionaris de gebeurtenis registreert, en iemand anders bij het opsturen van de monsters naar het laboratorium dezelfde ontmanteling opnieuw registreert. Daarnaast is het mogelijk dat er een melding binnenkomt van een vermoedelijke kwekerij, waarvan bij nader onderzoek blijkt dat het geen kwekerij is, maar dat zo'n melding dan toch onder de code softdrugs in het systeem blijft staan. Dan worden dus ook de 'valse meldingen' geteld als een ontmanteling.

“Soms als er een woning is waar vermoeden van bestaat dat er een kwekerij is, voeren sommige collega's dat dan niet in als aandachtspunt maar als vervaardiger softdrugs, ook als het bij nader inzien niet zo blijkt te zijn.”

Wanneer we de respondenten in de survey vragen een percentage te geven voor de overschatting van het aantal ontmantelingen, dan zegt ruim tweederde dat hier helemaal geen sprake van is. De rest noemt uiteenlopende percentages, van hoogstens één procent tot meer dan de helft. Bij het maken van schattingen verderop in dit hoofdstuk komen we hierop terug. De belangrijkste oorzaken van overschatting zijn valse meldingen en het meetellen van inbeslagnames.

Tabel 7.4 Waarom is het een overschatting? (n=15)

	n	%
er zitten ook inbeslagnames e.d. tussen	9	60.0
er zitten ook valse meldingen bij	12	80.0
er zitten ook dubbeltellingen bij	4	26.7

Veranderingen in de registratie

In enkele regio's uit de verdiepende fase deden zich in het afgelopen jaar veranderingen in de registratie voor. In een regio werd in mei 2006 een hennepformulier geïntroduceerd. Dit formulier staat binnen de bestaande politieregistratie. Als er dan onder de code softdrugs informatie ingevoerd wordt, kan men dit formulier oproepen en daar een aantal zaken invullen, waaronder het aantal planten. De aantallen die bij dit formulier horen, kunnen vrij gemakkelijk opgeroepen worden en men krijgt een mooi overzicht van de ontmantelingen en het aantal planten. Het formulier is op het moment van ons onderzoek dus nog maar kort in gebruik en lang niet iedereen gebruikt het formulier ook daadwerkelijk. Het is niet verplicht om in te vullen en het wordt daarom nog wel eens over het hoofd gezien. Degene die verantwoordelijk is voor introductie van het formulier controleert regelmatig of bij elke ontmanteling wel zo'n formulier is ingevuld. Als dit niet het geval is, mailt hij de persoon die de ontmanteling ingevoerd heeft met het verzoek dit alsnog te doen.

De meeste respondenten in de survey geven echter aan dat er niets veranderd is aan de registratie in 2006 ten opzichte van 2005. Bij degenen waar wel wat veranderd is, gaat het bij vijf respondenten om een hennepformulier dat zij erbij gekregen hebben en in nog vijf gevallen om het feit dat er een uitgebreidere registratie is gekomen. Andere veranderingen die genoemd worden, worden steeds maar door een of twee respondenten genoemd.

“Dat formuliernummer toets je in, één druk op de knop en dan zie je meteen hoeveel hennepkwekerijen je hebt. En in het verleden was het ja, dan moest je bij wijze van spreken alles doorlezen, dan ben je uren of dagen bezig om alles uit te zoeken.”

“Ik heb een keer gevraagd of we een aparte registratie kunnen krijgen voor hennepkwekerijen in BPS maar dat schijnt landelijk geregeld te moeten worden.”

Keuze van databronnen voor schatting van het aantal ontmantelde kwekerijen

Vrij veel regio's beschikken over meerdere databronnen om het aantal ontmantelde kwekerijen te schatten. Bij de keuze van de databronnen om tot een schatting te komen voor het onderzoek hebben wij met een aantal aspecten rekening gehouden. Ten eerste is gelet op de *betrouwbaarheid* van de informatie. Geeft iemand een ruwe schatting, is het opgegeven aantal het resultaat van een zoekslag in BPS of gaat het om een

zorgvuldig bijgehouden registratie? We hebben de voorkeur gegeven aan de aantallen die uit de registratie van ontmantelbedrijven of uit interne registratiesystemen komen, boven de aantallen die gebaseerd zijn op de code softdrugs binnen BPS. Ten tweede is gekeken naar de *volledigheid* van de gegevens. Sommige personen geven slechts cijfers over een deel van het jaar of gedeelte van de regio, zoals een district of gemeente, en niet de hele regio. De voorkeur is uitgegaan naar cijfers over het hele jaar en de hele regio. Bij cijfers over een kortere periode of een deelgebied binnen een regio zijn we nagegaan of op basis hiervan een extrapolatie naar de hele regio gemaakt kan worden. Ten derde is zo veel mogelijk rekening gehouden met eventuele *onderschatting* (volledigheid) en *overschatting* (dubbeltellingen en valse meldingen) bij de aangeleverde cijfers. Getracht is hiervoor te corrigeren.

Tabel 7.5 Databronnen voor het schatten van het aantal ontmantelingen, per regio.

	Ruwe schatting *	BPS, code softdrugs	Interne registratie, BPS speciaal	Ontmantel- bedrijf
Amsterdam Amstelland	X	X		X
Brabant Noord	X	X	X	X
Brabant Zuid Oost	X		X	X
Drenthe		X		
Flevoland		X		
Friesland			X	X
Gooi- en Vechtstreek		X	X	X
Gelderland Midden			X	
Gelderland Zuid		X		
Groningen	X		X	
Haaglanden			X	X
Hollands Midden		X		X
Kennemerland				X
Limburg Noord	X	X		
Limburg Zuid	X	X	X	X
Midden en West Brabant		X	X	X
Noord Holland Noord		X	X	X
Noord Oost Gelderland		X		X
Rotterdam Rijnmond	X	X	X	
Twente	X	X		
Utrecht	X	X		X
IJsselland		X	X	
Zaanstreek Waterland	X	X		X
Zeeland	X		X	
Zuid Holland Zuid		X		X
totaal	11	18	13	15

* Hiermee wordt bedoeld dat de schatting niet is gebaseerd op een registratiesysteem.

Het soort informatie over de aantallen ontmantelingen die we kregen, valt in vier categorieën te verdelen:

- De meeste regio's beschikken over aantallen ontmantelingen die uit BPS zijn gehaald door middel van de code softdrugs;
- Ruim de helft van de regio's heeft cijfers uit de registratie van de ontmantelbedrijven;
- Ongeveer de helft heeft cijfers die uit de interne registratie zijn gehaald door middel van een extra hulpmiddel bij BPS of door medewerkers die alle meldingen zien;
- Minder dan de helft levert ruwe schattingen die niet uit een registratie zijn gehaald.

De informatie die in de verschillende regio's beschikbaar was, valt te zien in tabel 7.5. De meeste regio's scoren in meer dan één categorie (gemiddeld 2.3 categorieën). Dit betekent dat we in de meeste gevallen ook een keuze kunnen maken. Soms zullen we het moeten doen met (door de respondenten bekeken) gegevens achter de code softdrugs in BPS, maar voor de meeste regio's kunnen we kiezen, vanuit het criterium betrouwbaarheid, voor of tussen één van de beide andere categorieën.

Hoe zit het met de volledigheid? Soms geldt dat de cijfers niet voor het hele jaar gegeven zijn, maar bijvoorbeeld slechts vijf maanden of tot de maand december (= 11 maanden). Daar zullen we straks rekening mee houden. In tabel 7.6 staat een overzicht voor de jaren 2005 en 2006. Van de 25 regio's beschikken er respectievelijk 19 en 20 over cijfers van de hele regio. Bij de rest moeten we het doen met cijfers over een deel van de districten binnen een regio, behalve Gelderland Zuid dat ten tijde van ons onderzoek geen cijfers over 2006 kan aanleveren. In totaal zijn er van 18 regio's cijfers over beide jaren voor de gehele regio.

Voor 2005 beschikken 14 regio's over cijfers van ontmantelbedrijven, voor 2006 zijn het er 15 (zie tabel 7.6). Sommige respondenten kunnen slechts aantallen ontmantelingen verstrekken voor een deel van hun regio. Daarnaast of in plaats daarvan kan het voorkomen dat we de aantallen van ontmantelbedrijven wel hebben gekregen, maar dat zij pas vanaf een bepaald aantal planten ontmantelen, terwijl mogelijk ook kleinere kwekerijen ontmanteld zijn (die dan niet meegeteld worden). Vaak gaat het hierbij om kwekerijen vanaf 150 of 300 planten.

Tabel 7.6 Dekking cijfers over ontmantelingen

	2005		2006	
	dekking regio	ontmantelbedrijf*	dekking regio	ontmantelbedrijf*
Amsterdam Amstelland	ja	alles	ja	alles
Brabant Noord	ja	alles	ja	alles
Brabant Zuid Oost	ja	alles	ja	alles
Drenthe	ja	-	2 van 3 distr	-
Flevoland	1 van 2 distr	vanaf 150 pl	ja	vanaf 150 pl
Friesland	ja	alles	ja	alles
Gooi- en Vechtstreek	ja	alles	ja	alles
Gelderland Midden	1 van 3 distr	-	1 van 3 distr	-
Gelderland Zuid	1 van 3 distr	alles	-	-
Groningen	ja	-	ja	-
Haaglanden	ja	vanaf 300 pl	ja	vanaf 300 pl
Hollands Midden	ja	vanaf 300 pl	ja	vanaf 300 pl
Kennemerland	ja	vanaf 150 pl	ja	vanaf 150 pl
Limburg Noord	1 van 4 distr	alles	2 van 4 distr	alles
Limburg Zuid	ja	alles	ja	alles
Midden en West Brabant	2 van 4 distr	vanaf ? pl	ja	alles
Noord Holland Noord	ja	vanaf 150 pl	ja	vanaf 150 pl
Noord Oost Gelderland	ja	-	ja	1 grote kwek
Rotterdam Rijnmond	ja	alles	ja	alles
Twente	1 van 3 distr	-	2 van 3 distr	-
Utrecht	ja	alles	ja	alles
IJsselland	ja	-	1 van 3 distr	-
Zaanstreek Waterland	ja	vanaf 150 pl	ja	vanaf 150 pl
Zeeland	ja	-	ja	-
Zuid Holland Zuid	ja	alles	ja	alles

* Met 'alles' bedoelen we dat binnen een regio altijd een ontmantelbedrijf wordt ingeschakeld, ongeacht het aantal planten (maar wel met inachtnaam van het minimum aantal planten waarbij in de betreffende regio tot ontmantelen wordt overgegaan).

De cijfers die de respondenten geven zijn dus niet altijd volledig. Ook kan het voorkomen dat het aantal dat genoemd wordt een onderschatting is, of juist een overschatting. Daarom hebben we de respondenten gevraagd hoeveel procent van de ontmantelingen volgens hen onderschat is en hoeveel procent ervan een overschatting is. Omdat we van respondenten alleen informatie wilden hebben waar zij zeker van zijn, zijn er ook respondenten die geen percentage van over- en/of onderschatting hebben gegeven, maar wel redenen hiervoor hebben gegeven¹². Het betreft hier overigens maar een klein deel van de respondenten, tweederde gaf immers aan alle kwekerijen uit de registratie te kunnen halen en eveneens tweederde dat hierbij geen sprake is van overschatting. Op aantallen afkomstig van respondenten die wel sprake

¹² Het gaat hierbij om twee respondenten die redenen van onderschatting, en elf respondenten die redenen van overschatting gaven zonder een percentage.

ken van over- of onderschatting maar hiervan geen percentage konden geven, hebben we geen correctie kunnen uitvoeren.

Eerder in dit hoofdstuk hebben we al een overzicht gegeven van de belangrijkste redenen die respondenten noemen. In tabel 7.7 gebeurt dit nu op het niveau van regio's. De genoemde percentages over- of onderschatting behandelen we straks als we schattingen gaan maken per regio.

Tabel 7.7 Redenen waarom aantallen onder- of overschattingen zijn (meerdere antwoorden mogelijk)

	onderschatting		overschatting		
	niet iedereen gebruikt code soft-drugs	niet iedereen voert steeds in	inbeslag-names meegeteld	'valse' meldingen meegeteld	dubbeltellingen
Ja	7	4	10	11	4
Nee	9	15	9	6	14
onduidelijk/onbekend	9	6	6	8	7

Finale selectie van databronnen

Niet alle aantallen die we hebben gekregen, gebruiken we bij het maken van een schatting van het aantal ontmantelde hennepkwekerijen in een regio. In tabel 7.8 staan de bronnen die we wel hebben gebruikt voor het jaar 2005. Steeds gaat het om cijfers van een ontmantelbedrijf, cijfers op basis van een selectie van informatie uit BPS of cijfers uit een interne registratie, dan wel een combinatie van deze databronnen.¹³

Bij de selectie van de databronnen was het steeds ons streven om een zo volledig, maar ook zorgvuldig mogelijke registratie te gebruiken. Daarbij ging onze voorkeur primair uit naar de registratie van ontmantelbedrijven, omdat zij 'valse' meldingen niet meetellen. In sommige regio's werken deze ontmantelingsbedrijven echter pas vanaf een bepaald aantal planten. Indien voorhanden kozen we dan voor de vollediger registratie van de politie. Daarbij ging de interne registratie boven BPS omdat de eerste betrouwbaarder is en ook weer minder tot geen 'valse meldingen' meetelt. Was de BPS registratie de best beschikbare optie, dan kozen we liever voor BPS met speciale hennepkwekerij codes, het zoeken via vrije invulvelden of het nalezen van de registraties onder de code softdrugs. Dat ging boven het simpelweg tellen van al

¹³ Het combineren van databronnen kwam voor wanneer er van verschillende districten verschillende bronnen voorhanden waren. Gedetailleerde informatie hierover is te vinden in de tabellen.

deze registraties. Ten slotte stond de ruwe schatting helemaal onderaan ons verlanglijstje.

Voor 19 van de 25 regio's hebben de cijfers betrekking op de hele regio, bij zes andere regio's gaat het om een deel van alle districten. Voor de regio Midden en West Brabant beschikken we over afzonderlijke cijfers van twee van de vier districten. Een apart geval is de regio Rotterdam Rijnmond, omdat we daarvan wel een cijfer hebben over de hele regio, maar dat cijfer is problematisch, omdat hierin alles is meegeteld dat in BPS onder de code softdrugs valt en dus waarschijnlijk een behoorlijke overschatting oplevert. Als alternatief zijn er twee cijfers over de Gemeente Rotterdam, maar die hebben betrekking op een periode van zes maanden.

Tabel 7.8 Overzicht van gebruikte cijfers, dekking, bron en periode voor 2005

	aantal	hele regio	bron	periode
Amsterdam Amstelland	381	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Brabant Noord	251	ja	BPS en ontmantelbedrijf	jaar
Brabant Zuid Oost	385	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Drenthe	109	ja	BPS nalezen	jaar
Flevoland	101	1 van 2 distr	BPS speciale code	jaar
Friesland	80	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Gooi- en Vechtstreek	60	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Gelderland Midden	127	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
Gelderland Zuid	38	1 van 3 distr	BPS nalezen	jaar
Groningen	226	ja	BPS dmv vrij veld zoeken	jaar
Haaglanden	467	ja	interne registratie	jaar
Hollands Midden	97	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Kennemerland	118	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Limburg Noord	74	1 van 4 distr	BPS nalezen	jaar
Limburg Zuid	537	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Midden en West Brabant	255	1 van 4 distr	BPS nalezen	jaar
	175	1 van 4 distr	interne registratie	jaar
Noord Holland Noord	30	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Noord Oost Gelderland	95	ja	BPS en intern	jaar
Rotterdam Rijnmond	271	gemeente R'dam	interne registratie	6 maanden
	1143	Ja	BPS softdrugs	jaar
	369	gemeente R'dam	BPS	6 maanden
Twente	53	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
Utrecht	455	ja	BPS en intern	jaar
IJsselland	181	ja	BPS en intern	jaar
Zaanstreek Waterland	79	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Zeeland	92	ja	BPS, speciale code	jaar
Zuid Holland Zuid	96	ja	ontmantelbedrijf	jaar

Een soortgelijk overzicht staat in tabel 7.9 over het jaar 2006. Nu moeten we het doen zonder cijfers van twee regio's. Voor Midden en West Brabant hebben we wederom twee afzonderlijke cijfers van elk één district – en daarmee samen van twee van de vier districten. Ditmaal geldt hetzelfde voor Limburg Noord en voor Twente. De situatie voor Rotterdam Rijnmond is net als die voor 2005.

Hoewel de meeste cijfers gaan over het hele jaar en deze doorgaans afkomstig zijn uit dezelfde bronnen als voor 2005, zitten er nu ook enkele ruwe schattingen tussen. Voor de districten (dus delen van de regio) waar het dan om gaat, waren geen andere cijfers beschikbaar.

Tabel 7.9 Overzicht van gebruikte cijfers, dekking, bron en periode voor 2006

	aantal	hele regio	bron	periode
Amsterdam Amstelland	443	ja	ontmantelbedrijf	11 maanden
Brabant Noord	300	ja	BPS en ontmantelbedrijf	jaar
Brabant Zuid Oost	327	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Drenthe	38	1 van 3 distr	BPS nalezen	jaar
Flevoland	38	ja	ontmantelbedrijf	4 maanden
Friesland	104	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Gooi- en Vechtstreek	67	ja	ontmantelbedrijf	11 maanden
Gelderland Midden	114	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
Gelderland Zuid	-	-	-	-
Groningen	199	ja	BPS, vrij veld zoeken	jaar
Haaglanden	520	ja	interne registratie	jaar
Hollands Midden	68	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Kennemerland	156	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Limburg Noord	52	1 van 4 distr	BPS nalezen	jaar
	32	1 van 4 distr	ruwe schatting	jaar
Limburg Zuid	510	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Midden en West Brabant	277	1 van 4 distr	BPS nalezen	jaar
	165	1 van 4 distr	interne registratie	jaar
Noord Holland Noord	82	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Noord Oost Gelderland	-	-	-	-
Rotterdam Rijnmond	466	gemeente R'dam	interne registratie	jaar
	1030	ja	BPS softdrugs	jaar
	731	gemeente R'dam	BPS	jaar
Twente	70	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
	30	1 van 3 distr	ruwe schatting	jaar
Utrecht	304	ja	ontmantelbedrijf	jaar
IJsselland	68	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
Zaanstreek Waterland	74	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Zeeland	156	ja	BPS, speciale code	jaar
Zuid Holland Zuid	98	ja	ontmantelbedrijf	jaar

Schatting van het aantal ontmantelingen per regio in 2005

Voor 2005 varen we voor 15 van de 25 regio's op de aangeleverde cijfers, aangezien deze zowel de gehele regio als het hele jaar dekken. In alle gevallen is het aangeleverde aantal ook het afgeleide aantal, dat wil zeggen de met de beschikbare gegevens best mogelijke schatting.

Voor de andere regio's hebben we één of meer van de volgende stappen gemaakt: (1) Extrapolatie naar de gehele regio en/of het gehele jaar¹⁴; (2) Correctie voor onderschatting; (3) Correctie voor overschatting.

Extrapolatie voor 2005

- Flevoland: Er is een cijfer van maar een van de twee districten. Dit aantal is vermenigvuldigd met twee, aangezien beide districten op elkaar lijken.
- Van Gelderland Zuid hebben we het cijfer van maar één van de drie districten. Dit district lijkt sterk op een van de overige twee (ruraal met een grotere plaats). Het derde district bestaat juist voor het overgrote deel uit stad. Al dekt dit derde district een kleinere oppervlakte, er vinden in een stad waarschijnlijk relatief meer ontmantelingen plaats dan elders. Onder de aanname dat dit tegen elkaar opweegt en het eerste en tweede district derhalve evenveel ontmantelingen hebben als het derde district, hebben we het wel beschikbare cijfer vermenigvuldigd met drie.
- Midden en West Brabant: We beschikken over cijfers van twee van de vier districten. Samen lijken die redelijk op de beide andere districten. Met een slag om de arm hebben we het totaal van de twee districten met twee vermenigvuldigd.

Voor drie regio's vinden we het niet verantwoord om een schatting te maken:

- Gelderland Midden: Van een van de drie districten hebben we cijfers. Dit kan niet zomaar met drie vermenigvuldigd worden omdat het district dat we wel hebben, nogal atypisch is omdat het bijna alleen uit de stad Arnhem bestaat. Daarom maken we geen schatting.
- Limburg Noord: Er is alleen een cijfer van een van de vier districten. Omdat het hier een zeer actief district betreft met een speciaal project, vinden we het niet verantwoord om een schatting voor de hele regio te maken.

¹⁴ Bij extrapolatie is steeds rekening gehouden met grootte van een district, de mate van stedelijkheid en het beleid dat de facto gevoerd wordt.

- Twente: Omdat er alleen een cijfer is van een van de drie districten, terwijl dat district atypisch voor deze regio is, wagen we ons niet aan extrapolatie.

Correctie voor onder- en overschatting

Op basis van de door respondenten verschaft percentages over onderschatting (onvolledige dekking) en/of overschatting (dubbeltellingen, 'valse' meldingen) hebben we de aangeleverde dan wel geëxtrapolerde aantallen gecorrigeerd. Dit kon uiteraard uitsluitend voor de regio's waar dergelijke percentages zijn gerapporteerd. Bij de resterende regio's moeten we een slag om de arm houden, want we kunnen niet uitsluiten dat hier eveneens sprake is van over- en/of onderschatting. We hebben het moeten doen met de informatie die de respondenten verschaften. In verband met de aard van de informatie achten we het niet verantwoord om hier betrouwbaarheidsmarges aan toe te voegen. Daarmee zouden we ten onrechte exactheid suggereren.

Regio Rotterdam-Rijnmond

Hoe zit het nu met Rotterdam-Rijnmond? We beschikken over een cijfer dat betrekking heeft op de hele regio, maar dit is gebaseerd op alle incidenten onder de code softdrugs binnen BPS. Dat cijfer is dus zonder twijfel veel te hoog, want alle softdrugszaken vallen hier onder. Daarnaast zijn er twee cijfers die alleen de Gemeente Rotterdam betreffen. Het ene cijfer komt direct uit BPS en daarvan heeft men bij de politie al vastgesteld dat het een overschatting is (zie tabel 7.10). Het heeft weinig zin om voor deze overschatting te corrigeren, want de correctie zou dan gebaseerd zijn op het cijfer dat als meest betrouwbaar geldt.¹⁵ Daarom gaan we direct uit van dit meest betrouwbare cijfer, dat we ook hebben: 271. Omdat dit betrekking heeft op een halfjaar vermenigvuldigen we het met twee en komen we dan op 542 ontmantelingen in 2005. Nu dekt het grondgebied van de Gemeente Rotterdam duidelijk het grootste deel van deze politieregio. Onder de aanname dat 80% van de ontmantelingen plaatsvindt in de Gemeente Rotterdam, komen we op een schatting van 678.

¹⁵ Het verschil is 98 ontmantelingen en dat is 36% van 271. En niet 27%, zoals de politie dacht. (dit laatste cijfer hebben we niet in de tabel gezet).

Tabel 7.10 Schattingen van het aantal ontmantelingen per regio in 2005

	Aangeleverd aantal	hele regio	Onderschatting	Over-schatting	Afgeleid aantal
Amsterdam Amstelland	381	ja			381
Brabant Noord	251	ja			251
Brabant Zuid Oost	385	ja			385
Drenthe	109	ja			109
Flevoland	101	1 van 2 distr		10%	182
Friesland	80	ja			80
Gooi- en Vechtstreek	60	ja			60
Gelderland Midden	127	1 van 3 distr	95%	5%	-
Gelderland Zuid	38	1 van 3 distr			114
Groningen	226	ja	95%		238
Haaglanden	467	ja			467
Hollands Midden	97	ja	90%		108
Kennemerland	118	ja			118
Limburg Noord	74	1 van 4 distr	99%		-
Limburg Zuid	537	ja			537
Midden en West Brabant	255 175	1 van 4 distr 1 van 4 distr	95%	1%	895
Noord Holland Noord	30	ja			30
Noord Oost Gelderland	95	ja	80%		119
Rotterdam Rijnmond	271 1143 369	gemeente R'dam ja gemeente R'dam		36%	678
Twente	53	1 van 3 distr			-
Utrecht	455	ja			455
IJsselland	181	ja			181
Zaanstreek Waterland	79	ja			79
Zeeland	92	ja			92
Zuid Holland Zuid	96	ja	90%		107

Schatting van het aantal ontmantelingen per regio in 2006

Onder dezelfde condities als bij de cijfers over 2005 varen we voor 2006 bij 12 van de 25 regio's op de aangeleverde cijfers, want deze dekken zowel de gehele regio als het hele jaar. Voor de andere regio's volgen we dezelfde stappen als bij de cijfers over 2005. De afgeleide aantallen in tabel 7.11 zijn dus ook nu zoveel mogelijk gecorrigeerd voor over- en/of onderschatting.

Extrapolatie voor 2006

- Amsterdam-Amstelland: Er zijn cijfers over de eerste 11 maanden van 2006. We nemen aan dat in december evenveel ontmantelingen plaatsvonden als gemiddeld per maand in de rest van het jaar.

- Drenthe: Over een van drie regio's hebben we cijfers. Van 2005 hebben we, naast de cijfers die de hele regio dekken, ook de cijfers van ditzelfde district. Van de hele regio had toen 25.7% van de ontmantelingen betrekking op dit district. Aangezien er geen aanwijzingen zijn dat de verdeling in 2006 anders zou zijn, hebben we het totale cijfer aan de hand van dit percentage berekend.
- Flevoland: We beschikten over gedeeltelijke jaarcijfers van het gehele district. Deze aantallen dekten september tot en met december. Onder de aanname dat deze vier maanden representatief zijn voor het hele jaar hebben we het aangeleverde aantal met drie vermenigvuldigd.
- Midden en West Brabant: Wederom zijn er cijfers van twee van de vier districten. Daarnaast hebben we de aantallen van een ontmantelbedrijf dat binnen dit district werkzaam is, over de hele regio. Dit bedrijf komt echter bij lang niet alle ontmantelingen er aan te pas. Daarom gebruiken we niet de cijfers van het ontmantelbedrijf, maar volgen we weer hetzelfde pad als voor 2005.
- Twente: We hebben cijfers over twee van de drie districten. Het district waar de lacune zit, lijkt op een van de andere twee districten. Dus hebben we het cijfer voor dat district vermenigvuldigd met twee en het getal van het overgebleven district hierbij opgeteld.
- IJsselland: We beschikken over de aantallen van een van de drie districten. De beide andere districten bestrijken elk een hiermee vergelijkbaar gebied, zij het dat één van de twee wat minder grotere gemeenten heeft. Met enige terughoudendheid vermenigvuldigen we het wel aangeleverde cijfer met drie.

Voor vier regio's vinden we het niet verantwoord om een schatting te maken:

- Gelderland Midden: Ook voor 2006 zijn er alleen cijfers van een atypisch district.
- Gelderland Zuid: We hebben over 2006 geen aantallen.
- Limburg Noord: Weliswaar beschikken we nu over cijfers over twee van de vier districten, maar gezien de krachtige verschillen in aanpak tussen de districten wagen we ons niet aan een schatting voor de hele regio.
- Noord Oost Gelderland: we konden afgezien van één grote ontmanteling geen cijfers achterhalen.

Regio Rotterdam-Rijnmond

Net als bij de cijfers van 2005 vormt de regio Rotterdam-Rijnmond een apart geval. Ook nu beschikken we over een te hoog aangeleverd cijfer voor de hele regio, omdat het is gebaseerd op alle incidenten onder de code softdrugs binnen BPS. Daarom wij-

ken we weer uit naar de beide twee cijfers die alleen de Gemeente Rotterdam betreffen. De situatie is dezelfde als voor 2005 en dus kiezen we weer voor het meest betrouwbare cijfer, in dit geval 466.¹⁶ Deze keer dekt het cijfer wel het hele jaar, dus hoeven we nu niet te extrapoleren. Net als voor 2005 nemen we ruimhartig aan dat 80% van de ontmantelingen plaatsvindt in de Gemeente Rotterdam. Dan komen we op een schatting van 583.

Tabel 7.11 Aantallen 2006

	Aangeleverd aantal	hele regio	Onderschatting	Over-schatting	Afgeleid aantal
Amsterdam Amstelland	443	ja			483
Brabant Noord	300	ja			300
Brabant Zuid Oost	327	ja			327
Drenthe	38	1 van 3 distr		10%	133
Flevoland	38	ja			114
Friesland	104	ja			104
Gooi- en Vechtstreek	67	ja			67
Gelderland Midden	114	1 van 3 distr	95%	5%	-
Gelderland Zuid	-	-			-
Groningen	199	ja	95%		209
Haaglanden	520	ja			520
Hollands Midden	68	ja	90%		76
Kennemerland	156	ja			156
Limburg Noord	52	1 van 4 distr	99%		-
	32	1 van 4 distr			
Limburg Zuid	510	ja			510
Midden en West Brabant	277	1 van 4 distr	95%	1%	921
	165	1 van 4 distr			
Noord Holland Noord	82	ja			82
Noord Oost Gelderland	-	-			-
Rotterdam Rijnmond	466	gemeente R'dam			583
	1030	ja			
	731	gemeente R'dam		57%	
Twente	70	1 van 3 distr			130
	30	1 van 3 distr			
Utrecht	304	ja			304
IJsselland	68	1 van 3 distr		2%	204
Zaanstreek Waterland	74	ja			74
Zeeland	156	ja			156
Zuid Holland Zuid	98	ja	90%		109

¹⁶ Het verschil is 265 ontmantelingen en dat is 57% van 466. En niet 36%, zoals de politie dacht. (dit laatste cijfer hebben we niet in de tabel gezet).

Vergelijking van de jaarcijfers

Alvorens we overgaan op een van de belangrijkste doelen van dit onderzoek, namelijk het geven van schattingen van het aantal ontmantelingen in 2005 en 2006, maken we eerst een vergelijking met cijfers van de KLPD. Naast een tekort aan cijfers vormde een rapport van de KLPD, waarin cijfers over ontmantelingen in 2005 werden gepresenteerd, ook aanleiding voor ons onderzoek. In dat rapport wordt duidelijk gemaakt dat er de nodige vraagtekens gezet moesten worden bij in elk geval een deel van door de regio's aangeleverde aantallen (KLPD, 2006).

In tabel 7.12 staan zowel de cijfers van 2005 uit het KLPD rapport, als de afgeleide aantallen voor 2005 en 2006 uit ons onderzoek. Voor 2005 ontbreken afgeleide aantallen van drie regio's, voor 2006 zijn het er vier. Wanneer we de wel beschikbare cijfers van 2005 naast die van dezelfde 22 regio's uit het KLPD rapport leggen, dan blijken de totale aantallen ontmantelingen redelijk dicht bij elkaar te liggen. De afgeleide aantallen komen samen op 403 extra ontmantelingen, een verschil van 7.6%.

Vergelijken we de totale afgeleide aantallen over beide jaren van de 20 regio's waarover deze cijfers zijn bepaald, dan is er slechts een miniem verschil (123 ontmantelingen ofwel 2.2% meer in 2006). Van een trend kunnen we dus zeker niet spreken.

Voor de volledigheid hebben we in de tabel de verschillen tussen de cijfers per regio weergegeven, alsmede de verschillen daartussen. Nogmaals onderstrepen we dat het hierbij steeds om schattingen gaat. *Met name bij de kolommen met de verschillen past de waarschuwing dat zij misleidend kunnen zijn doordat ze exactheid suggereren die er in werkelijkheid niet is.*

Opvallende regio's

Kijken we echter naar de cijfers op regioniveau, dan springen er wel enkele regio's uit. Ten eerste zijn er forse verschillen in aantallen ontmantelingen tussen regio's. Telkens staan bepaalde regio's aan top. Welk cijfer we ook nemen, Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden behoren steeds tot de koplopers. En Friesland, Gooi- en Vechtstreek en Zaanstreek Waterland zitten altijd in de achterhoede.

Ten tweede zijn er bij sommige regio's forse verschillen tussen de beide cijfers over 2005. Voor Rotterdam-Rijnmond hebben we een veel lager aantal berekend dan in het KLPD rapport staat. Dit verschil valt eenvoudig te verklaren doordat in het KLPD gebruik gemaakt is van door de toeleveraar nauwelijks gescreende cijfers uit BPS – en daarvan is duidelijk geworden dat zij voor die regio een sterke overschatting opleveren. Voor Midden en West Brabant en Brabant Zuid Oost kwamen we

dankzij correcties voor ontbrekende cijfers juist op (veel) hogere aantallen dan de KLPD.

Ten derde zijn er enkele regio's waar we een opvallend verschil zien tussen de afgeleide aantallen ontmantelingen in beide jaren. Bij Amsterdam-Amstelland is er een duidelijke toename (+31%), in Utrecht juist een flinke daling (-33%).

Tabel 7.12 *Jaarcijfers van KLPD en dit onderzoek*

	KLPD rapport 2005	Afgeleid aantal 2005	Vershil cijfers 2005	Afgeleid aantal 2006	Vershil afge- leid aantal 2006-2005
Amsterdam Amstelland	329	381	+52	483	+102
Brabant Noord	249	251	+2	300	+49
Brabant Zuid Oost	193	385	+192	327	-58
Drenthe	109	109	0	133	+24
Flevoland	158	182	+24	114	-68
Friesland	88	80	-8	104	+24
Gooi- en Vechtstreek	68	60	-8	67	+7
Gelderland Midden	160	-		-	
Gelderland Zuid	121	114	-7	-	
Groningen	226	238	+12	209	-29
Haaglanden	467	467	0	520	+53
Hollands Midden	112	108	-4	76	-32
Kennemerland	117	118	+1	156	+38
Limburg Noord	134	-		-	
Limburg Zuid	730	537	-193	510	-27
Midden en West Brabant	185	895	+710	921	+26
Noord Holland Noord	154	30	-124	82	+52
Noord Oost Gelderland	95	119	+24	-	
Rotterdam Rijnmond	1.020	678	-342	583	-92
Twente	53	-		130	
Utrecht	405	455	+50	304	-151
IJsselland	181	181	0	204	+23
Zaanstreek Waterland	56	79	+23	74	-5
Zeeland	105	92	-13	156	+64
Zuid Holland Zuid	95	107	+12	109	+2
Alle 25 regio's	5.610				
22 regio's	5.263	5.663	+403		
21 regio's	5.100	5.430		5.551	+123

Kleine kwekerijen

Tot nu toe hebben we bij onze cijfers over ontmantelingen zoveel mogelijk getracht om te corrigeren voor eventuele over- en onderschatting vanwege bijvoorbeeld 'valse

meldingen' en dubbeltellingen. Desondanks waren er soms aanzienlijke verschillen in aantallen ontmantelingen tussen regio's. Hiervoor zijn verschillende verklaringen denkbaar. Ten eerste zijn er simpelweg verschillen in aard en omvang van regio's. Amsterdam-Amstelland bestrijkt een sterk verstedelijkt gebied en heeft verreweg de meeste coffeeshops. De regio Drenthe heeft daarentegen wel een forse oppervlakte, maar heeft geen echte grote steden, is voor Nederlandse verhoudingen dunbevolkt en heeft weinig coffeeshops. Ten tweede zijn er verschillen in beleid. Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden zijn veel actiever in de aanpak van hennepkwekerijen dan bijvoorbeeld Amsterdam-Amstelland en Twente. Ten derde zou het kunnen zijn dat de verschillen in aantallen ontmantelingen een weerspiegeling vormen van de wijze van registratie.

Wat weten we tot nu toe van verschillen in registratie? In hoofdstuk 4 bleek dat er heel verschillende definities zijn van een hennepkwekerij. Vervolgens zagen we in hoofdstuk 5 dat regio's niet allemaal op dezelfde manier omgaan met kleine aantallen planten. En in hoofdstuk 6 constateerden we dat wat in de ene regio bij de registratie wel als kwekerij meetelt, dit in een andere regio buiten de registratie kan blijven.

Bij de aangeleverde aantallen, die we hebben gebruikt voor het bepalen van de afgeleide aantallen ontmantelde hennepkwekerijen, geldt voor alle betreffende regio's dat ook stekkerijen zijn meegeteld. Dit aspect kan dus niet helpen verklaren waarom de aantallen ontmantelingen zo uiteenlopen. Daarentegen is er wel variatie in het meetellen van kleine kwekerijen (zie hoofdstuk 4 en 6). Sommige regio's tellen die altijd mee, andere doen het nooit. In tabel 7.13 hebben we een tweedeling gemaakt. De ene groep bestaat uit regio's die kleine kwekerijen wel steeds meetellen. De andere groep wordt gevormd door regio's die dat niet doen of waarvan we alleen gebruik hebben gemaakt van cijfers van ontmantelbedrijven, die dan alleen ingezet worden vanaf 150 of meer planten en dus alleen daarvan cijfers aan kunnen leveren.¹⁷

Vergelijking van beide groepen laat zien dat er in de regio's die wel kleine kwekerijen meetellen ruim *twee keer zoveel* ontmantelingen zijn. In beide groepen zit landelijke spreiding en we treffen er zowel grootstedelijke als meer landelijke gebieden aan. Maar de regio's die kleine kwekerijen wel meetellen liggen toch meer geconcentreerd in de zuidelijke Randstad en het zuiden van het land, terwijl de andere regio's vaker in het noorden van het land liggen. In de groep die de kleine kwekerijen wel meetelt

¹⁷ In de tweede groep hebben we voor 2005 drie en voor 2006 twee regio's meegenomen

zitten ook enkele regio's met een verhoudingsgewijs zeer actieve aanpak. Het is daarom lastig om stellige conclusies te trekken. Maar de vraag dringt zich wel op of randstedelijke regio's als Rotterdam-Rijnmond en Haaglanden of die in het zuiden van het land nu dankzij een actiever beleid echt meer ontmantelen, of dat zij door ruimer te registreren hun aantallen omhoogtrekken. Denkbaar is ook een combinatie van beide aspecten, en worden in deze regio's verhoudingsgewijs meer kleine kwekerijen ontmanteld, die vervolgens ook vaker dan elders worden meegeteld. In het volgende hoofdstuk komen we hierop terug, want daar bespreken we het aantal in beslag genomen planten en kunnen we nagaan of er in de regio's die kleine kwekerijen wel meetellen inderdaad ook gemiddeld minder planten per ontmanteling zijn.

Tabel 7.13 Aantallen ontmantelingen met en zonder meetellen van kleine kwekerijen.

Meetellen kleine kwekerijen	Regio's	Gemiddeld 2005	Gemiddeld 2006	Gemiddeld beide jaren
Wel	Brabant Noord Brabant Zuid Oost Flevoland Haaglanden Limburg Zuid Midden en West Brabant Noord Oost Gelderland (2005) Rotterdam Rijnmond Utrecht Zaanstreek Waterland Zuid Holland Zuid	377	405	390
Niet	Amsterdam Amstelland Drenthe Friesland Gooi- en Vechtstreek Gelderland Zuid (2005) Groningen Hollands Midden Kennemerland Noord Holland Noord Twente (2006) Ijsselland Zeeland	202	156	179

Conclusie

Om het aantal ontmantelingen te achterhalen kan niet volstaan worden met een druk op de knop van het bedrijfsprocessensysteem van de politie (BPS), want dan worden bij de selectie onder de code softdrugs allerlei andere cannabisdelicten meegeteld. Als er toch gebruikt gemaakt wordt van BPS, dan kan alleen na specifiekere selectie en bovendien handmatig werk een enigszins betrouwbaar cijfer worden verkregen. Dit valt bijvoorbeeld te bevorderen door een speciaal hennepformulier aan BPS te koppelen. Het moge duidelijk zijn dat dit alleen goed kan functioneren wanneer binnen een regio slechts een beperkt aantal personen verantwoordelijk is voor het invoeren van gegevens over ontmantelingen.

De registratie van ontmantelbedrijven is vanuit het oogpunt van zo betrouwbaar mogelijke cijfers het beste alternatief. Deze bedrijven hebben zich gespecialiseerd en houden een op ontmantelingen toegespitst datasysteem nauwkeurig bij – niet in het minst omdat zij op basis hiervan worden afgerekend. Toch dienen ook hierbij enkele kanttekeningen geplaatst te worden. Praktisch gezien zijn er verschillen tussen regio's wanneer zij ontmantelbedrijven inschakelen. Zolang regio's niet hetzelfde minimumaantal planten hanteren, blijven cijfers onderling – en mogelijk ook door de tijd – lastig onderling vergelijkbaar. In principe valt hierop te controleren, en voor te corrigeren, indien tevens het aantal planten nauwkeurig wordt geregistreerd. Onbetwist lijkt ons in ieder geval dat, ook bij commerciële bedrijven betrokken bij politiewerk, gedegen controle op de cijfers standaard dient te zijn en dat commerciële belangen het beleid niet mogen beïnvloeden.

Zonodig na extrapolatie en correctie voor over- of onderschatting hebben we voor de meeste regio's een schatting van het aantal ontmantelingen kunnen maken. Ongetwijfeld zit hier nog wel enige ruis in, want soms moesten we aannames doen (die we wel expliciteerden, maar waar ook over te discussiëren valt) en het is onmogelijk te garanderen dat de doorgevoerde correcties helemaal volledig en betrouwbaar zijn geweest. Logischerwijs is de term 'schatting' hier dan ook het enig juiste begrip.

Op regioniveau vinden we soms zeer grote verschillen tussen onze eigen schattingen en die uit een rapport van de KLPD met cijfers over 2005. Maar als geheel komen voor de regio's waar we wel een schatting konden maken de cijfers opvallend dicht in de buurt van die van de KLPD.

Op basis van ons onderzoek lijkt de best mogelijke conclusie dat er zowel in 2005 als in 2006 ongeveer **6.000 hennepkwekerijen** zijn ontmanteld, ofwel zo'n 500 per maand.

Binnen dit aantal wordt dus nog steeds een onbekend aantal kleine kwekerijen, stekkerijen en soms ook drogerijen meegeteld. Ook zal hier nog een onbekend aantal zaken in zitten die eigenlijk geen ontmantelingen waren. Helaas lag het niet binnen onze mogelijkheden om dit nog preciezer uit te zoeken, maar desondanks denken we dat het werkelijke aantal niet substantieel zal afwijken van onze schatting. Hiermee doen we overigens geen uitspraak over het fenomeen hennepkwekerijen maar slechts over het aantal kwekerijen dat jaarlijks ontmanteld wordt.

Er zijn soms opvallend grote verschillen in het geschatte aantal ontmantelingen tussen regio's. Dit blijkt samen te hangen met het al dan niet meetellen van kleine kwekerijen. Voor de regio's die kleine kwekerijen wel meenemen liggen de schattingen gemiddeld ruim twee keer zo hoog als voor de regio's die dit niet doen. Een complicerende factor is dat de eerstgenoemde regio's vaker ook een actiever beleid voeren ten aanzien van ontmantelingen. Het blijft dus een open vraag of de regio's met grotere aantallen ontmantelingen vooral meer kleine kwekerijen ontmantelen of ruimhartiger registreren.

AANTALLEN PLANTEN EN STEKKEN

Nu we weten wat de haken en ogen zijn bij het achterhalen van het aantal ontmantelde hennepkwekerijen in Nederland, is de volgende vraag hoe het zit met het jaarlijkse aantal hennepplanten en -stekken. Doen zich dezelfde problemen voor als bij de cijfers over hennepkwekerijen? Zijn er soortgelijke oplossingen om (toch) regionale en landelijke cijfers te bepalen? Net als in het vorige hoofdstuk bekijken we eerst op welke manieren en uit welke datasystemen gegevens kunnen worden gehaald, en vervolgens hoe dit in de praktijk gebeurt. Daarna gaan we na in hoeverre op basis hiervan schattingen gemaakt kunnen worden en wat die dan opleveren. Afsluitend vatten we de bevindingen samen en trekken we conclusies voor de toekomst.

Achterhalen van het aantal planten

Tijdens de interviews in de verkennende en, vooral, de verdiepende ronde werd al snel duidelijk dat de moeite die gedaan moet worden om het aantal hennepplanten te achterhalen nogal varieert. De een kan aan de hand van een Excel bestand snel een overzicht maken, de ander kan alleen na intensief sprokkelwerk een cijferreeks samenstellen en sommigen zeggen zelfs dat ze helemaal geen cijfers over in beslag genomen planten kunnen leveren.

“We hebben een prachtige lijst waarin het aantal planten en alles wat wordt aangetroffen staat.”

“Bij ons kun je op de kennisgeving van inbeslagneming het aantal planten aangeven. Maar om te zeggen: ‘aan het eind van het jaar wil ik weten hoeveel plantjes we in beslag hebben genomen’, dat lukt je voor geen mogelijkheid.”

“Dat komt in Excel. Het staat natuurlijk wel in een algemeen verhaal of zo. Maar niet dat er een apart vakje is met het aantal planten.”

Ook als de planten bij elke ontmanteling steeds exact geteld worden, blijkt het niet altijd even simpel de aantallen uit de computer te halen. Dit is bijvoorbeeld het geval

bij een particulier ontmantelbedrijf, dat op de plant nauwkeurig telt maar de formulieren met de aantallen vervolgens aan de politie overhandigt en hierdoor zelf geen overzicht meer heeft van alle geconfisqueerde planten in een bepaald jaar. In een van de regio's is er een onderzoeker die met engelengeduld alle meldingen in BPS naleest om zodoende het aantal planten te kunnen achterhalen. Omdat er in BPS (en aanverwante systemen) geen speciaal veld is voor het aantal planten, is dit geen gemakkelijke klus. Eigenlijk is het achterhalen van het aantal planten uit deze datasystemen alleen relatief gemakkelijk te doen wanneer er een aparte registratie is voor de ontmantelingen. Mits hiervoor natuurlijk ruimte is gemaakt in deze aparte registratie.

In de survey zegt het overgrote deel van de respondenten het aantal planten uit de registratie te kunnen halen, maar een op de acht zegt dat het aantal planten überhaupt niet bijgehouden wordt. Op regioniveau horen we in 18 van de 25 regio's steeds dat hier het aantal in beslag genomen planten uit de registratie gehaald kan worden. In de resterende regio's krijgen we wisselende geluiden: de ene respondent zegt dat dit wel kan, de ander meent van niet. Er is dus geen enkele regio waar iedere respondent zegt dat het helemaal niet kan.

Tabel 8.1 *Kunt u het aantal planten uit de registratie halen? (n=88)*

	Respondenten		Regio's
	n	%	n
Nee, dat houden we niet bij	11	12.5	-
Ja	77	87.5	18
Ja en nee	-	-	7
Totaal	88	100	25

Om erachter te komen hoe het aantal planten dan in de praktijk boven water gehaald kan worden, hebben we de respondenten die zeiden dat zij dit aantal uit de registratie kunnen achterhalen, de verschillende mogelijkheden voorgelegd die naar voren waren gekomen in de verkennende en de verdiepende ronde. De respondenten konden hierbij meerdere mogelijkheden kiezen en dit verklaart ook waarom het totaal in tabel 8.2 meer is dan 100%. (Gemiddeld zijn er bijna twee antwoorden per respondent.)

Op de eerste plaats staat de interne registratie. Ruim eenderde van de respondenten zegt dat ze hier het aantal planten voor de hele regio uit kunnen halen en daarnaast rapporteert bijna een kwart dat dit alleen voor een deel van de eigen regio kan. Op de tweede plaats, met bijna veertig procent, geven respondenten aan dat dan de pro-

cessen verbaal moeten worden doorgelezen. Vervolgens vertelt ongeveer dertig procent van de respondenten dat ze het aantal planten binnen de hele regio uit de registratie van het ontmantelbedrijf kunnen opvragen, en daarnaast zeggen enkele respondenten dat dit alleen voor een deel van de regio kan. Op de vierde plaats zegt ruim één op de drie respondenten dat de aantallen in een apart veld binnen de registratie staan. Ten slotte zijn er respondenten die rapporteren dat alle dossiers doorgenomen moeten worden om achter het aantal geconfisqueerde planten te komen.

Tabel 8.2 Hoe haalt u dan het aantal planten boven water? (n=74)

	n	%
dat staat in apart veld	26	35.1
registratie ontmantelbedrijf (voor hele regio)	22	29.7
registratie ontmantelbedrijf voor deel van regio	6	8.1
interne registratie (voor hele regio)	28	37.8
interne registratie voor deel van regio	17	23.0
alle processen verbaal doorlezen	29	39.2
alle dossiers doorlezen	11	14.9
totaal (antwoorden)	139	187.8

Achterhalen van het aantal stekken

Het aantal stekken blijkt (nog) moeilijker te achterhalen dan het aantal planten, omdat stekken lang niet altijd apart van planten geregistreerd worden (zie ook hoofdstukken 4, 5 en 6). Vaak staat er dan wel ergens in de beschrijving dat het gaat om een stekkerij en niet een kwekerij, maar het aantal stekken wordt dan toch geregistreerd als planten. Hierdoor is het nog bewerkelijker dit aantal te achterhalen dan bij de planten. Mocht er al een apart veld beschikbaar zijn in de registratie voor het aantal planten, dan moet je nog steeds de beschrijving lezen om erachter te komen of het stekken zijn. Een apart veld voor het aantal stekken is bijna nergens voorhanden.

“In de registratie maken ze geen onderscheid tussen een stekje of een plant. Als het in de grond staat, maakt het voor ons niet veel uit. Als je daar ook nog in gaat scheiden, planten en moederplanten, dan blijf je bezig.”

“Wij zetten wel in het proces verbaal of er sprake is van een stek. Voor ons is het een stek als het nog geen wortels heeft, totdat het duidelijk een plant geworden is, tot het zo’n 15 cm is, dan krijgt het al meerdere bladeren.”

Stekken zijn voor de meeste respondenten niet meer (apart) te achterhalen, doordat het niet bijgehouden wordt maar vooral doordat de stekken bij de planten worden opgeteld. Iets minder dan de helft van de respondenten zegt het aantal stekken wel terug te kunnen vinden. Dat is dus beduidend minder dan bij de planten.

Op regioniveau horen we in slechts 4 van de 25 regio's steeds dat hier het aantal in beslag genomen stekken uit de registratie gehaald kan worden. Daar staat ook maar één regio tegenover waar eensluidend wordt gezegd dat het aantal stekken helemaal niet achterhaald kan worden. In de resterende regio's krijgen we wisselende geluiden. We moeten dus concluderen dat het onmogelijk is om een volledig beeld te krijgen van het aantal in beslag genomen stekken in het hele land.

tTabel 8.3 Kunt u het aantal stekken uit de registratie halen? (n=78)

	Respondenten		Regio's
	n	%	n
nee, dat houden we niet bij	13	16.7	1
nee, dat tellen we bij de planten op	32	41.0	4
ja	33	42.3	4
nee, dat houden we niet bij <u>en</u> nee, dat tellen we bij de planten	-	-	2
nee, dat houden we niet bij <u>en</u> ja	-	-	1
nee, dat tellen we bij de planten op <u>en</u> ja	-	-	7
alle drie antwoorden	-	-	6
totaal	78	100	25

Tabel 8.4 Hoe haalt u dan het aantal stekken boven water? (n=40)

	n	%
dat staat in apart veld	9	22.5
registratie ontmantelbedrijf (voor hele regio)	12	30.0
registratie ontmantelbedrijf voor deel van regio	6	15.0
interne registratie (voor hele regio)	10	25.0
interne registratie voor deel van regio	7	17.5
alle processen verbaal doorlezen	13	32.5
alle dossiers doorlezen	4	10.0

Wanneer we de respondenten die zeggen dat ze het aantal stekken wèl kunnen achterhalen vervolgens vragen hoe zij dit dan doen, dan kan dit om te beginnen minder vaak dan bij de planten door gebruik te maken van de eigen registratie. Een kwart zegt dat aan de hand hiervan het aantal stekken in de hele regio getraceerd kan worden en nog eens een op de zes dat dit alleen voor een deel van hun regio kan. Ongeveer hetzelfde geldt voor de registratie van het ontmantelbedrijf. Op de derde plaats staat het doorlezen van alle processen verbaal; één op de drie noemt deze methode. Dan zegt een kwart dat het aantal stekken in een apart veld binnen de basisregistratie

staat. En ten slotte zijn er enkele respondenten die alle dossiers moeten doorlezen om achter het aantal in beslag genomen stekken te komen.

Planten en stekken in 2005

Vergeleken met de bronnen die beschikbaar waren voor het schatten van het aantal ontmantelde hennepkwekerijen, zijn er voor het schatten van het aantal in beslag genomen planten en stekken minder data beschikbaar. Ook bij deze schatting hebben we rekening gehouden met de *betrouwbaarheid* en de *volledigheid* van de informatie (zie voor uitgebreidere toelichting hoofdstuk 7). Het was echter niet mogelijk bij het aantal planten en stekken rekening te houden met de *onder- en overschatting*, omdat we hier helaas niet systematisch naar hebben gevraagd. Hiervoor kunnen wij bij het schatten van het aantal planten en stekken dus niet corrigeren.

Tabel 8.5 Databronnen voor het schatten van het aantal planten en stekken, per regio.

	Ruwe schatting	BPS, code soft-drugs	Interne registratie, BPS speciaal	Ontmantelbedrijf
Amsterdam Amstelland		X		
Brabant Noord	X	X	X	
Brabant Zuid Oost			X	
Drenthe		X		
Flevoland				X
Friesland			X	
Gooi- en Vechtstreek		X		
Gelderland Midden			X	
Gelderland Zuid	-	-	-	-
Groningen	X		X	
Haaglanden			X	X
Hollands Midden		X		X
Kennemerland				X
Limburg Noord		X		
Limburg Zuid	X	X	X	X
Midden en West Brabant		X	X	X
Noord Holland Noord		X		X
Noord Oost Gelderland		X		
Rotterdam Rijnmond	X		X	
Twente		X		
Utrecht	X	X		X
IJsselland		X	X	
Zaanstreek Waterland	X	X		X
Zeeland	X			X
Zuid Holland Zuid				X
totaal	7	14	10	11

Net als in hoofdstuk 7 valt de informatie in vier categorieën te verdelen.

- Een kleine meerderheid van de regio's beschikt over aantallen die door middel van de code softdrugs uit BPS gehaald zijn;
- Minder dan de helft van de regio's heeft de aantallen uit de registratie van ontmantelbedrijven gehaald;
- Eveneens minder dan de helft van de regio's heeft cijfers die uit de interne registratie zijn gehaald door middel van een extra hulpmiddel bij BPS of door medewerkers die alle meldingen zien;
- Ongeveer een kwart van de regio's levert ruwe schattingen die niet uit een registratie zijn gehaald.

De meeste regio's hebben meer dan één categorie informatie voorhanden (gemiddeld 1.7 categorieën). In de meeste gevallen kunnen we dus ook nu weer een selectie maken uit de bronnen die beschikbaar zijn. Soms is er geen betere informatie dan de code softdrugs uit BPS, maar in de meeste gevallen kunnen we kiezen voor of uit de twee andere categorieën.

In tabel 8.6 staat een overzicht voor de jaren 2005 en 2006, waarin te zien valt voor welke regio's er wel of juist niet voor alle districten aantallen planten en stekken voorhanden zijn. Van de 25 regio's zijn er respectievelijk 14 en 12 die cijfers over de hele regio konden leveren. Bij de rest moeten we het doen met informatie over een deel van de districten. Er zijn echter ook voor beide jaren steeds drie regio's die helemaal geen aantallen konden leveren. Met één uitzondering zijn dit niet steeds dezelfde regio's. In totaal zijn er van 10 regio's cijfers over beide jaren voor de hele regio.

Vergeleken met de cijfers over kwekerijen, zijn er beduidend minder regio's die gegevens over aantallen planten en stekken uit de registratie van ontmantelbedrijven hebben (6 regio's voor 2005, 9 voor 2006). Dit heeft te maken met het feit dat de registratie van het aantal planten niet altijd door een ontmantelbedrijf wordt bijgehouden. Bij het bekijken van het aantal planten moet ook in het achterhoofd gehouden worden dat er regio's zijn waar ontmantelbedrijven pas worden ingeschakeld vanaf een bepaald aantal planten, bijvoorbeeld vanaf 150 of 300 planten. Hierdoor kan het gemiddeld aantal planten per kwekerij in de registratie van de ontmantelbedrijven hoger zijn.

Tabel 8.6 Dekking cijfers over aantal planten en stekken

	2005		2006	
	dekking regio	ontmantelbedrijf*	dekking regio	ontmantelbedrijf*
Amsterdam Amstelland	-	-	1 van 8 distr	alles
Brabant Noord	ja	alles	ja	alles
Brabant Zuid Oost	ja	alles	-	-
Drenthe	ja	-	1 van 3 distr	-
Flevoland	-	-	ja	vanaf 150 pl
Friesland	ja	alles	ja	alles
Gooi- en Vechtstreek	1 van 3 distr	alles	1 van 3 distr	alles
Gelderland Midden	1 van 3 distr	-	1 van 3 distr	-
Gelderland Zuid	-	-	-	-
Groningen	ja	-	ja	-
Haaglanden	ja	vanaf 300 pl	ja	vanaf 300 pl
Hollands Midden	ja	vanaf 300 pl	ja	vanaf 300 pl
Kennemerland	ja	vanaf 150 pl	ja	vanaf 150 pl
Limburg Noord	1 van 4 distr	alles	1 van 4 distr	alles
Limburg Zuid	ja	alles	ja	alles
Midden en West Brabant	1 van 4 distr	vanaf ? pl	2 van 4 distr	vanaf ? pl
Noord Holland Noord	1 van 3 distr	vanaf 150 pl	ja	vanaf 150 pl
Noord Oost Gelderland	ja	-	-	-
Rotterdam Rijnmond	gem. R'dam	alles	gem. R'dam	alles
Twente	1 van 3 distr	-	1 van 3 distr	-
Utrecht	ja	alles	ja	alles
IJsselland	ja	-	1 van 3 distr	-
Zaanstreek Waterland	ja	vanaf 150 pl	ja	vanaf 150 pl
Zeeland	1 van 3 distr	-	1 van 3 distr	-
Zuid Holland Zuid	ja	alles	ja	alles

* Met 'alles' bedoelen we dat binnen een regio altijd een ontmantelbedrijf wordt ingeschakeld, ongeacht het aantal planten (maar wel met inachtnaam van het minimum aantal planten waarbij in de betreffende regio tot ontmantelen wordt overgegaan).

Onderscheid planten en stekken

Zoals we eerder al in hoofdstuk 4 zagen, wordt niet altijd een onderscheid gemaakt tussen planten en stekken. Dit zien we ook terug in de registratie: van 14 regio's konden wij alleen het aantal planten en stekken *samen* krijgen. In tien regio's kon het aantal planten (ook) *apart* gegeven worden en in negen regio's kon het aantal stekken geleverd worden. Dit is voor ons aanleiding om de schatting van het aantal stekken achterwege te laten. Ook het maken van een schatting van uitsluitend planten is lastig, omdat in weinig regio's het aantal planten gescheiden is van het aantal stekken. Daarom kiezen we ervoor alleen een schatting van het aantal planten en stekken *samen* te maken. Hierbij moeten we voor sommige regio's het aantal planten en stekken

optellen. In tabel 8.7 zijn de aantallen planten en stekken te zien die we uiteindelijk gebruikt hebben, met vet gedrukt de aantallen die we zelf hebben opgeteld.

Finale selectie van databronnen

Net zoals in het vorige hoofdstuk gebruiken we niet alle aantallen die we gekregen hebben bij het maken van de schatting. In tabel 8.7 staan de bronnen die we wel gebruikt hebben voor het jaar 2005. Voor twee regio's hebben we in het geheel geen aantallen, voor 14 van de 25 regio's hebben de cijfers betrekking op de hele regio, bij acht andere regio's gaat het om een deel van alle districten. In twee regio's hadden we voor 2005 slechts grove schattingen tot onze beschikking. In een regio hebben we voor slechts een half jaar cijfers.

Tabel 8.7 Overzicht van gebruikte cijfers, bron en periode voor 2005

	planten + stek- ken	planten zonder stekken	stekken	hele regio	bron	periode
A'dam Amstelland	-	-	-	-	-	-
Brabant Noord	142.796	-	-	ja	BPS en ontmantelbedrijf	jaar
Brabant Zuid Oost	156.559	-	-	ja	BPS en ontmantelbedrijf	jaar
Drenthe	62.794	-	-	ja	BPS, alles lezen	jaar
Flevoland	-	-	-	-	-	-
Friesland	35.389	35.389	-	ja	BPS dmv vrij veld zoeken	jaar
Gooi- en Vecht	8.267	8.267	0	1 van 3 distr	BPS, alles nalezen	6 mnd
G'land Midden	31.164	-	-	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
Gelderland Zuid	-	-	-	-	-	-
Groningen	89.508	55.397	34.111	ja	BPS dmv vrij veld zoeken	jaar
Haaglanden	418.215	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Hollands Midden	49.564	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Kennemerland	133.504	103.038	30.466	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Limburg Noord	31.400	-	-	1 van 4 distr	BPS en nalezen	jaar
Limburg Zuid	58.520	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Midden en West Brabant	68.408	-	-	1 van 4 distr	intern	jaar
Noord Holland Noord	8.500	-	-	1 van 3 distr	BPS en nalezen	jaar
Noord Oost Gel- derland	51.287	-	-	ja	BPS en intern	jaar
R'dam Rijnmond	300.000	300.000	-	gem. R'dam	schatting	jaar
Twente	27.140	-	-	1 van 3 distr	BPS + intern	jaar
Utrecht	139.798	109.372	30.426	ja	BPS en intern	jaar
IJsselland	54.131	49.910	4.221	ja	BPS en intern	jaar
Zaanstr. Waterland	28.000	28.000	-	ja	schatting	jaar
Zeeland	1.179	-	-	1 van 3 distr	BPS, spec code	jaar
Zuid Holland Zuid	35.064	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar

In tabel 8.8 staat een soortgelijk overzicht voor 2006. Voor dat jaar hebben we van drie regio's geen aantallen, voor 12 van de 25 regio's hebben we de cijfers over een hele regio en bij negen regio's over een van de districten. In het geval van Midden en West Brabant hebben we aantallen van twee van de vier districten. Voor een regio hebben we de cijfers pas vanaf de maand september.

Tabel 8.8 Overzicht van gebruikte cijfers, bron en periode voor 2006

	planten + stek- ken	planten zonder stekken	stekken	hele regio	bron	periode
A'dam Amstelland	7.750	-	-	1 van 5 distr	BPS	jaar
Brabant Noord	180.000	-	-	ja	BPS en ontmantelbedrijf	jaar
Brabant Zuid Oost	-	-	-	-	-	-
Drenthe	10.344	-	-	1 van 3 distr	BPS, alles lezen	jaar
Flevoland	45.197	34.230	10.967	ja	ontmantelbedrijf	4 mnd
Friesland	30.251	30.251	-	ja	BPS dmv vrij veld zoeken	jaar
Gooi- en Vecht	4.029	3.429	600	1 van 3 distr	BPS, alles nalezen	jaar
G'land Midden	33.591	-	-	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
Gelderland Zuid	-	-	-	-	-	-
Groningen	249.666	60.111	189.555	ja	BPS dmv vrij veld zoeken	jaar
Haaglanden	396.868	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Hollands Midden	51.718	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Kennemerland	114.150	49.989	64.161	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Limburg Noord	17.000	-	-	1 van 4 distr	schatting	jaar
Limburg Zuid	47.690	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Midden en West Brabant	31.670 89.593	- -	- -	1 van 4 distr 1 van 4 distr	BPS nalezen Intern	jaar jaar
Nrd Holland Nrd	25.290	25.290	0	ja	ontmantelbedrijf	jaar
N.O. Gelderland	-	-	-	-	-	-
R'dam Rijnmond	676.000	276.000	400.000	gem. R'dam	schatting	jaar
Twente	23.670	-	-	1 van 3 distr	BPS + intern	jaar
Utrecht	112.168			ja	ontmantelbedrijf	jaar
IJsselland	14.303	14.303	0	1 van 3 distr	BPS en intern	jaar
Zaanstr. Waterland	36.030	18.756	17.274	ja	ontmantelbedrijf	jaar
Zeeland	19.900	-	-	1 van 3 distr	BPS, spec code	jaar
Zuid Holland Zuid	27.178	-	-	ja	ontmantelbedrijf	jaar

Schatting van het aantal planten en stekken per regio in 2005

Voor 2005 varen we voor 13 van de 25 regio's op de cijfers zoals we die aangeleverd kregen, omdat deze voor zowel de hele regio als het hele jaar gelden. We hebben voor het aantal planten en stekken geen indicatie voor het percentage onder- of overschatting, dus de correctie hiervoor laten we achterwege. In alle gevallen is het aan-

geleverde aantal ook het afgeleide aantal, dat wil zeggen de met de beschikbare gegevens best mogelijke schatting. Voor de andere regio's hebben we ons *niet* aan een schatting gewaagd. Voor Gelderland Midden, Limburg Noord en Twente gelden dezelfde redenen als bij de kwekerijen (zie hoofdstuk 7).

- Gooi- en Vechtstreek: Van één district hebben we de cijfers, maar dit district is niet representatief voor de hele regio. Daarom kunnen we hier geen schatting van geven.
- Midden en West Brabant: We beschikken over cijfers van een van de vier districten. Dat is niet voldoende om een schatting te maken.
- Noord Holland Noord: We hebben de cijfers van maar een van drie districten. Deze districten verschillen ook nog eens van elkaar.

Tabel 8.9 Aantallen in beslag genomen planten en stekken in 2005

	aangeleverd aantal	hele regio	afgeleid aantal
Amsterdam Amstelland	-	-	-
Brabant Noord	142.796	ja	142.796
Brabant Zuid Oost	156.559	ja	156.559
Drenthe	62.794	ja	62.794
Flevoland	-	-	-
Friesland	35.389	ja	35.389
Gooi- en Vechtstreek	8.267	1 van 3 distr, half jaar	-
Gelderland Midden	31.164	1 van 3 distr	-
Gelderland Zuid	-	-	-
Groningen	89.508	ja	89.508
Haaglanden	418.215	ja	418.215
Hollands Midden	49.564	ja	49.564
Kennemerland	133.504	ja	133.504
Limburg Noord	31.400	1 van 4 distr	-
Limburg Zuid	58.520	ja	58.520
Midden en West Brabant	68.408	1 van 4 distr	-
Noord Holland Noord	8.500	1 van 3 distr	-
Noord Oost Gelderland	51.287	ja	51.287
Rotterdam Rijnmond	300.000	gemeente R'dam	300.000
Twente	27.140	1 van 3 distr	-
Utrecht	139.798	ja	139.798
IJsselland	54.131	ja	54.131
Zaanstreek Waterland	28.000	ja	28.000
Zeeland	1.179	ja	1.179
Zuid Holland Zuid	35.064	ja	35.064

Schatting van het aantal planten en stekken per regio in 2006

Over 11 van de 25 regio's zijn cijfers beschikbaar over de hele regio en het hele jaar, dus varen we in deze gevallen net als voor 2005 op de aangeleverde cijfers. Een regio beschikt wel over cijfers van de hele regio, maar deze cijfers zijn pas vanaf september 2006 bijgehouden.

Extrapolatie voor 2006

- Flevoland: We beschikken over gedeeltelijke jaarcijfers van het gehele district. Deze aantallen dekten september tot en met december. Onder de aanname dat deze vier maanden representatief zijn voor het hele jaar hebben we het aangeleverde aantal met drie vermenigvuldigd.
- Drenthe: Van een van drie districten hebben we cijfers. Van 2005 hebben we ook de cijfers van dit specifieke district. Van de hele regio nam dit district in 2005 34% van het aantal planten voor zijn rekening. Aangezien er geen aanwijzingen zijn dat dit in 2006 veranderd zou zijn, hebben we het totale cijfer aan de hand van dit percentage berekend.
- Midden en West Brabant: We beschikken over cijfers van twee van de vier districten. Net als bij de kwekerijen (zie hoofdstuk 7) hebben het gezamenlijke aantal vermenigvuldigd met twee.
- IJsselland: We beschikken over de aantallen van een van de drie districten. Net als bij de kwekerijen vermenigvuldigen we met enige terughoudendheid het aangeleverde cijfer met drie.

Voor acht regio's vinden we het niet verantwoord om een schatting te maken:

- Amsterdam Amstelland: Van slechts een van de acht districten hebben we het aantal planten. Dit laat geen extrapolatie toe.
- Gooi- en Vechtstreek: Van een district hebben we de cijfers, maar dit district is atypisch voor de hele regio. Daarom kunnen we hier geen schatting van geven.
- Gelderland Midden: Van een van de drie districten hebben we cijfers. Dit kan niet zomaar met drie vermenigvuldigd worden omdat het district dat we wel hebben, namelijk Arnhem, nogal atypisch is.
- Gelderland Zuid: We hebben over 2006 geen aantallen.
- Limburg Noord: We kregen de cijfers van een van de vier districten. Dit is niet voldoende om een goede schatting te maken.

- Noord Oost Gelderland: We konden afgezien van één grote ontmanteling geen cijfers achterhalen.
- Twente: De cijfers van Twente dekken maar één district, dat ook nog eens erg atypisch is.
- Zeeland: Ook hier hebben we de aantallen van maar een district, dat bovendien niet representatief is voor de hele regio. Dus kunnen we ook hiervoor geen schatting maken.

Tabel 8.10 Aantallen in beslag genomen planten en stekken in 2006

	aangeleverd aantal	hele regio	afgeleid aantal
Amsterdam Amstelland	7.750	1 van 8 distr	-
Brabant Noord	180.000	ja	180.000
Brabant Zuid Oost	-	-	-
Drenthe	10.344	1 van 3 distr	30.424
Flevoland	45.197	ja	135.591
Friesland	30.251	ja	30.251
Gooi- en Vechtstreek	4.029	1 van 3 distr	-
Gelderland Midden	33.591	1 van 3 distr	-
Gelderland Zuid	-	-	-
Groningen	249.666	ja	249.666
Haaglanden	396.868	ja	396.868
Hollands Midden	51.718	ja	51.718
Kennemerland	114.150	ja	114.150
Limburg Noord	17.000	1 van 4 distr	-
Limburg Zuid	47.690	ja	47.690
Midden en West Brabant	31.670 89.593	1 van 4 distr 1 van 4 distr	242.526
Noord Holland Noord	25.290	ja	25.290
Noord Oost Gelderland	-	-	-
Rotterdam Rijnmond	676.000	gemeente R'dam	-
Twente	23.670	1 van 3 distr	71.010
Utrecht	112.168	ja	112.168
IJsselland	14.303	1 van 3 distr	42.909
Zaanstreek Waterland	36.030	ja	36.030
Zeeland	19.900	1 van 3 distr	-
Zuid Holland Zuid	27.178	ja	27.178

Vergelijking van de jaarcijfers

Net als in het vorige hoofdstuk gaan we, voordat we de schatting van het aantal in beslag genomen planten voor 2005 en 2006 geven, dieper in op de cijfers van de KLPD. Om een vergelijking te kunnen maken met de cijfers uit het rapport van de KLPD (2006), moeten we er eerst voor zorgen dat de categorieën vergelijkbaar zijn. In

dat rapport zijn de aantallen (deels) gescheiden voor planten en stekken. Daarom tellen wij hun aantallen van planten en stekken bij elkaar op, met uitzondering van een regio. In de regio Friesland hebben wij immers voor de planten een aantal gekregen waar het aantal stekken niet bij inbegrepen zit. Daarom laten we dit voor Friesland ook achterwege bij de cijfers van het KLPD. Wanneer in het KLPD rapport het aantal stekken voor een regio niet terug te vinden is, gaan we ervan uit dat ook hier sprake is van planten en stekken samen. Uit ons eigen onderzoek is immers gebleken dat de meeste regio's hier geen aparte cijfers voor kunnen aanleveren.

In 9 regio's was het niet mogelijk om over 2005 een aantal te geven, voor 2006 was dit het geval in eveneens 9, zij het deels andere, regio's. Als we het aantal planten en stekken dat wel beschikbaar is bij elkaar optellen en deze voor dezelfde 16 regio's naast de aantallen uit het KLPD rapport leggen, blijkt dat onze schatting bijna 322.000 hoger ligt. Dat is een verschil van 22.2%.

Vergelijken we onze eigen totale afgeleide aantallen van de 12 regio's waar deze cijfers over beide jaren zijn bepaald, dan is er sprake van een bescheiden toename (bijna 72.000 planten en stekken meer in 2006). Er is dus sprake van een lichte stijging van 5.7% in 2006 ten opzichte van 2005, maar we kunnen niet spreken van een duidelijke opwaartse trend.

Opvallende regio's

Als we de aandacht richten op het niveau van de regio's, dan blijkt deze stijging in het aantal planten bijna helemaal toe te schrijven aan de regio Groningen, waar het aantal planten ongeveer verdrievoudigd is. Slechts vier van de 12 regio's vertonen een stijging in het aantal planten, de overige acht regio's laten juist een daling zien – en die is relatief gezien het grootst in Drente (ongeveer de helft van 2005).

Totale schatting

Zowel voor 2005 als voor 2006 is de totale schatting bijna **1.8 miljoen** planten en stekken. In beide jaren betreft het 16 – niet voor beide jaren dezelfde – van de 25 regio's. Wanneer deze 16 regio's representatief zijn voor het hele land, dan komen we op een schatting van **2.7 miljoen geconfisqueerde planten en stekken in 2005 en 2.8 miljoen in 2006**. Vrijwel dezelfde aantallen vinden we wanneer we dezelfde redering volgen voor de 12 regio's waarvan we voor *beide* jaren afgeleide aantallen hebben. In dat geval zijn de schattingen omgerekend voor het hele land: 2.6 miljoen in 2005 en 2.7 miljoen in 2006.

Tabel 8.11 Jaarcijfers van KLPD en dit onderzoek

	KLPD rapport 2005	Afgeleid aantal 2005	Vershil cijfers 2005	Afgeleid aantal 2006	Vershil afge- leid aantal 2006- 2005
Amsterdam Amstelland	-	-	-	-	
Brabant Noord	142.796	142.796	0	180.000	+37.204
Brabant Zuid Oost	114.578	156.559	+41.981	-	
Drenthe	62.794	62.794	0	30.424	-32.370
Flevoland	43.677	-	-	135.591	
Friesland	22.580	35.389*	+12.809	30.251*	-5.138
Gooi- en Vechtstreek	-	-	-	-	
Gelderland Midden	9.836	-	-	-	
Gelderland Zuid	67.321	-	-	-	
Groningen	89.498	89.508	+10	249.666	+160.158
Haaglanden	407.303	418.215	+10.912	396.868	-21.347
Hollands Midden	69.428	49.564	-19.864	51.718	+2.154
Kennemerland	70.678	133.504	+62.826	114.150	-19.354
Limburg Noord	89.826	-	-	-	
Limburg Zuid	180.000	58.520	-121.480	47.690	-10.830
Midden en West Brabant	68.408	-	-	242.526	
Noord Holland Noord	30.116	-	-	25.290	
Noord Oost Gelderland	50.353	51.287	+934	-	
Rotterdam Rijnmond	-	300.000*	-	-	
Twente	18.311	-	-	71.010	
Utrecht	126.208	139.798	+13.590	112.168	-27.630
IJsselland	54.131	54.131	0	42.909*	-11.222
Zaanstreek Waterland	-	28.000*	-	36.030	+8.030
Zeeland	11.000	1.179	-9.821	-	
Zuid Holland Zuid	35.064	35.064	0	27.178	-7.886
21 regio's	1.763.906				
16 regio's 2005	1.436.411	1.756.308	+319.897		
16 regio's 2006				1.793.469	
12 regio's 2005 en 2006		1.247.283		1.319.052	+71769

* = Dit cijfer heeft alléén betrekking op het aantal planten *zonder* het aantal stekken.

Hoe plausibel is de aanname dat de 16 regio's representatief zijn voor het hele land? Ten eerste betreft het hier een ruime meerderheid (tweederde) van alle regio's. Bovendien zijn de regio's waar we wel cijfers van hebben sterk gevarieerd: kleine en grote regio's, ruraal en urbaan, en met een meer of juist minder actieve aanpak. He-

lemaal zeker kunnen we echter niet zijn. Maar met de beschikbare gegevens zijn de genoemde aantallen ons inziens de best mogelijke schattingen.

Net als bij de schattingen van het aantal ontmantelingen geldt dat we voor de volledigheid in de tabel de verschillen tussen de cijfers per regio weergeven, alsmede de verschillen daartussen. Wederom onderstrepen we dat het hierbij steeds om schattingen gaat. *Met name bij de kolommen met de verschillen past de waarschuwing dat zij misleidend kunnen zijn doordat ze exactheid suggereren die er in werkelijkheid niet is.*

Tabel 8.12 Gemiddeld aantal planten en stekken per kwekerij naar regio en jaar

	Kwekerijen 2005	Planten en stekken 2005	Planten (+ stekken) per kwekerij 2005	Kwekerijen 2006	Planten en stek- ken 2006	Planten (+ stekken) per kwekerij 2006
Amsterdam Amstelland	381	-	-	483	-	-
Brabant Noord	251	142.796	569	300	180.000	600
Brabant Zuid Oost	385	156.559	407	327	-	-
Drenthe	109	62.794	576	133	30.424	229
Flevoland	182	-	-	114	135.591	1.189
Friesland	80	35.389*	442	104	30.251*	291
Gooi- en Vechtstreek	60	-	-	67	-	-
Gelderland Midden	-	-	-	-	-	-
Gelderland Zuid	114	-	-	-	-	-
Groningen	238	89.508	376	209	249.666	1.195
Haaglanden	467	418.215	896	520	396.868	763
Hollands Midden	108	49.564	459	76	51.718	681
Kennemerland	118	133.504	1.131	156	114.150	732
Limburg Noord	-	-	-	-	-	-
Limburg Zuid	537	58.520	109	510	47.690	94
Midden en West Brabant	895	-	-	921	242.526	263
Noord Holland Noord	30	-	-	82	25.290	308
Noord Oost Gelderland	119	51.287	431	-	-	-
Rotterdam Rijnmond	678	300.000*	300	583	-	-
Twente	-	-	-	130	71.010	546
Utrecht	455	139.798	307	304	112.168	369
IJsselland	181	54.131	299	204	42.909*	210
Zaanstreek Waterland	79	28.000*	354	74	36.030	487
Zeeland	92	1.179	13	156	-	-
Zuid Holland Zuid	107	35.064	328	109	27.178	249

* = Dit cijfer heeft alléén betrekking op het aantal planten *zonder* het aantal stekken.

Tabel 8.13 Aantallen planten en stekken per kwekerij, met en zonder meetellen kleine kwekerijen

Meetellen kleine kwekerijen	Regio's	Gemiddeld 2005	Gemiddeld 2006	Gemiddeld beide jaren
Wel	Brabant Noord Brabant Zuid Oost (2005) Flevoland (2006) Haaglanden Limburg Zuid Midden en West Brabant (2006) Noord Oost Gelderland (2005) Rotterdam Rijnmond (2005) Utrecht Zaanstreek Waterland Zuid Holland Zuid	411	502	457
Niet	Drenthe Groningen Hollands Midden Kennemerland Noord Holland Noord (2006) Twente (2006) IJsselland (2005) Zeeland (2005)	511	615	563

Planten en stekken per kwekerij

Als kwekerijen ontmanteld worden, hoe groot zijn die dan gemiddeld? Wat vooral in tabel 8.12 opvalt, is de sterke variatie. Niet alleen loopt het gemiddelde aantal planten van minder dan honderd tot meer dan duizend per kwekerij. Bij vergelijking tussen de jaren 2005 en 2006 blijkt ook geen consistent beeld binnen een regio. Over het algemeen zijn de verschillen tussen de twee jaren niet zo groot, maar er zijn regio's die een heel groot verschil laten zien en opeens heel erg omhoog of juist naar beneden schieten. Dit kan onder andere komen door het incidenteel ontmantelen van heel grote kwekerijen of relatief veel stekkerijen. Hier hebben we helaas geen zicht op omdat de meeste regio's geen aantallen stekken kunnen geven.

In hoofdstuk 7 zagen we ook een grote variatie, maar toen in aantal ontmantelde kwekerijen. We opperden toen dat het wel of niet meetellen van kleine kwekerijen een verklaring zou kunnen zijn voor deze variatie. We stelden vast dat het aantal ontmantelde kwekerijen hoger lag voor regio's die kleine kwekerijen meetellen in hun registratie. Nu kijken we naar de verschillen in het gemiddelde aantal planten en stekken per kwekerij; we hanteren hierbij dezelfde tweedeling als in hoofdstuk 7.

Twee regio's van de groep die kleine kwekerijen meetelt, laten we buiten beschouwing. De reden hiervoor is dat de hier gegeven aantallen exclusief de stekken zijn en dus per definitie lager uitvallen. De gemiddelden voor deze twee groepen zijn te zien in tabel 8.13. De verwachting is dat regio's die kleine kwekerijen niet meetellen een hoger gemiddeld aantal planten hebben. Dat blijkt inderdaad zo te zijn; het verschil is iets meer dan honderd planten per kwekerij.

Conclusie

In de internationale vergelijking van confiscaties van cannabis (bijvoorbeeld voor de EU aan het EMCDDA of voor de VN bij het UNODC) worden over het algemeen hoeveelheden in gewicht gerapporteerd. Bij hennep worden daar soms planten aan toegevoegd, maar het aantal ontmantelingen is doorgaans geen standaard.

Er is geen enkele politieregio waar het aantal bij ontmantelingen in beslag genomen hennepplanten helemaal niet wordt geregistreerd. In de meeste regio's gebeurt dit overal, maar er zijn er ook waar het wisselt. Er is dus geen landelijk dekkende registratie. Dit geldt nog sterker voor de stekken. Er is zelfs een politieregio waar het aantal geconfisqueerde stekken helemaal niet bijgehouden wordt en daarnaast zijn er vier waar deze altijd worden meegeteld bij de planten. Bovendien zijn er regio's waar het aantal stekken deels wel apart wordt bijgehouden maar voor een ander deel bij de planten wordt opgeteld. En dan zijn er nog andere combinaties in het registreren van hennepstekken binnen een regio.

Wanneer het aantal planten wel wordt vastgelegd, dan gebeurt dit op uiteenlopende manieren. Om te beginnen kan men het relatief vaak uit de interne politieregistratie halen. Daarnaast geven respondenten aan dat ze het ook uit de registratie van het ontmantelbedrijf kunnen halen.

Stekken worden relatief vaak geregistreerd alsof het planten zijn, soms wordt het dan nog wel apart in de beschrijving gezet maar meestal is het niet meer terug te vinden. Als het aantal stekken wel wordt geregistreerd, gebeurt dat in de interne registratie of die van het ontmantelbedrijf. Ook zeggen respondenten dat zij de processen verbaal hiervoor moeten doorlezen.

Bij het inventariseren van de aantallen die wij van verschillende regio's ontvingen, bleken enkele regio's geen cijfers over de in beslag genomen planten en stekken te kunnen leveren. De meeste regio's konden dit wel, maar vaak ging het dan om het

aantal planten *inclusief* het aantal stekken. Deze aantallen waren dan niet meer uit te splitsen. Daarom hebben we ervoor gekozen alleen schattingen te maken van het aantal in beslag genomen planten en stekken tezamen. Op de cijfers pasten we zo nodig een extrapolatie toe, zo hebben we voor de meeste regio's een schatting kunnen maken. Zoals uit de survey ook al bleek, is het aantal planten en stekken lastig te achterhalen. Het is dan ook waarschijnlijk dat onze schattingen verre van accuraat zijn en het valt ook niet te garanderen dat onze extrapolaties correct zijn. Daarom noemen we het, net als bij de kwekerijen, 'schattingen'.

Wanneer we onze eigen schattingen vergelijken met die uit het KLPD rapport – dat kan alleen over 2005 – dan blijkt dat onze totalen vergelijkbaar zijn. In ons geval gaat het echter om minder regio's dan in het KLPD rapport. Vergelijking van alleen de regio's waarvan we zelf ook een schatting konden maken levert bijna een kwart meer in beslag genomen planten en stekken op dan in het KLPD rapport.

Kijken we naar de verschillen tussen 2005 en 2006 op regioniveau dan blijkt dat er geen sprake is van een consistent hoger cijfer voor alle regio's, maar vooral van variatie. Soms is er een daling, meestal een stijging en de grootte van deze stijging loopt ook nogal uiteen. Op basis van onze cijfers kan geconcludeerd worden dat zowel in 2005 als in 2006 in 16 regio's zo'n **1.8 miljoen** planten en stekken in beslag genomen zijn bij ontmantelingen van hennepkwekerijen. Tussen beide jaren was er een bescheiden stijging van bijna 6%. Vooralsnog kan dus niet gesproken worden van een duidelijke opwaartse trend.

Wanneer we de schattingen van 16 regio's doortrekken naar het hele land, dan komen we op circa **2.7 miljoen** geconfisqueerde planten en stekken in 2005 en **2.8 miljoen** in 2006.

Omdat er aardig wat variatie blijkt te zitten in het aantal ontmantelde kwekerijen besloten we regio's die wel en regio's die geen kleine kwekerijen meetellen te vergelijken, net als in hoofdstuk 7. Kijken we naar het gemiddelde aantal planten en stekken per kwekerij, dan blijkt dat dit in regio's die kleine kwekerijen wel meetellen zo'n honderd planten en stekken per kwekerij lager ligt dan in de regio's die kleine kwekerijen niet meetellen. Dit zou dus, zoals we in het vorige hoofdstuk opperden, kunnen verklaren waarom deze regio's vaak hogere aantallen ontmantelde kwekerijen hebben.

Vanuit het oogpunt van monitoring lijkt de meest voor de hand liggende, want pragmatische conclusie dat in de toekomst steeds planten en stekken bij elkaar worden opgeteld. Het belangrijkste bezwaar hiertegen is al eerder ter sprake gekomen.

Door de stekken mee te tellen, wordt het aantal voor de markt bedoelde planten sterk overschat. Het is immers aannemelijk dat lang niet alle stekken uit waren gegroeid tot planten.

9

TRENDS EN BELEID

Zoals we in het eerste hoofdstuk al stelden, kunnen veranderingen in beleid ook consequenties hebben voor de henneproductie en -handel. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan het profiel van de hennepkwekers, aan de locaties waar kwekerijen worden gevestigd (in woonbuurten of juist op bedrijfsterreinen of het platteland) en/of nieuwe technieken om de kans op ontdekking te reduceren. Naast eventuele veranderingen in de structuur en organisatie van de hennepcultuur, is denkbaar dat de aanpak consequenties heeft voor het aanbod. Ontstaat er schaarste bij de levering van nederwiet aan coffeeshops? Verandert de kwaliteit? Stijgt de prijs? En bovenal: zijn deze ontwikkelingen dan een gevolg van (veranderingen in) de aanpak, of zijn er andere factoren in het spel? In dit onderzoek hebben we een verkennende poging gedaan deze veranderingen in beeld te brengen en te kijken in hoeverre deze samenhangen met de aanpak.

Belangrijkste verschuivingen

In de survey hebben we gevraagd of de respondenten verschuivingen zien bij een drietal aspecten: soort kwekerijen, type mensen dat een kwekerij heeft en – niet minder belangrijk – de markt. Het vaakst spreekt men over verschuivingen bij het *soort kwekerijen*; bijna een kwart zegt grote verschuivingen te zien. De helft meent dat er verschuivingen zijn in de *cannabismarkt* – en vrij vaak spreken deze respondenten van een grote verschuiving. De minste verschuivingen worden gesignaleerd bij het *type hennepkwekers*; nog geen 10% meent dat hierin grote verschuivingen zijn.

Tabel 9.1 Ziet u een verschuiving in ?

	Soort kwekerijen dat u aantreft		Type mensen dat een kwekerij heeft		De markt van cannabis	
	n	%	n	%	N	%
weinig of geen	19	20.2	63	65.6	43	49.4
ja, een kleine verschuiving	54	57.4	24	25.0	18	20.7
ja, een grote verschuiving	21	22.3	9	9.4	26	29.9
Totaal	94	100	96	100	87	100

Op grond waarvan spreken respondenten van verschuivingen? Uit de antwoorden op open vragen leiden we af dat zo'n driekwart van degenen die spreken van verschuivingen in het *soort kwekerijen* dit meestal doen op basis van wat zijzelf in de praktijk zien, dus op grond van eigen waarneming. Een op de vijf haalt het uit politieonderzoeken die zij, bijvoorbeeld als leidinggevende, voorbij zien komen. Dit kunnen verhoren van verdachten zijn, maar ook cijfers die zij onder ogen krijgen. De rest leidt de ontwikkelingen af uit verhalen die zij van anderen, vooral directe collega's, horen.

Bij de signalen over het *type kweker* zien we vrijwel dezelfde informatiebronnen. Tweederde van degenen die verschuivingen constateren, doet dit op grond van eigen waarnemingen. De rest baseert zich op politieonderzoeken, verhoren van verdachten of gesprekken met kwekers.

Als het gaat om verschuivingen in de *markt* dan zijn de bronnen vaak minder direct en ook meer gevarieerd. Men beroept zich hierbij meer op wat collega's vertellen en wat ze zelf in rapporten en berichten van bijvoorbeeld het Trimbos-instituut of het Nationaal Forensisch Instituut (NFI) hebben gelezen. Een kwart leidt verschuivingen af uit wat zij van coffeeshophouders horen. Ook zijn er die van verschuivingen spreken naar aanleiding van wat ze lezen in rapporten van politieonderzoeken of verslagen van verhoren van verdachten. Een enkeling moet het vooral hebben van de media.

Al met al moeten we concluderen dat wat respondenten vertellen over verschuivingen in het *soort kwekerijen* en het *type kwekers* overwegend gebaseerd is op eigen waarneming, althans de interpretatie hiervan, terwijl de meningen over ontwikkelingen op de cannabismarkt vaker van horen zeggen zijn. Men zou dit af kunnen doen als *napraterij*, maar dan zouden we ontkennen dat dit – inderdaad: sociaal geconstrueerde – beeld wel degelijk bestaat bij politiemensen. En, zo weten we van het Thomas theorema: wanneer mensen denken dat iets waar is, dan handelen zij hier vaak ook naar.

Soort kwekerijen

De meeste kwekerijen worden in woningen aangetroffen – misschien kunnen we beter zeggen: vooral kwekerijen in woningen worden ontmanteld. Vaak geven politiemensen hier al uit zichzelf redenen voor. Een daarvan is dat de kans op ontdekking dan het grootst is, aangezien een kwekerij in een woning sneller overlast veroorzaakt

en eerder opvalt bij bijvoorbeeld de buren. Van rechercheurs horen we vaak dat de meeste hennepkwekerijen in volksbuurten worden aangetroffen, vooral in sociale huurwoningen. Hoe goed deze bewering is waar te maken, weten we niet, maar we kunnen ons niet aan de indruk onttrekken dat sommigen toch vooral het verhaal vertellen dat ze hebben kunnen lezen in een boek van Bovenkerk en Hogewind (2002) over hennepkwekerijen. Toch horen we zeker ook andere geluiden, want men vertelt dat hennepkwekerijen de laatste jaren ook (vaker) worden aangetroffen in koopwoningen, schuren, loodsen en bedrijfspanden. Als reden voor deze verschuiving wordt vaak het strenge beleid van woningbouwverenigingen aangedragen. Sommige corporaties hanteren namelijk de regel dat bij een aangetroffen hennepkwekerij de huurovereenkomst verbroken wordt. Bovendien kan het dan gebeuren dat de huurders op een zwarte lijst komen te staan. Dit maakt het voor hen erg lastig om binnen hun woonplaats een andere huurwoning te krijgen.

In meer algemene termen is *verplaatsing* een van de verschuivingen die men constateert bij het soort hennepkwekerijen. In de meer rurale regio's wordt aangegeven dat de hennepcultuur verschuift naar loodsen en schuren in het buitengebied. Sommige respondenten vermoeden dat de grotere kwekerijen zich hier bevinden, want de kans op ontdekking is daar veel kleiner.

"Het grootste gedeelte van de kweek vindt in woningen plaats, maar het verschuift wat naar koopwoningen. Daarnaast inderdaad ook in bedrijfspanden, loodsen en plaatsen waar de aandacht wat minder op gevestigd is. Dat is ook moeilijker te achterhalen want het zit op industrieterreinen of wat dan ook."

"...er wordt toch minder in woningen aangetroffen omdat ze gewoon bang zijn dat ze de woning uitgezet worden. En als je het dan aantreft, dan is het ook vaak in een eigen woning. Of in de woning van een gewone normale huurbaas."

Een tweede verschuiving is die van de *voortschrijdende technologie*. Als er toch wordt besloten om in bewoond gebied te telen, kiezen sommigen er voor om hun kwekerij op een andere manier af te schermen. Dit doen zij bijvoorbeeld door een 'doos in een doos' constructie. Dit houdt in dat binnen een bestaande ruimte een tweede ruimte wordt gebouwd. Dit maakt ontdekking door warmtemetingen veel moeilijker. Technologische vernieuwingen worden tevens toegepast in het kader van verdere *professionalisering* van de hennepkweek. Hiermee wordt bedoeld dat de inrichting van hennepkwekerijen steeds geavanceerder wordt. Computergestuurde lichtschema's,

automatische bevoeiingssystemen en betere luchtfilters zijn voorbeelden die in dit verband genoemd worden.

Maar laten we oppassen: niet elk gebruik van nieuwe technologie in de hennepcultuur staat automatisch voor professionalisering – zeker niet als deze term ook nog eens als equivalent voor georganiseerde misdaad wordt gehanteerd (zie ook hoofdstuk 4). Illustratief hiervoor is de jaarlijkse hennepbeurs, in februari 2007 gehouden in de Amsterdamse Rai. Daar stond inderdaad zeer professionele apparatuur voor de hennepcultuur. Een voorbeeld hiervan zijn de kweektonnen (of -boxen en -kasten), waarmee in een zeer compacte ruimte een verhoudingsgewijs groot aantal planten kan worden geteeld. Omdat zo'n ton maar weinig lampen nodig heeft, ligt het stroomverbruik veel lager dan bij de meer conventionele binnencultuur. Er stonden op de beurs in de Rai grote kasten en boxen voor een paar honderd planten, maar net zo goed kleine installaties, zoals een oerdegelijke groene metalen bak van gründliche Duitse makelij, ter grootte van een simpele koelkast, voor een stuk of tien planten, uitermate geschikt voor een studentenkamer. Ook die Duitse uitvinding had een professionele lamp en een gedegen afzuigstelsel, van dezelfde kwaliteit als bij de grotere installaties.

“Je komt steeds modernere spullen tegen, bijvoorbeeld de pollinator. De kweekmanieren veranderen bij de week, de voedingsmiddelen ook en er komen steeds betere producten op de markt. De kweekapparatuur en bodem worden steeds beter, het is een booming business.”

“We zien wel meer van die tonnen. Er zitten daar twee segmenten in, in de vorm van een halve maan. En daar tussen hangen één of twee lampen. Alle planten groeien dan richting de lamp zodat ze allemaal genoeg licht krijgen. Dat is een heel vernuftig systeem.”

Terwijl sommige respondenten professionalisering vrijwel automatisch gelijkstellen aan georganiseerde misdaad – en ze wijzen dan graag op de rol van growshops als leveranciers van de installatie en de stekken, en ook wel als afnemers van de oogst – zien anderen de technische ontwikkelingen in het algemeen als oorzaak van de toegenomen professionalisering. Professionalisering staat dus niet voor iedereen gelijk aan *verharding*. Er is eenvoudigweg méér techniek beschikbaar in bijvoorbeeld de agrarische sector en het is logisch dat hier gebruik van wordt gemaakt bij de hennepkweek. Ook het internet zorgt voor een schat aan informatie ten behoeve van de hennepcultuur.

Tijdens ons onderzoek hoorden we af en toe verhalen over het toegenomen gebruik van boobytraps, waarmee kwekers hun oogst zouden willen beschermen tegen ongewenste buitenstaanders. Als voorbeelden worden chemische vallen, spijkermatten, valluiken en hoge voltages op deurklinken genoemd. Inderdaad gaan er foto's rond van boobytraps die de afgelopen jaren zijn aangetroffen in hennepkwekerijen, bijvoorbeeld van de politie Rotterdam-Rijnmond. De criticaster die verhalen over boobytraps af zou willen doen als broodje aap, staat dus in zijn ongelijk. Maar op grond van ons eigen onderzoek moeten we concluderen dat het verhoudingsgewijs een zeldzaamheid is. We hebben geen enkel bewijs kunnen vinden van een toename. Van alle ontmantelaars die we spraken, heeft er slechts één ooit zelf boobytraps aangetroffen. De rest heeft het van horen zeggen of op het intranet gelezen. Overigens haasten de geïnterviewden zich vaak om te zeggen dat het niet echt tegen de politie gericht is, maar vooral tegen mensen die de oogst zouden komen stelen ('rips').

Tabel 9.2 geeft een overzicht van de door de respondenten in de survey meest genoemde verschuivingen bij het soort kwekerijen. We zien ook hier dat men hierbij vooral denkt aan professionalisering, verplaatsing, technologische innovatie en verharding.

Tabel 9.2 *Verschuivingen bij het soort kwekerijen (n=75)*

	n	%
professionelere kwekerijen	24	32.0
van woning naar bedrijfspand / lege panden	24	32.0
van klein naar groot	19	25.3
meer naar platteland	15	20.0
meer georganiseerde misdaad	12	16.0
andere kweekmethoden	11	14.7
van huurwoning naar koopwoning	10	13.3

Type kwekers

Als we afgaan op wat we tijdens ons onderzoek (vooral van politiemensen) te horen krijgen, zijn veel kwekers mensen die niet zoveel verdienen en/of schulden hebben waar ze in relatief korte tijd vanaf willen. Hierbij doet het verhaal van de bijstandsmoeder het altijd goed, maar in de praktijk blijkt dit niet zoveel voor te komen – al was het maar, zo ontdekken we bij doorvragen, omdat de meeste (gearresteerde) kwekers van het mannelijke geslacht zijn.

“Bijstandmoeders is het bekende verhaal maar je treft het onder alle geleidingen aan. Een kweker is vaak iemand die met schulden zit. Men ziet dan een paar oogsten als een manier om uit de ellende te komen.”

Uit de verhalen is te proeven dat het publiek dat thuis een kwekerij heeft steeds breder wordt. Niet alleen ‘arme mensen’, maar ook personen met een modaal inkomen beginnen aan hennepteelt. Ook de buurten waarin de kwekerijen worden aangetroffen, lijken in sommige regio’s gevarieerder te worden. Dit zou vooral komen door het gemakkelijk voorhanden zijn van kennis.

“In het begin was het nog wel een technisch verhaal. Maar alle kennis komt nu vanuit de growshop of van het internet af. Dus elke burger kan zich er mee bezig houden. We zien dat bij de verdachten ook. Dat zijn gewone jongens. Niet alleen uitkeringstrekkers of criminelen, mensen met antecedenten. Absoluut niet, het is een breed publiek.”

“Je ziet mensen uit het criminele circuit, maar ook mensen uit de sociaal zwakkere circuits, iedereen die geld wil verdienen. Het zit gewoon over de hele regio verspreid. In loodsen, in schuren, in huizen in woonkamers. Je verzint het maar. Dus echt alleen één groep aanwijzen is niet mogelijk.”

“Het zijn gewoon de doorsnee types. Koningsketting, behangen met goud, een BMW of Mercedes voor de deur en daar gaan we. Laten we het gewoon zo eerlijk zeggen. Het zijn allemaal dezelfde types. Snel geld verdienen.”

Een vaak terugkerend verhaal is dat de thuishuwekerij door iemand anders is ingericht dan degene die het huis huurt. Sommige politiemensen spreken van een overeenkomst, waarbij de investering wordt voorgeschoten door een tweede persoon, die vervolgens een deel van de oogst krijgt. Onder andere growshops zouden zich opwerpen als financier van kwekerijen en vervolgens ook als intermediair voor de verkoop. Anderen spreken van ‘figuren uit de georganiseerde misdaad’ die mensen met een laag inkomen en/of mensen met schulden benaderen en hen vragen een kwekerij in huis te nemen. Als zo’n kwekerij dan vervolgens ontmanteld wordt, durven zij de organisator/financier niet te noemen en draaien ze zelf voor de kosten op. Dit valt volgens deze politiefunctionarissen op te maken uit verhoren, waarin verdachten angstig overkomen en wel spreken van achterliggende verantwoordelijken, maar geen namen geven. Het lastige aan deze verhalen is dat niet goed uit te maken valt of het gaat om een sociale constructie door de politie, het creëren van een ‘boefbeeld’,

dan wel van een daadwerkelijk onder druk zetten door gewiekste criminelen. Zelden krijgen we directere aanwijzingen voor dwang om een kwekerij in huis nemen. Bij de grotere kwekerijen lijkt er bij de politie en bij ontmantelbedrijven geen twijfel over te bestaan dat hier georganiseerde misdaad achter zit. Eigenlijk is het hebben van een grote kwekerij altijd al georganiseerde misdaad, het is immers illegaal en het vergt aardig wat organisatie om zo'n grote kwekerij op te zetten. Wat hier echter vaak mee bedoeld wordt, is dat mensen die al crimineel actief waren, zich ook bezighouden met het kweken van hennep op grote schaal. Het hebben van een grote kwekerij vergt een grotere financiële investering dan in een huurwoning. Vaak wordt er bij de huur van bedrijfspanden gebruik gemaakt van valse legitimatie, waardoor de huurders bij ontmanteling niet meer opgespoord kunnen worden. Deze kwekerijen zijn vaak ook dermate geautomatiseerd dat weinig bezoeken nodig zijn, waardoor zij minder snel opvallen en de kans kleiner is dat de verantwoordelijke aanwezig is tijdens de ontmanteling. Het opsporen van deze kwekerijen kost veel meer tijd, en ook het vinden van verdachten vergt veel meer inspanning dan bij de kleine kwekerijen. Vaak blijven deze mensen dan ook buiten schot.

“Het enige is dat de echte opdrachtgever steeds meer uit beeld blijft. Je vindt gewoon heel weinig mensen die daar het antwoord op vertellen willen.”

Wanneer we tijdens de interviews vragen of er vaak sprake is van recidive, dan blijkt dit niet zo veel voor te komen. Wat sommige politiemensen wel vertellen, is dat het telen van hennep binnen hetzelfde netwerk voorkomt. Dan gaat het bijvoorbeeld om de vriendin, de vader of de neef van een eerdere verdachte. Er zijn ook wel personen die meer dan eens gepakt worden met een hennepkwekerij, maar dit lijkt niet de norm.

Tot nu toe hebben we vooral de stand van zaken bij het type kwekers beschreven, althans zoals die door politiemensen en ontmantelaars wordt gezien. Waar we echter vooral in geïnteresseerd zijn, is welke verschuivingen hebben plaatsgevonden. Eerder in dit hoofdstuk hebben we al geconstateerd dat twee op de drie respondenten in de survey op dit terrein nauwelijks of helemaal geen verschuivingen zien, terwijl slechts één op de tien spreekt van grote verschuivingen. Degenen die wel spreken van verschuivingen, noemen allereerst de *toegenomen mate van organisatie*. In feite gaat het hier om een herhaling van zetten. We krijgen hetzelfde te horen als bij verschuivingen in het soort kwekerij, namelijk: mensen die anderen vragen of soms

dwingen een kwekerij in huis te nemen. Sommigen vinden dat de toegenomen organisatiegraad samenhangt met de voortschrijdende professionalisering: al die nette kwekerijen, daar moet iemand achter zitten.

Naast of in plaats van een toegenomen organisatiegraad, zijn er signalen van veranderingen in de *sociaaleconomische positie* van hennepkwekers. Deze signalen zijn echter weinig eenduidig. De een zegt dat kwekers steeds vaker mensen zijn met financiële problemen, de ander ziet juist meer kwekers met een vast inkomen en zonder schulden. De algemene lijn is wellicht die van meer 'doorsnee burgers' die hennep kweken voor het geld en niet ideologisch gemotiveerd zijn. Bovenal moeten we vaststellen dat de meeste respondenten geen verschuivingen zien, en degenen die wel spreken van veranderingen, associëren die vooral met de mate van organisatie.

Tabel 9.3 *Verschuivingen bij het type mensen dat een kwekerij heeft (n=33)*

	n	%
vaker georganiseerd	21	63.6
meer mensen met financiële problemen / sociaal zwakkeren	7	21.2
minder vaak ideologische / kleine kwekers	5	15.2
vaker gewone mensen met vast inkomen, minder sociaal zwakkeren	4	12.1
minder woonwagewoonders	2	6.1

In een al wat oudere studie naar marihuanatelers in de Verenigde Staten trof Weisheit (1991, 1992) drie typen aan: *hustlers*, *pragmatists* en *communal growers*. De *hustlers* zijn echte ondernemers. Sommigen van hen gebruiken eigen grond om op te telen, anderen kopen of huren grond met als doel daar hennep te kweken. Het geld dat zij verdienen is belangrijk voor ze, maar minstens zo belangrijk is het feit dat ze succesvolle ondernemers willen zijn. Het telen van hennep is een middel daartoe, en niet een doel op zich. De *pragmatisten* kweken wiet omdat ze daartoe gedwongen zijn door hun economische positie. Ze weten dat ze illegaal bezig zijn, maar hebben het gevoel dat ze weinig keus hebben. In tegenstelling tot het eerste type hebben ze niet het doel om rijk te worden met het telen van hennep. Zij zien het kweken als een middel om door magere economische jaren te komen. Voor het derde type, dat van de *communal growers*, is het telen van wiet onderdeel van een levensstijl. Ze hebben weinig oog voor de lucratieve kanten van de drugsmarkt, alhoewel zij soms kleine hoeveelheden verkopen om wat bij te verdienen. Het doel dat zij voor ogen hebben is het maken van een statement. Zij vinden dat het verbouwen van marihuana een posi-

tieve invloed heeft op de handelsbalans met andere landen, de lokale economie en het voorkomen van drugshandel door georganiseerde misdaad.

In de jaren waar Weisheit over spreekt werd in Amerika al wel veel marihuana in het land zelf verbouwd in plaats van vooral of alleen maar ingevoerd uit landen als Columbia, maar ging het nog wel hoofdzakelijk om teelt in de buitenlucht. Ook in Nederland was er wel buitenteelt, en die is er nog steeds, maar in de loop van de jaren negentig is die steeds verder verdrongen door binnenteelt (Jansen, 1996; Decorte & Boekhout van Solinge, 2006). De groeiende populariteit van *domestic indoor cultivation* van marihuana is geen uniek Nederlands fenomeen; het doet zich ook voor in andere Europese landen en in de VS (Hough e.a., 2003; Korf e.a., 2004). Ondanks deze verschuiving van buiten- naar binnenteelt herkennen we de typologie van Weisheit nog steeds in ons huidige onderzoek. Met of zonder de rol van georganiseerde misdaad is het type van de *hustler* terug te vinden bij degenen die wiet vooral telen of laten telen voor de winsten die dit oplevert. Dankzij een bedrijfsmatige aanpak weten ze de winst te maximaliseren.

Evenzeer herkenbaar is het type van de pragmatici; ook in Nederland proberen arm-lastige burgers uit hun benarde economische positie te komen door wiet te telen. Daarentegen komen we de meer ideologisch geïnspireerde *communal grower* in de verhalen van onze geïnterviewden nauwelijks tegen – en voor zover dit wel gebeurt, spreekt men van een tanende rol van dit type wietteler. Of dit in werkelijkheid ook zo is, hebben we niet onderzocht. Uit eerder onderzoek weten we dat er wel degelijk softdruggebruikers zijn die hun eigen marihuana thuis telen en daar soms een deel van gratis of tegen een geringe financiële tegemoetkoming aan vrienden en kennissen verstrekken (Korf e.a. 2005). Zij vallen grotendeels buiten het blikveld van de politie.

Markt

Wanneer het onderwerp op de markt van cannabis komt, blijkt al gauw dat er maar weinig politiemensen goed op de hoogte zijn van de actualiteit en recente ontwikkelingen. Er zijn er zeker ook die zo hun contacten in de coffeeshopbranche hebben, maar over het algemeen weten ze weinig van de cannabismarkt. Veel van de informatie die ze ons verstrekken, hebben ze via via vernomen, uit de krant gehaald of in hennep magazines zoals *EssensiE* en *Highlife* gelezen. Het was soms lastig om de

directe, eigen kennis en ervaring uit de informatie te filteren. We moeten hier dus extra terughoudend zijn met het trekken van conclusies.

Iets wat tijdens het veldwerk eigenlijk bij iedereen terugkomt, zijn de gestegen prijzen. Zowel politiemensen als coffeeshophouders zeggen dat de prijzen gestegen zijn, al verschilt de mate waarin wel sterk van persoon tot persoon. Uit de interviews komt niet duidelijk, laat staan eenduidig, naar voren waar dit aan ligt - en de variatie is bij zowel politieagenten als coffeeshophouders terug te zien. De wiet is duurder dan voorheen, vooral in de zomer van 2006 bereikte de prijs een duidelijke piek. Sindsdien is de prijs alweer gedaald en het lijkt tegen het begin van 2007 weer bijna terug op de prijs van 2005 of begin 2006.

“Het laatste jaar zie je een behoorlijke prijsstijging. De wiet is ongeveer 1000 euro duurder geworden per kilo. Ik heb het idee dat de markt nu enigszins begint bij te draaien. De ergste schaarste lijkt voorbij.”

“Gemiddeld genomen zien we dat de prijs zo rond de 2300 en 2500 euro lag, maar intussen ligt het nu rond de 3000 euro. Vanaf half zomer (2006) merken we dat de prijzen zijn gaan stijgen.”

Een persisterend verhaal is dat van de wiet waarmee gerommeld is. Tijdens of na het drogen van de wiet zouden er dan middelen bij gedaan worden, waardoor de wiet zwaarder wordt. Hiermee zou dan meer geld verdiend kunnen worden. Bij de politie, maar ook in de coffeeshopbranche, is dit een populair verhaal. De wiet zou worden verzaamd met allerlei middelen, variërend van Completa tot loodvijsel, maar ook bakmeel en vogelzand. Het blijkt echter lastig om mensen te vinden die hier persoonlijke ervaring mee hebben. Binnen de politie hebben we überhaupt niemand kunnen spreken die het wel eens tegen is gekomen. In de coffeeshopbranche hebben we twee mensen gesproken die het wel bij de hand hebben gehad. Een geval hiervan speelde zich alweer twee jaar geleden af, het tweede meer recent. Alle coffeeshophouders zeggen dat zij dit soort spul niet zouden kopen, sommigen wijzen erop dat deze ‘bewerkte’ wiet waarschijnlijk voor de export bedoeld is. In Engeland of Duitsland kopen ze zogezegd alles wel, onafhankelijk van de kwaliteit. Twee inkopers vertellen onafhankelijk van elkaar hetzelfde verhaal over hoe ze kunnen zien dat er gerommeld is met de wiet.

“Op zich blijft de kwaliteit gewoon goed. Alleen zie je wel dat er met de wiet geknoeid wordt. Ik heb een vast aantal leveranciers maar toch check ik hun wiet. Je ziet het snel genoeg hoor als er mee ge-

knoeid is. Als je het laat vallen komt er dan poeder van af. (...) Dit is duidelijk iets van de laatste zes maanden. Ik denk dat de schaarste dit in de hand werkt."

Een ander argument is dat verzwaren toch opvalt: als je een zak hebt waar normaal twee kilo inzit, en die is met hetzelfde gewicht ineens driekwart vol, dan weet je dat er iets niet klopt. Het is dus veel lastiger zulke bewerkte wiet aan de man te brengen. Mocht je het toch verkopen, dan hoef je bij die coffeeshophouder nooit meer terug te komen, want hij zal er snel achter komen.

Hiervóór is ongetwijfeld de indruk gewekt dat we ook met aardig wat personen hebben gesproken uit de coffeeshopbranche. Dat is ook zo, maar voor de survey hebben ze meestal alleen vragen beantwoord over prijsontwikkelingen. We gaan daar straks dieper op in. De meeste respondenten die nu ter sprake komen, werken bij de politie of bij een ontmantelbedrijf. We benadrukken nog eens dat de helft geen verschuiving in de cannabismarkt waarneemt. Als ze die wel signaleren, dan gaat het vooral over *prijs, kwaliteit en schaarste*. Bij de prijs is het beeld eenduidig: die zou omhoog gegaan zijn. Maar over de kwaliteit zijn er respondenten die spreken van een verbetering en anderen van een verslechtering. Dat we voorzichtig moeten zijn met deze informatie blijkt wel uit het feit dat we wederom te horen krijgen dat cannabis (steeds vaker) wordt verzwaard. Anderen vertellen over mislukte oogsten vanwege de hete zomer van 2006 (waardoor de temperatuur in kwekerijen te hoog werd); hierdoor zou er minder aanbod zijn en kwam er wiet op de markt die nog niet genoeg gedroogd was.

Tabel 9.4 *Verschuivingen in de cannabismarkt (n=44)*

	n	%
prijs gaat omhoog	23	52.3
kwaliteit wordt beter	14	31.8
aanbod wordt minder (schaarste)	8	18.2
kwaliteit wordt slechter	7	15.9
cannabis wordt verzwaard	6	13.6
meer, andere export	6	13.6
warme zomer, mislukte oogsten	3	6.8
meer natte wiet	2	4.5

Sinds wanneer is er sprake van verschuiving?

Gaan we af op wat respondenten rapporteren in de survey, dan zijn de verschuivingen het langst aan de gang bij het type kweker – door de bank genomen sinds 2½ à 3 jaar, ofwel vanaf begin tot halverwege 2003.

Voor het soort kwekerij zetten de gesignaleerde verschuivingen (verplaatsing, nieuwe technologie, professionalisering, verharding) iets later in, ruwweg 1½ tot 2 jaar geleden (eind 2004 – medio 2005). En het begin van de veranderingen op de cannabismarkt (prijsstijging, kwaliteit) plaatst men grosso modo in de tweede helft van 2005 (1 – 1½ jaar geleden).

Tabel 9.5 Sinds wanneer is deze verschuiving aan de gang (in jaren)?

	gem	sd	med	min-max	n
Soort kwekerij					
professionelere kwekerijen	2.60	1.62	2.00	0.5-5.0	19
van woning naar bedrijfspand / lege panden	1.67	1.16	1.50	0.5-5.0	21
van klein naar groot	1.56	0.92	1.50	0.5-4.5	17
meer naar platteland	2.10	1.61	1.75	0.5-5.0	14
meer georganiseerde misdaad	2.70	1.70	1.75	0.5-5.0	10
andere kweekmethoden	2.38	1.30	2.25	1.0-4.5	8
van huurwoning naar koopwoning	1.50	0.43	1.50	1.0-2.0	9
Type kweker					
vaker georganiseerd	3.37	2.33	2.50	1.0-10	15
meer mensen met financiële problemen / sociaal zwakkeren	3.61	2.99	2.50	1.0-10	7
minder vaak ideologische / kleine kwekers	2.70	1.35	2.50	1.0-4.5	5
vaker gewone mensen met vast inkomen	2.25	1.66	1.75	1.0-4.5	4
Markt					
prijs gaat omhoog	1.71	1.71	1.00	0.50-8.00	23
kwaliteit wordt beter	2.42	2.22	1.50	1.00-8.00	13
aanbod wordt minder (schaarste)	1.31	0.83	1.00	0.50-3.50	13
kwaliteit wordt slechter	1.09	0.38	1.00	0.50-1.50	8
cannabis wordt verzaaid	0.79	0.46	0.75	0.25-1.50	6
export	1.92	2.06	1.25	0.50-6.00	6

Ontmantelen als oorzaak van verschuivingen?

Indien respondenten menen dat er sprake is van verschuiving, waar schrijven ze die dan aan toe? Zijn verschuivingen het gevolg van ontmantelen of zijn er andere oorzaken? De algemene lijn is dat er maar weinig zijn die de door hen geconstateerde veranderingen volledig aan het ontmantelen toeschrijven. Maar van degenen die menen dat er verschuivingen hebben plaatsgevonden in het soort kwekerijen, wijt iets meer dan de helft dit grotendeels en soms zelfs volledig aan het ontmantelen.

Voor veranderingen in het type kwekers en op de cannabismarkt is dit iets minder dan de helft – hier leggen relatief veel respondenten de oorzaak van de door hen gesignaleerde verschuivingen volledig bij andere factoren.

Tabel 9.6 Is deze ... verschuiving toe te schrijven aan het ontmantelen?

	Soort kwekerijen		Type kwekers		Cannabismarkt	
	n	%	N	%	n	%
ja, volledig aan ontmantelen toe te schrijven	7	10.0	4	12.5	6	15.0
ja, is grotendeels aan ontmantelen toe te schrijven	31	44.3	10	31.3	12	30.0
ja, maar is hoofdzakelijk aan iets anders toe te schrijven	13	18.6	3	9.4	5	12.5
nee, is volledig aan iets anders toe te schrijven	19	27.1	15	46.9	17	42.5
Totaal	70	100	32	100	40	100

Zoomen we wat dieper in op deze verschuivingen, vallen er dan patronen te ontdekken? Zijn er specifieke veranderingen die opvallend vaak aan het ontmantelen worden geweten? Staan hier ontwikkelingen tegenover die juist het gevolg zijn van andere factoren? En welke factoren zijn er dan in het spel? Laat het duidelijk zijn dat we deze vragen slechts tentatief kunnen beantwoorden. Statistische toetsing is met de beschikbare (kleine) aantallen een brug te ver. We beperken ons tot de relatief vaak genoemde verschuivingen.

- Bij het *soort kwekerijen* wordt de verplaatsing van woningen naar andere locaties in tweederde van de gevallen (grotendeels of volledig) als een gevolg van het ontmantelen gezien. Bij professionalisering en schaalvergroting is dat iets minder dan de helft.
- *Type kwekers*. De sterkere mate van organisatie wordt, net als het zich terugtrekken van kleine of meer ideologisch geïnspireerde kwekers, even vaak geweten aan het ontmantelen als aan andere factoren. Verschuiving in de richting van meer kwekers met financiële problemen wordt eerder toegeschreven aan andere factoren.
- *Markt*. Prijsstijging en minder aanbod worden in meerderheid gezien als een gevolg van het ontmantelen, de betere kwaliteit verklaart men doorgaans vanuit andere factoren.

De meest genoemde *andere verklaringen* voor de geconstateerde veranderingen zijn de volgende.

- *Soort kwekerijen*. Duidelijk aan top staat dat er veel geld te verdienen valt. Op een goede tweede plaats volgt dat mensen vanwege uitzettingen door de woningbouw bang worden om hun huis kwijt te raken. In feite gaat het hier dus om een afgeleide van het ontmantelen, namelijk de uitstralende werking van een maatregel die kan volgen op een ontmanteling. Op de derde plek volgen de toegankelijkheid tot kennis over hennepkweek dankzij internet, growshops, etc. en betere kweektechnieken.
- *Type kwekers*. Ook hier staat geld verdienen onbetwist bovenaan. Andere factoren zijn: publiciteit over ontmantelingen en uithuiszettingen en druk die wordt uitgeoefend door (georganiseerde) criminelen om hennep te gaan kweken.
- *Markt*. Hier springt geen enkele alternatieve verklaring er duidelijk bovenuit. Wederom wordt gemakkelijk geld verdienen genoemd, maar ook: betere en snellere kweekmethoden, stijgende vraag naar wiet en schaarste als het gevolg van de (te) hete zomer van 2006.

Marktextperts: coffeeshophouders en inkopers

Tijdens het veldwerk en gaandeweg de survey stelden we vast dat veel politiemensen, maar ook ontmantelbedrijven, niet echt op de hoogte zijn van prijsontwikkelingen, met name die bij de inkoop. Dat hebben ze voor hun werk ook niet echt nodig, want de focus ligt bij het ontmantelen. Om hennepkwekerijen te ontdekken zijn ze niet aangewezen op contacten met de coffeeshopbranche. Omdat we zoveel verhalen hoorden over gestegen prijzen van wiet, wilden we hier toch meer van weten. Nu vallen verkoopprijzen op consumentenniveau gemakkelijk te achterhalen, want in veel coffeeshops is prijsinformatie eenvoudig beschikbaar, bijvoorbeeld in de vorm van een 'menukaart'. Waar we echter vooral in geïnteresseerd waren, is in de prijsontwikkeling bij de inkoop. Met andere woorden: is de prijs per kilo de afgelopen jaren veranderd? Dat is een simpele vraag, maar met het antwoord wordt natuurlijk ook een bedrijfsgeheim onthuld.

Om desondanks het antwoord te krijgen hebben we een tocht gemaakt langs coffeeshops in drie grote steden: Amsterdam, Den Haag en Rotterdam. Daar hebben we informele gesprekken aangeknoopt met medewerkers en eigenaren. Ook spraken we met telers en ex-kwekers, tussenhandelaren, wietknippers, eigenaren en medewer-

kers van growshops, en andere insiders op de wietmarkt. En ja, ook van de mensen die zelf in deze branche actief zijn horen we regelmatig verhalen over schaarste. Maar in alle coffeeshops waar we komen wordt wiet verkocht, dus zo schaars in het product nu ook weer niet. In alle drie de steden horen we van geen enkele shophouder dat er niet meer aan wiet te komen is. "Je moet gewoon iets meer moeite doen voor je handel." Daar lijkt het op neer te komen.

Prijs en kwaliteit

Weliswaar zijn er verhalen over 'verzwaarde' wiet, maar overtuigende empirische bevestiging dat er sprake zou zijn van een trend is er niet. Ook zijn er ten tijde van ons onderzoek vaak berichten over vervuilde wiet, waarbij vooral het verhaal van blowers die bloed moesten ophoesten omdat er iets scherp in de wiet zou hebben gezeten, in het oog springt. Vaak gaat het dan om zogeheten 'witte wiet', die glinstert door kristallen in de toppen en die zouden garant staan voor 'goede kwaliteit', dat wil zeggen een hoog THC-gehalte. Het verhaal is dan dat er bijvoorbeeld glassplinters in de wiet zouden zitten om die te laten glinsteren en daarmee het effect van de witte kristallen na te bootsen. Veelvuldig horen we dergelijke berichten aan, maar als we in het veld doorvragen, gaat het steeds om twee dezelfde jongens – voor de rest weten we nergens andere concrete voorbeelden te krijgen.

Volgens het Trimbos-instituut, dat sinds 1999 cannabismonsters aanschaft in coffeeshops en die laat analyseren in het laboratorium, is het THC-gehalte van de meest verkochte variant nederwiet na een aanvankelijke stijging van gemiddeld 8.6% (1999/2000) tot 20.4% (2003/2004), weer gedaald naar 17.5% in 2005/2006. De prijsontwikkeling op consumentenniveau loopt redelijk parallel met de kwaliteit (Niesink e.a, 2006). Omdat er nog geen meer recente gegevens beschikbaar zijn, kunnen we niets met zekerheid zeggen over eventuele veranderingen in kwaliteit het afgelopen jaar.

Wat betreft de prijs meldt het al vaker genoemde KLPD-rapport over hennepkwekerijen voor nederwiet een gemiddelde 'groothandelsprijs' tussen € 2100 en € 3100 per kilo in 2005. Over prijsontwikkelingen op de Nederlandse drugsmarkt tussen 2003 en 2005 wordt gesteld: *"Uit de aangeleverde gegevens is geen beeld ontstaan van een exploderende of instortende drugsmarkt. Over het geheel genomen zijn geen scherpe dalingen of stijgingen van de drugsprijzen in Nederland waargenomen."* (p. 37).

Tegenover deze constatering staan de herhaalde geluiden over de opwaartse prijsontwikkeling bij nederwiet. Hoe hard zijn deze signalen? In onze tocht door de branche hebben we steeds gevraagd naar de inkoopprijs per kilo van de meest verkochte soort nederwiet in 2004, 2005 en 2006. Zodoende hebben we de tamelijk schamele informatie die we bij de politie en ontmantelbedrijven wisten te verzamelen flink kunnen uitbreiden. Alles bij elkaar hebben 48 respondenten cijfers verschaft over prijzen in 2004, 61 respondenten in 2005 en 77 in 2006. Omdat de gemiddelde prijs, vooral bij kleine aantallen respondenten, soms sterk beïnvloed kan worden door uitschieters die relatief lage of juist hoge prijzen noemen, concentreren we ons op de mediaan, ofwel de doorsnee. Voor 2004 was de prijs dan € 2600 per kilo, het jaar daarop € 2725 en in 2006 kostte een kilo in doorsnee € 3400. Al met al zien we dus duidelijk een stijgende lijn. De kiloprijs van de meest verkochte wietsoort is tussen 2004 en 2006 met € 900 gestegen.

Wanneer we alleen de cijfers vergelijken van de respondenten die voor alle drie jaren prijzen weten te geven, dan zien we tussen 2004 en 2005 een stijging met € 200. Tussen 2005 en 2006 gaat de kiloprijs met € 525 omhoog. En het verschil tussen 2004 en 2006 is in doorsnee € 850. Ook hier zien we dus hetzelfde beeld: een lichte stijging tussen 2004 en 2005 en daarna een sprong in 2006.

Omdat deze prijzen ook regionaal zouden kunnen verschillen, hebben we ze uitgesplitst naar regio. In lang niet alle regio's hebben we voldoende respondenten om prijzen te kunnen vergelijken, maar voor Amsterdam Amstelland, Haaglanden en Rotterdam Rijnmond zijn het er meer. We zien dan inderdaad regionale variatie in prijs. In Amsterdam Amstelland zijn de prijzen het hoogst, met uitzondering van het jaar 2006, waarin Rotterdam Rijnmond net iets hoger scoort met € 3600 per kilo (tegenover € 3525 in Amsterdam Amstelland en € 3200 in Haaglanden).

Kijken we naar de stijging in prijs, dan blijkt die verreweg het sterkst in Rotterdam Rijnmond, want daar ging de prijs tussen 2004 en 2006 met in doorsnee € 1000 omhoog; in Amsterdam Amstelland was de toename € 750 en in Haaglanden € 575. Maar opnieuw zien we overal een forse sprong omhoog in het jaar 2006.

Tabel 9.7 Prijs in euro's per kilo wiet (meest verkochte soort, 2004 - 2006, in drie regio's)

	Gemiddeld	sd	Mediaan	n
2004				
Amsterdam Amstelland	2800	341.32	2900	11
Haaglanden	2881	432.55	2825	8
Rotterdam Rijnmond	2429	341.39	2600	7
2005				
Amsterdam Amstelland	3306	322.53	3300	9
Haaglanden	2886	504.74	2800	7
Rotterdam Rijnmond	2743	545.76	2950	7
2006				
Amsterdam Amstelland	3529	423.44	3525	12
Haaglanden	3478	720.72	3200	9
Rotterdam Rijnmond	3550	267.71	3600	7

Tabel 9.8 Prijsstijging in euro's per kilo wiet (meest verkochte soort, 2004 - 2006, in drie regio's)

	Gemiddeld	sd	Mediaan	n
2005 tov 2004				
Amsterdam Amstelland	383.33	310.24	350	9
Haaglanden	33.33	81.65	0	6
Rotterdam Rijnmond	314.29	296.81	300	7
2006 tov 2005				
Amsterdam Amstelland	416.67	414.58	400	9
Haaglanden	657.14	538.07	800	7
Rotterdam Rijnmond	807.14	526.33	650	7
2006 tov 2004				
Amsterdam Amstelland	768.18	217.11	750	11
Haaglanden	643.75	477.67	575	8
Rotterdam Rijnmond	1121.43	367.26	1000	7

Dynamiek met bestrijding

Ontwikkelingen in de hennepcultuur zijn niet vanzelfsprekend oorzakelijk gerelateerd aan (veranderingen in) bestrijding. Een helder voorbeeld hiervan is de toegenomen beveiliging van opslagplaatsen (stashes) die we aan het begin van de jaren negentig constateerden bij drugshandelaren. Dit bleek tevens, soms primair, een reactie te zijn op ripdeals, met andere woorden op de interne dreiging binnen de drugsmarkt (Korf & Verbraeck, 1993). Ook eerder in dit hoofdstuk hebben we gezien dat bepaalde verschuivingen eerder het gevolg lijken van andere factoren dan beleid of beleidsveranderingen. Causaliteit is dus een belangrijk probleem – en dat geldt meer algemeen voor de relatie tussen drugsbeleid en ontwikkelingen op de drugsmarkt (Van Ooijen-Houben, 2006).

Bij de verschuivingen in het *soort kwekerijen* hebben we gezien dat deze mede plaatsvinden onder invloed van technologische vernieuwingen. Deze vernieuwingen worden ongetwijfeld mede gestimuleerd door ontmantelingen, maar zeker niet uitsluitend, soms meer indirect en soms misschien wel helemaal niet. Zo wordt verplaatsing vooral in verband gebracht met huisuitzettingen door woningbouwverenigingen; deze liggen in het verlengde van ontmantelingen. De hennepsteelt maakt ook gebruik van algemene vernieuwingen op het terrein van bijvoorbeeld voedingsstoffen in de plant- en tuinbouw. Hier kunnen we spreken van een autonoom proces. Waarschijnlijk geldt dit in mindere mate voor bijvoorbeeld de 'wiettonnen'. Weliswaar kunnen die ook voor andere planten worden gebruikt, maar aannemelijk is dat de ontwikkeling van deze techniek krachtig is bevorderd door de bestrijding van de hennepsteelt. Intrigerend is dat hierbij ook technologie wordt gebruikt die leidt tot een forse besparing op elektriciteit. Het ligt voor de hand dat het kweken met minder lampen vooral is ingegeven om de kans op ontdekking te verkleinen (minder opvallend hoge stroomrekening, c.q. minder stroom illegaal aftappen), het effect is hoe dan ook een besparing voor het milieu.

Ook de verschuivingen in het *type kwekers* zijn te interpreteren als het gevolg van de ontmantelingen. Een Amsterdamse ex-kweker vertelt dat er minder klein gekweekt wordt door zijn kennissen. "Een paar jaar terug kweekte bijna iedereen om me heen, nu nog een enkeling, ik zelf ook niet meer, veel te link." Hij geeft ook aan dat dit komt doordat zijn kennissen kinderen krijgen en hun huis niet op het spel willen zetten. Dit bevestigt een thuishkweker uit Amsterdam. Ook in Den Haag vertelt een ex-kweker dat kennissen van hem niet meer telen omdat ze het niet meer durven. Een shopmedewerker uit Den Haag hoorde er zijn baas tot een jaar geleden nooit over. Toen begon hij te klagen dat de prijzen omhoog gingen, "weinig aanbod van goede wiet, omdat kleine telers worden aangepakt, de grote jongens doen het met minder liefde", volgens de medewerker. Een insider expert uit Rotterdam ziet het aanbod van kleine kwekers ook teruglopen, "Er is nog voldoende, al komt het meer van de grote jongens".

Maar er zijn ook aanwijzingen dat er bij het type kwekers sprake is van relatief autonome processen, want voorgaande verhalen worden door andere kenners weer ontkracht. We horen berichten uit Den Haag en Amsterdam dat er voor elke kleine kweker die wordt opgepakt bij wijze van spreken twee nieuwe terug komen. Een kweker uit Amsterdam vertelt dat er nog genoeg thuishkwekers bestaan; "er vallen er

altijd wat af, maar er komen er ook zeker weer bij, ik zie niet zoveel verandering in het aanbod en kwaliteit op de kweekmarkt”.

De belangrijkste ontwikkeling op de markt is de prijsstijging, met name in het jaar 2006. De redenen voor deze prijsstijgingen lijken voor zowel politiemensen als coffeeshophouders vaak erg voor de hand te liggen: de ontmantelingen. Deze veroorzaken schaarste, en schaarste drijft de prijs op, zo is de redenering. Toch zagen we in hoofdstuk 7 dat de aantallen ontmantelingen niet echt omhoog zijn gegaan. Bovendien hoorden we vanaf december 2006 van verschillende kanten dat de prijzen alweer op hun retour waren. Een andere verklaring die steeds terugkeert, is de hete zomer. Sommige marktexperts vertellen dat dit een jaarlijks terugkerend fenomeen is. De zolderkwekerijen worden te warm, maar ook gaan kwekers zelf op vakantie. Omdat de zomer van 2006 extra warm was, waren de gevolgen groter en mislukten relatief veel oogsten.

“We hadden een lange, warme zomer. Bij heel veel zolderkamerkwekers gingen heel veel oogsten kapot door die hitte, dus dan wordt de markt kleiner, het aanbod wordt minder en dus gaat de prijs omhoog.”
(rechercheur)

“Je hoort van de coffeeshophouders dat er slecht aan hennep te komen is de laatste tijd, pas na de zomervakantie eigenlijk. De prijs die stijgt. Dus dat zou aan kunnen geven dat er krapte op de markt is maar waarom? Ja het kan ook best zo zijn dat er een heleboel oogsten mislukt zijn, het is natuurlijk wel erg warm geweest deze zomer. Ik denk in ieder geval niet dat de krapte alleen het gevolg is van het beleid, er zijn waarschijnlijk meer dingen aan de hand.” (rechercheur)

“Het aanbod is minder dan eerst, het is verkleind. En het is duurder geworden. Het verband is gewoon: er is minder aanbod waarbij de vraag gelijk is gebleven. Dus gaat de prijs omhoog. Dat is het gevolg van ontmantelingen.” (coffeeshouder)

Er is nog een andere, aanvullende verklaring denkbaar. Tijdens en kort na de zomer van 2006 gonsde het overal van verhalen over schaarste. Paniek is een te groot woord, maar onrustig was het wel. Onze hypothese is dat de verhalen over schaarste op zichzelf hebben bijgedragen aan de prijsstijging. Een kweker die zojuist weer is begonnen na een jaar eruit te zijn geweest, is verrast door de huidige prijzen op de markt en denkt dat het vooral om een kunstmatig opdrijven van de prijs gaat.

“Twee jaar terug heb ik voor het laatst verkocht, toen ving ik zo rond de drie mille voor een kilo, nu hoorde ik van een collega kweker dat je bijna rond de vier kan vragen omdat er schaarste is. Dat lijkt mij onzin, maar wel lekker voor mijn portemonnee.”

Conclusie: harde aanpak of hete zomer?

Het vaakst worden verschuivingen in het soort kwekerijen gesignaleerd, maar vaak betreft het kleine veranderingen. Het meest typerend lijken verplaatsing naar andere locaties (minder in woningen) en gebieden (meer buiten de stad), schaalvergroting en meer geavanceerde technologie. Het minst worden verschuivingen gezien in het type kwekers; voor zover hierin iets verandert, lijkt het vooral om meer variatie te gaan. In combinatie met het soort kwekerijen spreken sommigen ook wel van verharding, van een verder oprukken van de georganiseerde misdaad in de hennepteelt. Echter: er zijn ook tegenovergestelde geluiden en bovendien wordt uit de technische inrichting van een kwekerij misschien wel al te snel geconcludeerd dat er sprake is van criminele geïnvolveerdheid. Niet iedereen ziet verschuivingen in de cannabismarkt, maar als dit wel het geval is dan spreekt men vaak van een grote verschuiving en de nadruk ligt dan op de fors gestegen prijs van nederwiet, vooral in 2006.

Deze prijsstijging hebben we aan de hand van cijfers op het kiloniveau kunnen bevestigen. Toch is deze stijging niet zomaar, en zeker niet uitsluitend, toe te schrijven aan het ontmantelen. De zomer van 2006 was buitengewoon warm en hierdoor zijn relatief veel oogsten mislukt. Daarover ontstond een lichte paniek – en mogelijk hebben de verhalen over schaarste op zichzelf weer bijgedragen tot (verdere) prijsopdrijving. De signalen dat de prijzen in de loop van ons onderzoek al weer daalden, doen vermoeden dat er geen sprake is van een voortschrijdende, opwaartse trend.

Al met al moeten we concluderen dat het ontmantelen zelf, samen met de hieraan gekoppelde maatregelen zoals huisuitzettingen, waarschijnlijk wel heeft bijgedragen aan bijvoorbeeld verplaatsing en wellicht ook aan (tijdelijke) schaarste. Maar er zijn ook aanwijzingen dat er relatief autonome – niet of slechts in beperkte zin met het beleid samenhangende – processen in het spel zijn. Toch worden ook relatief autonome processen in het geval van de hennepteelt vrijwel onvermijdelijk mede gestimuleerd door de criminalisering hiervan, tenminste in algemene zin. Cannabis is immers een illegaal product en dat kenmerk is van invloed op de wijze waarop het geproduceerd en verhandeld wordt. De noodzaak van goede geluids- en warmte-

isolatie bij de hennep-teelt vormt bijvoorbeeld een stimulans voor de industrie. Maar lang niet alle (technologische) innovaties zijn specifiek voor de (verboden) hennep-teelt en ook niet specifiek voor Nederland. Van dergelijke meer algemene innovaties, bijvoorbeeld op het terrein van groeibevordering en energiebesparing, wordt gretig gebruik gemaakt in de hennep-teelt.

SAMENVATTING EN CONCLUSIES

In plaats van een importland van hasjiesj is Nederland steeds meer een productie-land van marihuana (wiet) geworden. Deze ‘nederwiet’ wordt hoofdzakelijk inpan-dig geteeld. De Nederlandse overheid zet in op een intensievere aanpak van deze teelt. Van oktober 2006 tot en met januari 2007 hebben we onderzoek gedaan naar het ontmantelen van hennepkwekerijen in Nederland. Concrete aanleiding voor het on-derzoek vormden vragen rondom de kwaliteit van cijfers over aantallen ontmante-lingen, hennepplanten en -stekken. Uiteindelijk doel was te komen tot suggesties om in de toekomst op zo betrouwbaar mogelijke en praktisch uitvoerbare wijze zulke cijfers te genereren ten behoeve van monitoring. Richtinggevend voor het onderzoek waren de volgende vragen:

- A. *Welk beleid wordt er in concreto gevoerd en welke actoren zijn betrokken bij ontmante-lingen en op welke wijze?*
- B. *Welke informatie is er beschikbaar over ontmantelingen en wat is de kwaliteit van de beschikbare data?*
- C. *Hoeveel ontmantelingen zijn er naar schatting in Nederland op jaarbasis, hoeveel hen-nepplanten en hennepstekken worden geconfisqueerd?*
- D. *Hoe kan het aantal ontmantelde kwekerijen in Nederland het beste in beeld worden gebracht ten behoeve van monitoring?*
- E. *Zijn er aanwijzingen voor gevolgen van het (in de praktijk) gevoerde beleid?*

Onderzoeksaanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in drie fasen. (1) Tijdens de verkennende ronde hebben we face-to-face interviews gehouden met 7 experts en daarnaast telefonische inter-views met steeds een sleutelpersoon in elk van de 25 politieregio's. Centraal hierbij stonden de overeenkomsten en verschillen tussen de diverse politieregio's qua be-leid, definities, betrokken actoren en centrale registraties. (2) Op basis van de inven-tariserende fase selecteerden we zes regio's voor de verdiepende ronde. Dit gebeurde aan de hand van variatie in intensiviteit van aanpak, de voorhanden zijnde registra-

tie(s), het al dan niet inhuren van ontmantelbedrijven en landelijke spreiding. In deze regio's is veldwerk verricht en zijn personen geïnterviewd met kennis over verschillende aspecten van de hennepcultuur en ontmantelingen: beleidsmensen, ontmante-laars, databeheerders en marktdeskundigen. De meeste interviews werden face-to-face gehouden. (3) Tijdens de verbredende ronde werd een survey gehouden. Het afnemen van de vragenlijst gebeurde grotendeels telefonisch bij politiefunctionarissen, gemeenteambtenaren, medewerkers van ontmantelbedrijven, afvalverwerkings-bedrijven, energiebedrijven; en vooral face-to-face in de coffeeshopbranche. In totaal werden bijna 150 respondenten geïnterviewd. Doel van de verbreding was meer kwantitatieve informatie te verzamelen over de aanpak, registratie, aantallen ont-mantelingen en trends.

Beleid

De intensiviteit van het aanpakken van hennepkwekerijen varieert tussen de politie-regio's. Wel tekent zich landelijk een duidelijke trend af, waarbij de politie steeds vaker en steeds intensiever samenwerkt met andere instanties en ook met commerciële bedrijven. Dit beleid wordt geformaliseerd onder de noemer integrale aanpak en daarbij worden steeds vaker convenanten afgesloten.

Het ontmantelen van hennepkwekerijen heeft de afgelopen jaren steeds meer het karakter gekregen van een gestructureerde, gestroomlijnde en ook meer routinematige aanpak, waarbij financiële belangen eveneens sterker een rol lijken te spelen. Bij de praktische uitvoering van de ontmantelingen zijn energiebedrijven de belangrijkste partners, soms in combinatie met particuliere ontmantelbedrijven. Energiebedrijven vervullen hierbij een dubbelfunctie. Omdat voor hennepkwekerijen vaak illegaal stroom wordt afgetapt, is het veiliger als een professional ervoor zorgt dat de elektriciteit wordt afgesloten. Maar energiebedrijven hebben er zelf ook baat bij dat zoveel mogelijk van dit soort panden worden opgerold, want met het proces verbaal kunnen ze een forse navordering voor illegaal verbruikte elektriciteit innen. Ontmantel-bedrijven winnen aan populariteit; zij nemen de politie veel vuil werk uit handen en zorgen voor een kostenbesparing. Woningbouwverenigingen worden in toenemende mate bij de ontmantelingen betrokken, maar zijn meestal niet bij de ontmanteling zelf vertegenwoordigd.

Afgezien van gevallen van acuut gevaar, waarin altijd meteen tot ontmanteling wordt overgegaan, heeft het fenomeen 'rooidagen' zich over grote delen van het land

verspreid. Veel regio's organiseren dagen waarop gepland meerdere kwekerijen achter elkaar worden opgerold. Ruwweg gaat het per regio om één rooidag per maand, waarbij telkens vijf kwekerijen worden ontmanteld. Tussen en binnen politieregio's zijn er wel verschillen. Slechts enkele regio's werken vrijwel alleen met rooidagen en andersom zijn er ook maar een paar regio's waar nauwelijks of helemaal geen rooidagen plaatsvinden. In de meeste regio's hanteert men een combinatie van rooidagen en ad hoc ontmantelingen. Bij de regio's die rooidagen organiseren zijn er die dit wettelijk doen en andere waar dit slechts een paar keer per jaar gebeurt.

Een andere ontwikkeling is het ontnemen van wederrechtelijk verkregen voordeel via de pluk-ze wetgeving. Naar verluidt draagt het ontmantelbeleid in hoge mate bij aan de inkomsten die de overheid via deze wetgeving genereert. Growshops lijken in toenemende mate de aandacht van politie en justitie te trekken bij de aanpak van (organisaties achter) hennepkwekerijen.

Definities

Er bestaat geen heldere en eenduidig gehanteerde scheidslijn tussen een stek en een plant. Ook is er geen gemeenschappelijke, landelijk dekkende definitie van een hennepkwekerij. Er is wel een redelijk breed geaccepteerd minimum van vijf planten vooraleer gesproken wordt van een hennepkwekerij. Maar dit is niet algemeen geldend en bovendien wordt soms ook een locatie als kwekerij geteld als er geen planten of stekken in staan. Kortom: de wijze van definiëren wisselt en dit heeft consequenties voor de registratie.

Er wordt in het veld wel vaak gesproken van kleine versus grote kwekerijen. Het belangrijkste onderscheidende criterium is het aantal planten. Maar ook hierbij is er geen eenduidige grens. Dat heeft er onder andere mee te maken dat daarnaast gekeken wordt naar hoe een kwekerij technisch is ingericht. Wanneer ook of vooral gelet wordt op het aantal planten, dan zien we wederom dat hierover tussen en binnen regio's heel verschillend gedacht kan worden. In doorsnee is de ondergrens voor een grote kwekerij: 500 planten.

Hoe vakkundiger een kwekerij is ingericht, hoe eerder die getypeerd wordt als professioneel. Maar echte 'harde' criteria zijn er niet en men laat zich vooral leiden door eigen ervaring bij eerdere ontmantelingen. Door gebrek aan eenduidigheid over wat een grote of een professionele kwekerij is, dienen eventuele cijfers hierover zeer terughoudend te worden gehanteerd.

Aantallen ontmantelingen

Het vaststellen van het aantal ontmantelingen binnen een regio per jaar is vaak een kwestie van het bij elkaar sprokkelen van gegevens en naast elkaar leggen van databestanden. Er bestaat geen vaste standaardregistratie van ontmantelingen. Bovendien worden locaties niet overal en steeds op dezelfde manier als hennepkwekerijen geclassificeerd. Geen enkele politieregio noteert stekkerijen altijd als aparte categorie, maar in de meeste regio's worden ze (soms of altijd) wel geregistreerd als kwekerijen. Drogerijen – plekken waar reeds geoogste planten liggen te drogen – lijken wat minder dan stekkerijen als kwekerij geregistreerd te worden. Slechts enkele regio's registreren hennepdrogerijen consequent als een aparte categorie. Daarnaast kan het gebeuren dat een locatie waar helemaal geen hennepplanten staan of niet meer aanwezig zijn, toch als een kwekerij in de registratie wordt opgenomen, maar een vaste, algemeen geldende lijn hiervoor is er niet. En ten slotte komt het voor dat dezelfde ontmanteling meer dan een keer wordt geregistreerd.

Om het aantal ontmantelingen te achterhalen kan niet volstaan worden met een druk op de knop van het bedrijfsprocessensysteem van de politie (BPS, X-Pol, Genesys), want dan worden al gauw allerlei andere (cannabis)delicten meegeteld. Als er toch van zo'n systeem gebruik gemaakt wordt, dan kan alleen na specifiekere selectie en bovendien handmatig werk een enigszins betrouwbaar cijfer worden verkregen. De registratie van ontmantelbedrijven is vanuit het oogpunt van zo betrouwbaar mogelijke cijfers het beste alternatief.

Zonodig na extrapolatie en correctie voor over- of onderschatting hebben we voor de meeste regio's een schatting van het aantal ontmantelingen kunnen maken. Ongetwijfeld zit hier nog wel enige ruis in, want soms moesten we aannames doen (die we wel expliciteerden, maar waar ook over te discussiëren valt) en het is onmogelijk te garanderen dat de doorgevoerde correcties helemaal volledig zijn. Logischerwijs is de term 'schatting' hier dan ook het enig juiste begrip.

Op regioniveau vonden we duidelijke verschillen tussen onze eigen schattingen en die uit een rapport van de KLPD met cijfers over 2005. Maar als geheel komen voor de regio's waar we wel een schatting konden maken de cijfers opvallend dicht in de buurt van die van de KLPD. Op basis van ons onderzoek lijkt de conclusie gerechtvaardigd dat er **zowel in 2005 als in 2006 om en nabij de 6.000 hennepkwekerijen** zijn ontmanteld, ofwel zo'n 500 per maand. Daar zit wel een marge bij, maar die kunnen we op basis van ons onderzoek niet preciseren. Niettemin achten we het aannemelijk dat de marge hoogstens enkele honderden ontmantelingen naar boven

of beneden is. Let wel: het gaat hier alleen om het aantal ontmantelingen. Over het totaal aantal hennepkwekerijen in Nederland kunnen we niets zeggen.

Aantallen planten en stekken

Bij het ontmantelen van hennepkwekerijen worden meestal de planten stuksgewijs geteld. Echter: bij een fors aantal planten gaat men vaker over tot berekeningen of schattingen. Hoewel dit doorgaans weloverwogen en beredeneerd geschiedt, is dus juist bij de grotere aantallen planten de kans aanwezig van over- of onderrapportage. Ook stekken worden meestal nauwkeurig geteld, maar hier gaat men iets vaker over tot het berekenen of schatten. Door de wijze waarop stekken worden gekweekt zijn de aantallen doorgaans gemakkelijker te berekenen dan bij planten. Toch geldt ook hier dat de kans op over- of onderrapportage toeneemt naarmate er meer stekken in een kwekerij staan.

Zowel bij het bepalen van het aantal planten en stekken is er variatie tussen en binnen regio's. Dat zien we ook bij het wel of niet meetellen van kleine aantallen planten, bijvoorbeeld minder dan vijf. Van speciaal belang hierbij is dat sommige regio's die wel altijd meetellen in hun registratie en andere niet. Omdat het om relatief geringe aantallen gaat, wordt het totaal aantal geregistreerde planten niet sterk beïnvloed. Belangrijker is dat sommige regio's dit soort vangsten wel altijd meetellen bij het aantal ontmantelingen en andere niet altijd of zelfs nooit. Dit kan het totaal aantal geregistreerde ontmantelingen binnen een regio sterk beïnvloeden.

In de meeste politieregio's wordt het aantal bij ontmantelingen in beslag genomen hennepplanten in alle districten geregistreerd, maar er zijn er ook waar het wisselt. Er is dus geen landelijk dekkende registratie. Dit geldt nog sterker voor de stekken. Wanneer het aantal planten wel wordt vastgelegd, dan gebeurt dit op uiteenlopende manieren. Om te beginnen kan men het relatief vaak uit de interne politieregistratie halen. Daarnaast kan het uit de registratie van het ontmantelbedrijf worden gehaald. Stekken worden relatief vaak geregistreerd alsof het planten zijn.

Sommige regio's zijn helemaal niet in staat om cijfers over geconfisqueerde planten en stekken terug te vinden in hun registratie. De meeste regio's zijn wel in staat om cijfers te geven, maar vaak gaat het dan om het aantal planten *inclusief* het aantal stekken. Deze aantallen waren ook niet meer uit te splitsen. Daarom hebben we alleen schattingen gemaakt van het aantal in beslag genomen planten en stekken teza-

men. Door het ontbreken van basale gegevens van enkele politieregio's zijn de schattingen niet volledig voor het hele land.

Wanneer we onze eigen schattingen vergelijken met die uit het KLPD rapport – dat kan alleen over 2005 – dan blijkt dat onze aantallen ongeveer een kwart hoger zijn. Op basis van onze cijfers schatten we dat **in 2005 ruwweg 2.7 miljoen en in 2006 circa 2.8 miljoen planten en stekken** in beslag genomen zijn bij ontmantelingen van hennepkwekerijen. Er valt tussen de twee jaren wel een lichte stijging te bespeuren, maar vooralsnog kan niet gesproken worden van een duidelijke opwaartse trend.

'Kleine' kwekerijen

Er zijn soms opvallend grote verschillen in het geschatte aantal ontmantelingen tussen regio's. Voor de regio's die 'kleine' kwekerijen wel meenemen liggen de schattingen gemiddeld ruim twee keer zo hoog als voor de regio's die dit niet doen. Een complicerende factor is dat de eerstgenoemde regio's vaker ook een actiever beleid voeren ten aanzien van ontmantelingen. Uit vergelijking van de cijfers blijkt echter dat het gemiddelde aantal planten en stekken per kwekerij in dergelijke regio's zo'n honderd planten en stekken per kwekerij lager ligt dan in de regio's die 'kleine' kwekerijen niet meetellen. Het lijkt er dus op dat regio's die 'kleine' kwekerijen meetellen verhoudingsgewijs meer van zulke kwekerijen ontmantelen en/of ruimhartiger registreren.

Monitoring

De landelijke overheid wenst zo betrouwbaar mogelijke cijfers over het aantal ontmantelde hennepkwekerijen. Of het nu gaat om aantallen ontmantelde hennepkwekerijen of aantallen planten, steeds is er een definitieprobleem. Wanneer het niet om marihuana zou gaan, zou waarschijnlijk niemand op de gedachte komen om bij vijf planten, of zelfs al bij minder, van een kwekerij te spreken. In de praktijk blijkt men hier heel verschillend mee om te gaan en dit verklaart mede waarom er tussen regio's soms forse verschillen zijn in de cijfers over het aantal opgerolde kwekerijen. Voor een landelijk dekkend monitoringsysteem is dit een onwenselijke situatie. Praktisch gezien speelt hier het probleem van appels met peren vergelijken. Meer principieel bezwaar is dat door een zeer ruime definitie van het begrip hennepkwekerij het verschijnsel kunstmatig en buitenproportioneel wordt uitvergroot.

De problemen voor monitoring liggen niet bij het ontmantelen zelf, maar bij de registratie ervan. Daar kunnen zich problemen voordoen bij de data-invoer en bij de *retrieval*, het uit bestanden halen van data. Ook wanneer data consistent zijn ingevoerd, betekent dit niet automatisch dat ze er eenvoudig weer uitgehaald kunnen worden.

Definiëring

Om een consequente, landelijke monitoring mogelijk te maken is het van belang dat alle regio's zoveel mogelijk gelijke definities hanteren. Op dit moment is het vooral vaak onduidelijk wat het verschil tussen een stek en een plant is, maar ook meer fundamentele landelijke definities ontbreken, zoals wat een hennepkwekerij eigenlijk is. Daarom formuleren we als een aanzet een aantal definities van begrippen die cruciaal zijn voor landelijke monitoring van ontmantelde hennepkwekerijen. We beperken ons tot minimale definities, dat wil zeggen dat ten minste aan de voorgestelde criteria moet worden voldaan.

Hennepkwekerij: Een hennepkwekerij is een (huis)adres of een stuk grond waar vijf of meer levende hennepplanten worden gekweekt voor het vervaardigen van cannabis. Hierbij dienen alle kweeklocaties behorende tot hetzelfde adres of stuk grond tot een en dezelfde kwekerij gerekend te worden.

Stekkerij: Een locatie waar zich wel levende stekken, maar geen levende planten bevinden (een eventuele 'moederplant' niet meegerekend), is een stekkerij.

Drogerij: Een drogerij is een locatie waar geoogste planten of plantentoppen worden aangetroffen.

Plant versus stek: Vanuit het perspectief van monitoring lijkt de meest voor de hand liggende, want pragmatische, conclusie uit ons onderzoek dat in de toekomst steeds planten en stekken bij elkaar worden opgeteld. Het belangrijkste bezwaar hiertegen is dat door het meetellen van stekken het aantal voor de markt bedoelde planten sterk wordt overschat. Het is immers aannemelijk dat lang niet alle stekken uit waren gegroeid tot planten. Een hennepplant is nog een *stek* wanneer deze zich in zogenoemde trays of slabs bevinden. Staan zij in potten of in de volle grond, dan worden het planten genoemd.¹⁸

¹⁸ Op deze wijze worden ook stekken tot planten gerekend die eigenlijk nog stekken zijn, namelijk wanneer zij direct in een pot of in de volle grond worden geplaatst. Men zou dit op kunnen lossen door op basis van wetenschappelijk onderzoek een maximale hoogte voor de stekken (in centimeters) te bepalen.

Registratie

De registratie van ontmantelingen in het bedrijfsprocessensysteem van de politie valt, zoals in enkele regio's reeds is gebeurd, te verbeteren door er een speciaal hennepformulier aan te koppelen. Het moge duidelijk zijn dat dit alleen goed kan functioneren wanneer binnen een regio slechts een beperkt aantal personen verantwoordelijk is voor het invoeren van gegevens over ontmantelingen. Dat is kennelijk niet eenvoudig te realiseren, want tijdens ons onderzoek stelden we vast dat in de regio's die nu reeds zo'n formulier hebben, dit niet consequent wordt ingevuld. Overigens is dit niet onbegrijpelijk. Wanneer mensen van de uniformdienst een hele dag bezig zijn geweest met ontmantelen, valt goed voor te stellen dat ze niet staan te springen om na afloop uitgebreid formulieren in te vullen.

Vanuit het oogpunt van betrouwbaarheid biedt de registratie van ontmantelbedrijven een goed alternatief. Deze bedrijven hebben zich gespecialiseerd en houden een op ontmantelingen toegespitst datasysteem nauwkeurig bij – niet in het minst omdat zij op basis hiervan worden afgerekend. Toch dienen ook hierbij enkele kanttekeningen geplaatst te worden. Praktisch gezien zijn er verschillen tussen regio's in wanneer zij ontmantelbedrijven inschakelen. Zolang regio's niet hetzelfde minimum aantal planten hanteren, blijven cijfers onderling – en mogelijk ook door de tijd – lastig vergelijkbaar. In principe valt hierop te controleren, en voor te corrigeren, indien tevens het aantal planten nauwkeurig wordt geregistreerd. Onbetwist lijkt ons in ieder geval dat, ook bij commerciële bedrijven betrokken bij politiewerk, gedegen controle op de cijfers standaard dient te zijn en dat commerciële belangen het beleid niet mogen beïnvloeden.

Voor toekomstige monitoring van het aantal ontmantelingen van hennepkwekerijen stellen we het volgende voor. Het creëren van een zogenaamd 'hennepformulier' binnen BPS (of een aanverwant systeem) lijkt de meest volledige en tevens praktische oplossing. Ten eerste omdat dit in een al bestaand systeem kan worden toegepast en er hierdoor relatief weinig tijd overheen hoeft te gaan voordat het ingevoerd kan worden. Ten tweede vereist deze registratie niet dat er een privaat ontmantelbedrijf wordt ingehuurd (hoewel dat wel de noodzakelijke data aan kan leveren). Ten derde kan wel alle benodigde informatie ingepast worden.

Van groot belang is, zoals gezegd, dat zo'n formulier consequent wordt ingevuld. Alleen daarom al is het ten zeerste aan te bevelen om het formulier niet te bewerkelijk te maken, het is niet de bedoeling dat het veel tijd kost om in te vullen of te ingewikkeld wordt.

Het belangrijkste aandachtspunt is de registratie van 'valse' meldingen. Op dit moment is het erg lastig om adressen waar geen hennepkwekerij is gevonden te onderscheiden van adressen waar die wel aangetroffen zijn. Daarom is het zaak dat zo'n hennepformulier alléén ingevuld wordt wanneer er daadwerkelijk een hennepkwekerij gevonden is.

Ten behoeve van monitoring zou ons inziens de volgende informatie minimaal in de registratie van hennepkwekerijen moeten komen:

- Betreft het een kwekerij, stekkerij, drogerij of een combinatie hiervan. Een stekkerij wordt meegeteld als hennepkwekerij maar er moet altijd aangegeven worden of het gaat om uitsluitend stekken. Een drogerij mag *niet* meegeteld worden als hennepkwekerij.
- Aantal planten
- Aantal stekken
- Wijze van tellen of schatten van aantal planten en/of stekken
- Type locatie (woning, bedrijfspand, buiten e.d.)

Daarnaast zijn andere gegevens denkbaar, c.q. noodzakelijk. Hierbij kan gedacht worden aan:

- Wie hebben er ontmanteld (politie, gemeente, bedrijf, combinatie hiervan)
- Is er sprake van energiediefstal?

Wanneer tevens andere indicatoren, zoals prijsontwikkelingen, gemonitord worden, dan kan niet volstaan worden met het verzamelen van gegevens bij de politie. We hebben immers moeten constateren dat hier de kennis van dit soort ontwikkelingen op de cannabismarkt vaak niet actueel is.

Indien een volledig dekkende landelijke invoering en consequente toepassing van het voorgestelde hennepformulier (vooralsnog) niet haalbaar blijkt, kan als alternatief gekozen worden voor een aantal regio's waar wel op consistente en systematische wijze geregistreerd kan worden, ten einde ontwikkelingen in ontmantelingen door de tijd te volgen. Op deze manier kan er geen uitspraak gedaan worden over het aantal ontmantelingen per jaar of over de landelijke situatie, maar kunnen wel trends waargenomen worden. Daarnaast zijn de ontwikkelingen op het gebied van aanpak en registratie gemakkelijker in kaart te brengen, met de eventuele invloeden op het aantal ontmantelingen. Bij de selectie van te volgen regio's kan rekening gehouden worden met bijvoorbeeld manier van ontmantelen en prioriteit die het ontmantelen heeft.

Ontwikkelingen en beleid

Bestrijding van de georganiseerde misdaad bij en achter de hennep-teelt vormde een belangrijk argument voor de intensivering van het beleid. Wat we in de praktijk zien, is dat overlast vaak een reden is om op te treden. Dit kan verklaren waarom er relatief weinig kwekerijen in de buitenlucht worden opgerold, hoewel we niet uitsluiten dat er daar ook niet veel van zijn in Nederland. Ons onderzoek maakt niet aannemelijk dat er meer, maar ook niet minder georganiseerde misdaad bij de hennepkweek is betrokken dan voorheen. Eerder zien we een neiging om ook kleinere kwekerijen aan te pakken. Uit de gesprekken en survey doemt het typische scenario van *street-level bureaucracy* (Lipsky, 1980) op. Op centraal niveau is beleid geformuleerd en dat moet in lagere regionen geconcretiseerd worden. Beleidsmedewerkers maken hun eigen vertaling – bijvoorbeeld in de vorm van convenanten. Uitvoerende medewerkers hebben discretionaire bevoegdheden en houden er een eigen taakopvatting op na. Het oorspronkelijke doel van intensievere bestrijding van georganiseerde misdaad staat hierbij niet vanzelfsprekend centraal. Dit resulteert in een praktijk die vooral te typeren lijkt als *hit and run*.

Drie kanttekeningen dienen hierbij geplaatst te worden. Ten eerste is er – anders dan de term *hit and run* wellicht suggereert – bij het ontmantelen vaak wel degelijk sprake van een systematische aanpak, zoals onder andere blijkt uit het organiseren van rooidagen en het inschakelen van ontmantelbedrijven. Ten tweede valt het aantal zaken waarbij wel onderzoek gedaan wordt naar de organisatoren achter de hennep-teelt al snel in het niet bij het grote aantal ontmantelingen. Weliswaar is er in de meeste gevallen sprake van ‘de korte klap’, maar dit betekent geenszins dat er niet ook zaken zijn waarbij wel wordt doorgerechercheerd (‘lange klap’). Ten derde past ‘de korte klap’ binnen het formele (landelijke) beleid waar het bijvoorbeeld acute situaties betreft, zoals brandgevaar en wateroverlast.

In het veld worden met name verschuivingen in het soort kwekerijen gesignaleerd, maar veelal betreft het kleine veranderingen. Het meest typerend lijken verplaatsing naar andere locaties (minder in woningen) en gebieden (meer buiten de stad), schaalvergroting en meer geavanceerde technologie. Het minst worden verschuivingen gezien in het type kwekers; voor zover hierin iets verandert, lijkt het vooral om meer variatie te gaan. In combinatie met het soort kwekerijen spreken sommigen ook wel van verharding, van een verder oprukken van de georganiseerde misdaad in de hennep-teelt. Echter: er zijn ook tegenovergestelde geluiden en bovendien wordt uit de technische inrichting van een kwekerij misschien wel al te snel geconcludeerd dat

er sprake is van criminele geïnvolveerdheid. Niet iedereen ziet verschuivingen in de cannabismarkt, maar als dit wel het geval is dan spreekt men vaak van een grote verschuiving en de nadruk ligt dan op de fors gestegen prijs van nederwiet, vooral in 2006.

Deze prijsstijging hebben we aan de hand van cijfers op het kiloniveau kunnen bevestigen. Toch is deze stijging niet zomaar, en zeker niet uitsluitend, toe te schrijven aan het ontmantelen. De zomer van 2006 was buitengewoon warm en hierdoor zijn relatief veel oogsten mislukt. We constateerden een lichte paniek – en mogelijk hebben de verhalen over schaarste op zichzelf weer bijgedragen tot (verdere) prijsopdrijving. De indruk dat de prijzen in de loop van ons onderzoek al weer leken te dalen, doet vermoeden dat er geen sprake is van een voortschrijdende, opwaartse trend.

Al met al moeten we concluderen dat het ontmantelen zelf, samen met de hieraan gekoppelde maatregelen zoals uithuiszettingen, mogelijk wel heeft bijgedragen aan bijvoorbeeld verplaatsing, maar ook dat relatief autonome processen van invloed zijn. Dit geldt met name voor technologische innovaties: die zijn lang niet allemaal specifiek voor de hennepcultuur en ook niet specifiek voor Nederland.

SUMMARY AND CONCLUSIONS

Formerly a significant importer of hashish, the Netherlands has steadily developed into a marijuana-producing country. This 'netherweed' is largely grown indoors. The Dutch authorities have been stepping up their efforts to clamp down on marijuana cultivation. From October 2006 to January 2007, we investigated the closure and dismantling of Dutch marijuana cultivation sites. Our study was directly motivated by uncertainty about the quality of current data on the number of cultivation sites being dismantled and the number of marijuana plants and clones (rooted cuttings) or seedlings being seized. The ultimate aim was to propose reliable and feasible methods for generating such statistics in a future monitoring scheme. The study was guided by the following questions:

- A. What actual policies are being pursued, what actors are involved in the dismantling operations, and in what ways?
- B. What information is available about the dismantling operations and what is the quality of the available data?
- C. Approximately how many sites are dismantled annually in the Netherlands, and how many marijuana plants and clones/seedlings are confiscated?
- D. What is the best way to document the number of dismantling operations as an aid to monitoring?
- E. Can evidence be found for the consequences of the de facto policies now being pursued?

Research design

The study was carried out in three stages. (1) In the exploratory stage, we conducted face-to-face interviews with 7 experts and telephone interviews with one key informant in each of the 25 Dutch police regions. The primary focus was on the similarities and differences between the regions in terms of policy, definitions, actors involved, and central record keeping. (2) On the basis of these mapped data, we selected 6 regions for the in-depth stage of the study. Selection was based on variations

in the intensity of dismantling efforts, the record-keeping systems employed, the engagement or non-engagement of dismantling contractors, and the desired nationwide scope of the study. We carried out fieldwork in the 6 regions and interviewed individuals who had knowledge of various aspects of marijuana cultivation and of site dismantling operations; they included policy officials, dismantlers, data managers and market experts. Most interviews were done face to face. (3) In the broad-ranging stage, we conducted a survey. The questionnaire was administered mostly by telephone to police officials, local authority officials, and staff of dismantling, waste processing and energy companies; in the cannabis coffee shop sector, it was administered mostly face to face. Nearly 150 respondents were interviewed. The aim of the broader survey was to obtain more quantitative data about strategies, records kept, numbers of sites dismantled, and trends.

Policy

The intensity of the clampdown on marijuana cultivation sites was found to vary between the police regions, but a clear nationwide trend is emerging of increasingly frequent and vigorous police cooperation with other institutions and with commercial firms. This policy is being formalised under the label 'comprehensive approach' and is increasingly enshrined in formal cooperation agreements.

In recent years, the dismantling of marijuana cultivation sites has taken on the character of a structured, streamlined and even routinely conducted campaign, in which financial interests also play a more and more prominent role. Energy companies, sometimes in combination with private dismantling contractors, are the most important partners in the actual dismantling operations. The energy companies have a dual function. Because electricity for many marijuana cultivation sites has been illegally tapped, it is safer to have professional electricians shut off the power. But the energy companies also have much to gain from closing down as many sites as possible, because the police report enables them to claim large sums in back payments for the stolen electricity. Dismantling firms are increasingly popular because they save the police a great deal of money and dirty work. Housing associations are also increasingly involved in the dismantling activities, though they are not usually present at the operation itself.

With the exception of acutely dangerous situations that require immediate action, the phenomenon of 'harvest days' has spread over many parts of the country. Many re-

regions mount planned all-day actions to bust several cultivation sites in sequence. A region holds roughly one harvest day per month, busting an average of five cultivation sites, but there are differences both between and within police regions. Only a few regions work exclusively with harvest days, and there are only a few regions that rarely or never hold them. Most regions employ combinations of harvest days and ad hoc dismantling operations. Of the regions that stage harvest days, some do so every week and others only a few times a year.

Another development is the confiscation of criminal proceeds under the so-called Pluk-Ze legislation. Reportedly, the policy on the dismantling of marijuana cultivation sites delivers a large proportion of the revenues obtained by government under this legislation (which also applies to hard drugs trade and other criminal activities). Grow shops also appear to be increasingly targeted by law enforcement authorities in their campaign against marijuana cultivation and the organisers behind it.

Definitions

No clear-cut and consistently applied dividing line exists between a plant and a clone or seedling. There is also no commonly agreed, nationally applied definition of a marijuana cultivation site. Although it is rather broadly agreed that a marijuana growing operation should have a minimum of five plants to qualify as a 'cultivation site', that principle has no universal validity, and locations are sometimes designated as cultivation sites even if they contain no plants, clones or seedlings at all. In other words, definitions vary, and that has its consequences for the records kept about the dismantling operations.

In the field, a distinction is often made between small and large cultivation sites. The key distinguishing criterion is the number of plants. Here too, however, no clear criterion exists. That is partly because the technical accoutrements of a location are also taken into account. If the number of plants is also, or primarily, considered, one again sees that widely differing ideas may exist between or within regions. On average, though, the lower limit for a 'large' cultivation site is 500 plants.

The more expertly a cultivation site is fitted out, the more likely it will be labelled as professional. No 'hard' criteria exist, however, and the main guideline appears to be the workers' own experiences with earlier dismantling operations. Given the lack of clear definitions of 'large' and 'professional' cultivation sites, the statistics should be interpreted with great caution.

Numbers of dismantling operations

Determining the number of dismantled marijuana cultivation sites per year within a particular region often requires gleaning data from various sources and comparing different databases. No established, standardised register of dismantling operations exists in the Netherlands. Moreover, identified locations are not classified in all parts of the country as marijuana cultivation sites, nor always in the same fashion. Not a single police region consistently records marijuana propagation facilities (where clones or seedlings are produced) as a separate category; most regions record them – consistently or inconsistently – as cultivation sites. Drying facilities (where harvested plants are laid out to dry) seem somewhat less likely than propagation facilities to be recorded as cultivation sites. Only a few regions record drying facilities as a separate category. An additional anomaly is that locations which do not (or no longer) contain any marijuana plants at all may still be recorded as cultivation sites, yet there is no consistent, universally applied rule governing this. Finally, the same dismantling operation may be recorded more than once.

To ascertain the number of sites dismantled, it does not suffice to merely click a button in one of the management information systems (BPS, X-Pol, Genesys) of the Dutch police, as the result would often include a plethora of other cannabis offences. If one decides to use such a system, more refined selection followed by manual processing will be necessary to get any reliable results at all. Consulting the records of dismantling contractors is the best alternative way to obtain reliable figures.

After making any necessary extrapolations and adjustments for over- and underestimation, we succeeded in estimating the numbers of dismantled sites in most regions. Undoubtedly these figures contain some statistical noise, as we were sometimes forced to make assumptions (which we have explicitly stated, but which remain debatable) and we cannot guarantee that the adjustments we made were exhaustive. Logically, then, ‘estimates’ is the only right term to use here.

Although we did find some clear regional-level differences between our estimates and those in a report by the National Police Services Agency (KLPD) on 2005, our *overall* figures for the regions where we were able to make estimates were remarkably similar to those in the KLPD report. On the basis of our study, the conclusion seems justified that **about 6000 marijuana cultivation sites** were dismantled both **in 2005 and in 2006**, which amounts to some 500 a month. These figures certainly contain a margin of error, but we are unable to explicate it any further on the basis of our study. Presumably, though, it would not exceed a few hundred sites more or less. We

emphasise that these figures refer to dismantling activities only. We have no way of estimating the total number of marijuana cultivation sites in the Netherlands.

Numbers of plants, clones and seedlings

During the dismantling of a marijuana cultivation site, the plants are usually counted one by one, but calculations or estimates are often made when the numbers are very large. Although normally these are carefully considered and explained, the very quantities involved imply a risk of estimation errors. Clones and seedlings may likewise be carefully counted, but are somewhat more likely to be estimated. The techniques by which these are produced make it generally easier to calculate the numbers than is the case for plants. Here too, though, the chance of erroneous estimates increases commensurately with the number of clones and seedlings in a cultivation site or propagation facility.

Variations are seen between and within regions when it comes to determining the numbers of plants, clones and seedlings. One difference involves whether or not small numbers of plants, for instance fewer than five, are counted at all. Especially relevant is that some regions always count these in making records while others do not. But given the relatively low numbers, the total numbers of recorded plants are not seriously affected. More important is that some regions always include small operations like these in their statistics on the number of dismantled sites, while others sometimes or never do. This may significantly affect the total numbers of recorded dismantling operations in particular regions.

In most police regions, the numbers of marijuana plants confiscated during dismantling operations are recorded in all districts, but there are also regions that do not do so consistently. This means the available records of confiscated plants do not represent full nationwide totals, and that applies even more to clones and seedlings. When numbers of plants are recorded, it is done in various databases. A relatively common data source is internal police records. Another is the record systems of the dismantling firms. Clones and seedlings are quite often recorded as if they were plants.

Some regions were unable to retrieve any figures at all on confiscated plants, clones and seedlings from their record systems. Most regions could produce some figures, but frequently those referred to numbers of plants *including* clones and seedlings. These figures could no longer be broken down. For that reason, our estimates here comprise the numbers of confiscated plants, clones and seedlings altogether. Because

even rudimentary data were lacking in some police regions, our estimates are also not entirely comprehensive for the Netherlands.

If we compare our own estimates to those from the KLPD report (which is possible only for 2005), then our figures come out approximately one quarter higher. On the basis of our data, we estimate that **roughly 2.7 million marijuana plants, clones and seedlings** were confiscated during cultivation site dismantling operations **in 2005** and **about 2.8 million in 2006**. Although this suggests a slight increase over the two-year period, it does not yet qualify as a clear upward trend.

'Small' cultivation sites

There were some manifest differences between regions in terms of the numbers of dismantling operations recorded. In regions that also recorded 'small' cultivation sites, estimates of the number of sites dismantled averaged twice as high as those in regions that did not. A complicating factor was that more of the regions in question were also pursuing more active policies against marijuana cultivation. Even so, comparison of the data showed that the average number of plants, clones and seedlings was about 100 *lower* per cultivation site in the regions recording small cultivation sites than in other regions. Hence, those regions apparently either perform relatively more small dismantling operations, record their operations more liberally, or both.

Monitoring

The Dutch national authorities have set out to obtain the most reliable possible figures on the numbers of dismantled marijuana cultivation sites. Yet a problem of definition currently exists, in terms of both the numbers of sites dismantled and the numbers of plants destroyed. If the operations in question were not targeting marijuana, then it would probably not occur to anyone to refer to a location containing five or even fewer plants as a cultivation site. The policies pursued turn out to vary widely in practice, and this partly explains why sizeable regional differences are seen in the figures relating to the number of dismantled sites. That is an undesirable starting condition for a nationwide monitoring system. Practically speaking, we are now comparing apples with pears. A more fundamental issue is that a very broad definition of 'marijuana cultivation sites' serves to artificially and disproportionately inflate the problem.

The difficulties of monitoring the campaign against marijuana cultivation lie not in the dismantling operations themselves, but in how the records are kept. Problems may arise in both data input and data retrieval. In other words, even if data are entered consistently, they are not necessarily easy to obtain from the databases.

Definition

To enable consistent nationwide monitoring, all regions need to employ the same definitions if at all possible. In particular, it is often unclear at present how a clone or seedling ought to be distinguished from a plant. More fundamental nationwide definitions are also lacking, including what should actually constitute a marijuana cultivation site. As a first step, we have therefore formulated several definitions of concepts that would be crucial to the nationwide monitoring of actions against marijuana cultivation. We confine ourselves here to minimum definitions, meaning that any definitions must at least satisfy the criteria we propose.

Marijuana cultivation site: A marijuana cultivation site is a premises or a piece of ground where five or more live marijuana plants are being cultivated for the production of marijuana. All growing spaces at that particular location should be counted as part of the same cultivation site.

Propagation facility: A propagation facility is a location at which live clones or seedlings, but no live plants, are found (with the exception of any 'mother plant' that might be present there).

Drying facility: A drying facility is a location in which harvested plants or tops are found.

Plant versus clone/seedling: From the point of view of monitoring, a pragmatic and hence logical conclusion from our study would be to lump plants, clones and seedlings together in future counts. The major disadvantage to this would be a gross overestimation of the number of actual plants destined for the market, as many clones and seedlings presumably would never have grown into full plants. Marijuana plants are still *clones or seedlings* as long as they are located in propagation trays or slabs. Once they are planted in pots or in open ground, they are called *plants*.¹⁹

¹⁹ A consequence of this definition would be that clones or seedlings that have just been set out in pots or in open ground would be classified as plants even though they have actually still not taken root. This could be remedied by defining a maximum height in centimetres for clones and seedlings, to be determined by systematic research.

Recording dismantling operations

Record keeping on dismantled marijuana cultivation sites in police management information systems could be improved by adding a special form for marijuana cultivation dismantling operations (in short: 'marijuana form') to the program, as some regions have already done. It is important to note that such a procedure will not work properly unless a limited number of persons in the police region are made responsible for the data input on dismantling operations. Evidently that is not easy to accomplish – we observed in our study that the entry forms in the regions that use them are not filled in consistently. To an extent this is understandable, in that uniformed officers who have spent a whole day at dismantling operations may not be particularly keen on completing a detailed data form afterwards.

In terms of reliability, the record systems of dismantling firms might provide a suitable alternative. Such companies have specialised themselves in dismantling marijuana cultivation sites, and they keep detailed records in purpose-designed data systems – not least because they are paid on the basis of these records. Yet some caution is necessary. In practice, there are variations between police regions in terms of when they engage dismantling contractors. As long as regions do not do this on the basis of the same minimum number of plants, the data will be difficult to compare between regions, and possibly also over time. Theoretically such differences could be controlled for and the figures adjusted, provided that the numbers of plants are accurately recorded in the first place. Whatever the case, it goes without saying that it should be standard practice to carefully verify all data, including those kept by commercial companies engaged for police work, and that commercial interests should not be allowed to influence policy.

To monitor the numbers of dismantled marijuana cultivation sites in the future, we propose the following procedure. Creating a 'marijuana form' within BPS (or a related management information system) would seem the most complete and practical solution for several reasons. First, the records would be kept in an existing system, so that little time would be lost in implementing the procedure. Second, such a procedure would not be dependent on whether private dismantling firms are contracted (although they might still deliver essential data). Third, the form could be designed to accommodate all the needed data.

We reiterate the vital importance of consistent records. For this reason alone, we strongly recommend keeping the form as user-friendly as possible; filling it in should not be an overly complicated or time-consuming chore.

A key area that needs attention is the recording of ‘false alarms’. It is very difficult at present to distinguish sites where no marijuana cultivation was encountered from those where a site was dismantled. It is therefore important that a ‘marijuana form’ be completed only when a cultivation site was actually found.

To enable monitoring, we believe the record system should keep track of the following information at the minimum:

- Whether the location involved a cultivation site, propagation facility, drying facility or some combination of these. A propagation facility should count as a cultivation site, but records should always indicate whether it contained clones or seedlings only. A drying facility should *not* be counted as a cultivation site.
- Number of plants
- Number of clones/seedlings
- Method by which the numbers of plants and/or clones and seedlings were counted or estimated
- Type of location (e.g. private dwelling, commercial premises, open air).

Additional data are conceivable or even essential; these might include:

- Who dismantled the site (police, local authority, dismantling company, combination of these)?
- Was electricity theft involved?

If the monitoring system is also to keep track of other indicators, such as price trends, then it will not be sufficient to obtain data solely from the police. Our experience was that much of police knowledge about these types of developments on the cannabis market was not up to date.

If full nationwide introduction and consistent use of the proposed ‘marijuana form’ should not prove feasible either now or for the future, an alternative would be to select several regions that do have the capability of keeping consistent, systematic records. Although that would allow no accurate conclusions about the total annual numbers of dismantling operations or about the national situation, it would enable trends in the control of marijuana cultivation to be monitored over time. It would also make it easier to keep track of developments in strategy and in record keeping,

as well as any influences these might have on the numbers of dismantling operations. In selecting the regions to be monitored, one could take into account considerations like the methods used in dismantling operations and the priorities assigned to dismantling efforts.

Trends and policies

The control of organised crime in and behind marijuana cultivation was a major argument for intensifying policy. What we see in practice, however, is that police action is often triggered by instances of public nuisance. This might explain why relatively few *outdoor* cultivation sites are seized, though it is also conceivable that not many such sites actually exist in the Netherlands. Our study does not justify the conclusion that organised crime is now either more involved, or less involved, in marijuana cultivation than was previously the case. If anything, we observe a tendency whereby law enforcement authorities also target smaller growing operations. In our interviews and survey, the typical scenario of *street-level bureaucracy* (Lipsky, 1980) loomed large. Policy formulated at the central level must be put into practice at lower levels. Policy implementers devise their own approaches, such as by concluding cooperation agreements in the region. Staff on the ground have their own discretionary powers and make their own interpretations of their tasks. The original aim of cracking down on organised crime does not necessarily remain paramount. The practice that results might then be characterised mainly as hit-and-run.

Three marginal notes should be added to that observation. First, contrary to what might be implied by 'hit-and-run', many operations are in fact based on a systematic strategy, as evidenced by practices such as staging 'harvest days' and hiring dismantling firms. Second, the number of cases accompanied by thorough investigation of the organisers behind marijuana cultivation tends to fade from view when compared to the sheer number of dismantling operations. Although most operations are indeed characterised by the 'short strike' approach of swift action, some other cases are handled as 'long strikes', the objects of longer police investigation. Third, 'short strikes' are also consistent with official national-level policy in some cases, as when acute situations like fire hazards or flooding have come to light.

In the field, we observed certain shifts in practice, notably in terms of the types of cultivation sites, yet many of the changes were small. The most characteristic changes seemed to involve relocation to different types of locations (fewer sites inside private

dwellings) or areas (more sites outside urban areas), scale enlargement and technological advances. The fewest changes were seen in the types of marijuana growers; as far as changes occurred in this respect, they mainly suggested greater variation. This, in combination with the types of cultivation sites being encountered, led some observers to speak of a more sinister atmosphere and an increasing involvement by organised crime in marijuana cultivation. Others contradicted this, however, and it may be too hasty to assume criminal involvement simply on the basis of the technical equipment found at cultivation sites. Although not all observers reported changes in the marijuana market, many of those who did so spoke of very significant shifts, pointing mainly to the soaring price of netherweed, particularly in 2006.

Data we obtained at the kilogram level indeed confirmed that price rise. Yet it cannot automatically be attributed to the dismantling operations, or at least not entirely. The summer of 2006 was a hot one, and the number of crop failures was relatively high. We detected a mild sense of panic in the marijuana market, and the very rumours of supply shortages may have driven prices even higher. Our impression that the prices had again begun to decline in the course of our study leads us to doubt whether there is a continuing upward trend.

All things considered, we conclude that the dismantling of marijuana cultivation sites, in combination with accompanying measures such as evictions, may have touched off some changes such as the relocation of cultivation sites, but that relatively autonomous processes were also at work. Notably these include technological innovations, most of which were neither specific to marijuana cultivation nor specific to the Netherlands.

BIJLAGE: KAART VAN POLITIEREGIO'S

Politieregio's

LITERATUUR

- Bovenkerk, F. & Hogewind, W.I.M. (2002). *Hennepteelt in Nederland: het probleem van de criminaliteit en haar bestrijding*. Utrecht/Apeldoorn: Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen UU / Politie en Wetenschap.
- Cannabisbrief (2004). *Drugbeleid. Brief ministers over het cannabisbeleid*. TK, vergaderjaar 2003-2004, 24 077, nr.125. Den Haag: Sdu Uitgevers
- Decorte, T. & Boekhout van Solinge, T. (2006). Het aanbod van cannabis in Nederland en België. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48 (2), 144-154.
- Van der Heijden, A.M.W. (2006). *De cannabismarkt in Nederland. Raming van aanvoer, productie en uitvoer*. Zoetermeer: Dienst Nationale recherche Informatie (DNRI).
- Hough, M., Warburton, H., Few, B., May, T., Man, L., Witton, J. & Turnbull, P.J. (2003). *A growing market: The domestic cultivation of cannabis*. Joseph Rowntree Foundation.
- Jansen, A.C.M. (1996). Het succes van de Nederlandse marihuanateelt. *Economisch Statistische Berichten*, 81 (4050), 257-259.
- Jansen, A.C.M. (2002). De economie van de cannabissector in beleidsperspectief. *Economisch Statistische Berichten*, 87 (4354), 276-278.
- KLPD (2006). *Drugsinbeslagnemingen en drugsprices Nederland – 2005*. Zoetermeer: KLPD.
- Korf, D.J. & Verbraeck, H. (1993). *Dealers en dienders*. Amsterdam: Bongger Instituut voor Criminologie, Universiteit van Amsterdam.
- Korf, D.J., Wouters, M., Benschop, A. & van Ginkel, P. (2004). *Sterke wiet; blowgedrag, schadelijkheid en afhankelijkheid van cannabis*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Korf, D.J., Wouters, M., Nabben, T. & van Ginkel, P. (2005). *Cannabis zonder coffeeshop. Niet-gedoogde cannabisverkoop in tien Nederlandse gemeenten*. Amsterdam: Rozenberg Publishers.
- Korf, D.J., Kleemans, E., Decorte, T. & Boekhout van Solinge, T. (2006). Drugs en drugshandel in Nederland en België. *Tijdschrift voor Criminologie*, 48 (2), 115-130.
- Leistra, G. & Nieuwbeerta, P. (2003). *Moord en doodslag in Nederland*. Amsterdam: Prometheus.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy; Dilemmas of the individual in public services*. New York: Russel Sage Foundation.
- McIntosh, M. (1975). *The organization of crime*. London: MacMillan.
- Niesink, R., Rigter, S., Hoek, J. & Goldschmidt, H. (2006). *THC-concentraties in wiet, nederwiet en hasj in Nederlandse coffeeshops (2005-2006)*. Utrecht: Trimbos instituut.

- Notitie Integrale Aanpak Hennepteelt (2006) Drugbeleid. Brief van de minister van BZK aan de voorzitter van de TK inzake Notitie Integrale aanpak hennepeteelt (met Notitie). TK, vergaderjaar 2005-2006, 24 077, nr. 184.
- Van Ooyen-Houben, M.M.J. (2006). Hoe werkt het Nederlandse drugsbeleid? Een evaluatieve verkenning van een decennium drugsbeleid. *Justitiële Verkenningen*, 32 (1), 24-45.
- Snippe, J., Bieleman, B., Naayer, H. & Ogier, C. (2004). *Preventieve doorlichting cannabissector*. Groningen: Intraval.
- Weisheit, R.A. (1991). The intangible rewards from crime: The case of domestic marijuana cultivation. *Crime & Delinquency*, 37 (4), 506-527.
- Weisheit, R.A. (1992). *Domestic marijuana. A neglected industry*. New York: Greenwood Press.